

ROMAN O ŽENI NAPOLA LUDOJ OD
NEOSTVARENH ŽELJA

三島由紀夫

愛の渇き

JUKIO
MIŠIMA

ŽEĐ ZA
LJUBAVLJU

TANESI

Naziv originala:

Yukio Mishima - [Thirst for Love](#) (Ai no Kawaki)

JUKIO MIŠIMA
Žeđ za ljubavlju

1

Ecuko je toga dana otišla u robnu kuću Hankju i kupila dva para vunениh čarapa. Jedan par bio je plave, drugi braon boje. Bile su to jednostavne, jednoboјne čarape.

Došla je vozom čak do Osake, samo zbog toga, a sada će, pošto je obavila posao, krenuti natrag i otići kući. Nije nameravala da ode u bioskop. Nije čak planirala ni da ode na čaj, niti da jede u nekom restoranu. Ecuko ništa nije više mrzela od gužve na ulicama.

Da je želela da ode bilo gde, mogla je da siđe do stanice Umeda i odande metroom ode do Šinsaibašija ili Dotonborija. Mogla je i da samo izađe iz robne kuće, pređe preko raskrsnice na kojoj su mali čistači cipela vičući nudili svoje usluge, pa da se nađe na obodu velikog grada, u koji udaraju jake morske struje.

Osaka, grad bogatih trgovaca, skitnica, fabrikanata, berzanskih mešetara, prostitutki, krijumčara opijuma, službenika, varalica, bankara, opštinskih činovnika iz provincije, gradskih većnika, pevača balada,^{1} ljubavnica, škrtih supruga, novinskih izveštača, umetnika iz varijetea, služavki, čistača cipela... Za Ecuko, odraslu u Tokiju, Osaka je bila tuđa, čak je u njoj izazivala strah, neobjašnjiv strah. Ono od čega se Ecuko plašila možda u stvari nije bio grad, nego baš život sam. Život, to beskrajno hiljadostruko, prepuno, do vrha samouništive energije, ćudljivo, nasilno, ali zato uvek jasno i prozirno, azurno- plavo more.

Ecuko otvori svoju platnenu torbu i gurnu čarape duboko u nju, baš u trenutku kada su blesak munje i tresak groma zatresli stakla na otvorenim prozorima. Staklene police u prodavnici počele su da podrhtavaju pod grmljavinom koja je postajala sve bliža.

Snažni nalet vetra ulete u prodavnicu, oborivši jednu od tabli na kojima je pisalo „Sniženje cena”. Prodavci potrčaše prema prozorima, pokušavajući da ih što pre zatvore. Za tren oka sve se zamračilo, a svetla u radnji, koja su uvek bila upaljena i danju, zasvetleše jasnije. Još nije bilo kiše.

Ecuko okači torbu o rame, provukavši ruke kroz okrugle bambusove drške i dlanovima obuhvati svoje obraze. Bili su vreli. To joj se često događalo. Bez ikakvog razloga, nikako kao simptom neke bolesti, obrazi bi umeli da joj iznenada počnu da gore, kao vatra. Osetivši hrapave dlanove na obrazima, nekada tako fine i

meke dlanove, koji su sada bili puni žuljeva, dlanove na potamnelim rukama, koje su tako delovale kao još manje negovane, njeni obrazi počеше da gore još jače.

Ona iznenada shvati da je potpuno nemoćna i da ne može ništa da učini. Mogla je da pređe preko te raskrsnice, kao plivačica koja uspravno hoda po trambulini, i zaroni u vrevu ulica i kuća. Dok je razmišljala, pogled joj ostade prikovan na gomili ljudi koji su se muvali po prodavnici kroz mnoštvo raznovrsne robe i u tom trenutku oseti kao da može budna da sanja.

Jer, ona je mogla da sanja samo lepe stvari - nesreća ju je plašila.

Odakle je poticala njena hrabrost. Od grmljavine? Od dva para čarapa, koje je upravo kupila. Ecuko prođe kroz gomilu do stepeništa, gurala se dok je stigla do prvog sprata, a onda odatle siđe u prizemlje, u hol u kome je bio šalter za prodaju karata za železničku liniju Hankju.

Pogledala je kroz prozor. Za samo minut-dva otkako je počela, kiša se pretvorila u provalu oblaka. Trotoari su bili mokri, kao da je kiša padala satima.

Ecuko dođe do jednog od izlaza. Ako ne računamo zamagljenost pogleda koju je osećala od naprezanja, bila je potpuno pribrana i sigurna u sebe. Nije imala kišobran, pa nije mogla da izađe napolje. To joj i nije bilo neophodno.

Stajala je pored ulaza i posmatrala kišu kako lije, kao da guta tramvaje, semafore i radnje na drugoj strani ulice. Kiša je dopirala čak do mesta na kome je stajala, kvaseći joj pomalo donji deo haljine. Tu oko ulaza bila je prilična gužva. Muškarac utrča unutra pokrivajući glavu malom akten-tašnom. Žena u zapadnjačkoj odeći ulete žurno, štiteći glavu maramom, kojom je pokrila kosu. Ecuko se činilo kao da svi žure ka njoj i da se sve događa zbog nje. Ona je bila jedina tu koja nije bila mokra od kiše.

Svugde oko nje bili su ljudi koji su podsećali na zaposlene muškarce i žene, slične pokislim miševima. Pričali su nešto uzbuđeno, šalili se i posmatrali kišu kroz koju su se upravo bili probili. Povremeno bi trijumfalno okrenuli lica prema nebu punom kiše, a samo je Ecukino lice bilo suvo, među toliko mokrih lica oko nje. Kao i ti ljudi pokislih lica oko nje, i Ecuko je ćutke posmatrala kišno nebo nad sobom.

Kao da je kiša iz visine bezdana padala pravo na ta lica. Grmelo je još samo u daljini. Šum kiše opijao ju je, nju i njena čula. Šumu nisu mogli da naude ni trubljenje automobilskih sirena niti buka sa zvučnika sa stanice.

Ecuko izađe iz gomile koja je čekala da kiša prestane i uđe u tihi red ljudi koji su čekali da kupe vozne karte.

Vožnja od stanice Umeda do stanice Okamači, na liniji Takarazuka, trajala je otprilike trideset-četrdeset minuta. Ekspresni vozovi se tu nisu zaustavljali. Ecuko je živela u kraju Maidenmura, predgrađu gradića Tojonaka, u kome se broj stanovnika udvostručio posle rata. Tu se naselilo mnogo stanovnika Osake koji su izgubili domove posle bombardovanja. Oni koji nisu izgubili kuće, bili su privučeni niskim cenama stanovanja, u zgradama koje su podigle gradske vlasti. Maidenmura je bila u oblasti Osaka, pa ona, strogo uzevši, nije ni živela van grada.

Ali, ako je želela da kupi nešto posebno ili jeftinije, morala je da potroši sat ili više i dođe do Osake. Ecuko je tog dana pošla u kupovinu, dan pred jesenju ravnodnevicu, da kupi zabor.^{2} Zabor je želela da prinese kao ponudu na kućnom oltaru^{3} za svog pokojnog muža, koji je mnogo voleo to voće. Zabona nije bilo na odeljenju za voće, bio je rasprodat, a nije joj se išlo napolje da ga traži u drugim prodavnicama. Baš kad je, vođena grižom savesti ili nekim drugim osećanjem, pošla da izađe na ulicu, počela je kiša. Tako je to bilo, ništa više.

* * *

Ecuko uđe u voz na lokalnoj liniji za Takarazuku. Napolju je padala kiša, beskrajna kiša. Iz razmišljanja je prenu snažan miris štamparske boje koji se osećao iz novina koje je čitao neki putnik ispred nje. Kao da skriva neku krivicu, pogledala je oko sebe, ali nije bilo ničega. Od stanice do stanice

ponavljao se isti ritual: reski zvuk kondukterove pištaljke, zatim polazak uz drmusanja, praćen bučnim struganjem, kao da potiče od tamnih teških lanaca - kao da se voz na jedvite jade pomera napred.

Kiša je bila prestala. Ecuko se osvrnu i nepromenjenog izraza na licu gledala je snop svetla, koji se probio kroz pukotinu u oblacima. Nalik na ispružene, bele, nemoćne prste, snop svetla se odmarao na ulicama predgrađa Osake.

Ecuko je hodala teško, kao da je u drugom stanju. Njen način hoda delovao je preterano opušteno. Toga sama nije bila svesna, a nije bilo nikoga ko bi joj obratio pažnju na to ili pokušao da je odvikne od toga. Taj način hoda postao je njena etiketa, koja je visila na njoj kao komad papira koji nevaljali dečaci špenadlom zakače drugu na leđa.

Ona izađe iz stanice Okamači, prođe ispod kapije svetilišta Haćiman, pa kroz šarenilo uličice načičkane prodavnicama, nastavi svojim uobičajenim tempom. Najzad je iza sebe ostavila gusto naseljeno područje i došla do mesta gde su kuće bile ređe. Toliko je polagano hodala da ju je noć već bila sustigla.

U kućama u redu, u socijalnim stanovima, gorela su svetla. Ako bi prošla kroz to naselje - sve jednoobrazno, sve skućeno, isti život, isto siromaštvo - znatno bi skratila put, ali Ecuko ne krete tuda. Mogla je lako da vidi unutrašnjost stanova, sa jeftinim ormarićima za čaj, niskim stolovima na rasklapanje, radio-aparatima, jastucima za sedenje na podu od muslina, tu i tamo ostatke jeftinog obeda i to kako se svugde stalno isparava vlaga - sve to dovodilo ju je do besnila. Ecuko je bila odrasla u blagostanju, pa takvo siromaštvo nije mogla ni da gleda, niti da razmišlja o bilo čemu osim o sreći.

Bilo je mračnije, a insekti sa okolnog drveća započеше svoju muziku. U zaostalim baricama pored puta video se odsjaj večeri na umoru. Na pirinčanim poljima uokolo igrao se vlažni povetarac.

Jednim od tih nevažnih, tipičnih seoskih puteva Ecuko je hodala sve dok nije stigla do putića koji je vodio uz potok. Stigla je bila u naselje Maidenmura.

Između potoka i puta protezao se bambusov šumarak. Ceo ovaj kraj, sve tamo do Nagaoke, poznat je po bambusu *mosoćiku*, koji ima široko stablo. Od uskog proplanka u bambusovoj šumi pojavi se uzani puteljak, koji je vodio prema drvenom mostiću preko potoka. Ecuko pređe preko mosta, pa pored kuće ranijeg zakupca tog zemljišta, i onda stiže do kamenog stepeništa, koje je, uvijajući se u širokom luku, vodilo kroz guste javorove. Stepenište je bilo oivičeno žbunjem čaja i uvijalo se nagore, da bi stiglo do Sugimotove kuće.

Na prvi pogled, to je bilo bogato imanje, mada je, kada se zagleda malo bolje, bilo jasno da je osiromašeni vlasnik na manje upadljivim delovima imanja koristio odvratno jeftin građevinski materijal. Iz

prostorija otpozadi, začu se dečji smeh. To su bila deca njene jetrve Asako.

Opet se smeju, ta derišta. Samo me zanima čemu se uopšte smeju. Taj bezobrazni smeh, to je nečuveno!, mislila je Ecuko, ne izvlačeći, doduše, iz toga nikakve zaključke. Ona spusti svoju torbu za kupovinu na prag.

* * *

Jakići Sugimoto je kupio to zemljište veličine deset hiljada *cuboa*⁽⁴⁾ 1934. godine, pet godina pre nego što se penzionisao kao direktor u preduzeću za pomorsku trgovinu Kansai Šjosen.

On je bio poreklom iz okoline Tokija, sin siromašnog seljaka, bezemljaša, i radio je sve vreme dok je u velikoj oskudici studirao. Zaposlio se čim je završio studije u upravi firme Kansai Šjosen, u kraju Deđima u Osaki. Oženio se devojkom iz Tokija i, iako su svi živeli u Osaki, poslao je svoja tri sina na školovanje u Tokio. Postao je direktor preduzeća 1934, a 1938. i predsednik kompanije. Sledeće godine, Jakići je otišao u penziju.

Prilikom sahrane jednog starog prijatelja, na kojoj je bio sa ženom, svratili su na novo državno groblje Hattori Reien,⁽⁵⁾ pa ih dirnu lepota okolnih brežuljaka. Kad su se malo bolje raspitali, prvi put su čuli naziv Maidenmura. Odabrali su zemljište na padini, obraslo bambusovom šumicom i divljim kestenovima. Voćnjak je bio deo tog poseda. Na njemu su 1935. izgradili jednostavnu seosku kuću, a za gajenje voća angažovali su vrtlara.

U toj kući se ne ostvariše želje Jakićijeve žene i sinova da provode život u plandovanju, kao u nekoj vili. U stvari, svakog vikenda Jakići je trpao porodicu u auto i dovodio je tu, da sam uživa u suncu i u bavljenju poljoprivredom.

Jakićijev najstariji sin Kensuke, bezvoljni momak, opirao se svim silama toj strasti svog žustrog oca, prema kojoj je osećao samo dubok prezir.

Ali, ma koliko se trudio da pokaže svoj prezir, na kraju je ipak bio primoran da popusti i da se sa braćom i ocem lati motike.

Nije bilo malo poslovnih ljudi u Osaki koji su, iako su cenili prefinjeni život žitelja drevne prestonice Kjota, vođeni svojim tvrdičlukom i urođenim pesimizmom, ipak na kraju odlučivali da ne kupe vile u

izvikanim letovalištim pored okeana, ili poznatim banjama, nego su kupovali zemlju u brdima, gde i zemlja i druženje ne koštaju mnogo.

Kada se penzionisao, Jakići Sugimoto se preselio potpuno ukraj Maidenmura. Naziv tog mesta je, naravno, poticao od reči MAI - za pirinač i DEN - za polje, a MURA je, svakako, značilo selo. To je potpuno različito od novijih tumačenja koja sugerišu da se radi o „palati (DEN) pirinča”. Zemljište je u daljoj prošlosti najverovatnije bilo prekriveno morem, a sada je, kao posledica toga, bilo veoma plodno, pa su na komadu zemlje malo većem od tri hektara mogle da uspevaju mnoge vrste voća i povrća.

Zahvaljujući trudu porodice nadničara, koja se tu i nastanila, kao i trojice vrtlara, koji su Jakićiju pomagali u zemljoradnji, posle nekoliko godina „breskve Sugimoto” počеше da na lokalnoj pijaci postižu visoku cenu.

Prema ratu^[6] Jakići Sugimoto odnosio se prilično uzdržano. Bila je to uzdržanost posebnog tipa. Ljudi u gradu, govorio je on, moraju da se zadovoljavaju bednim obrocima i da za pirinač plaćaju ludačke cene, a zašto je to tako? Samo zato što nisu bili nimalo dalekovidni. A on je, sa svoje strane, bio dalekovid, pa je sebi mogao da priušti dobar život tako da u potpunosti može da zadovolji svoje potrebe. Sve je objašnjavao doktrinom o svojoj dalekovidnosti. Čak je i svoje penzionisanje u, inače, zakonskom roku, smatrao nekom svojom dalekovidnošću. Zbog toga, bio je uveren, pošteđen je frustracije i dosade, tih penzionerskih mora, a, na neki način, i osećaja da je u doživotnom zatvoru.

Kada bi pominjao armiju, bilo bi to začinjeno nekom vrstom humora, sa bledim osmehom na licu, kao kod čoveka koga ništa ne može da naljuti. Taj podsmeš je dostigao vrhunac kada je njegova žena umrla od zapaljenja pluća. Fatalni ishod bio je posledica toga što se lek, koji je nedavno razvila vojna medicina, pokazao potpuno nedelotvornim. Jakići je lek nabavio preko prijatelja u vojnom štabu u Osaki, ali lek joj nije pomogao, pa je on to komentarisao kao da je svoju ženu, na neki način, zavarao pred smrt.

Žeo je, plevio je. Seljačka krv se probudila u njemu, a zemlja mu je postala prava strast. Sada, kad više nije bio pod budnim okom svoje okoline ili svoje žene, čak je znao da se usekne prstima i tako obriše nos, a ne, kako pristaje njegovom staležu, maramicom. Iz

unutrašnjosti njegovog, donedavno u zlatne lance, prsluke i tregere zarobljenog tela, na svetlosti dana se sve više pomaljao njegov seljački kostur, a negovano lice je sve više postajalo grubo lice običnog seljaka. Da su sada mogli da ga vide njegovi raniji službenici, shvatili bi da su one ljute obrve i onaj prodorni pogled, koji su im uvek uterivali veliki strah, u stvari bila obeležja starih seljačkih fizionomija.

Izgledalo je kao da Jakići, prvi put u životu, poseduje komad zemlje. Bio je vlasnik zemljišta i ranije, ali su to pre bili placevi u gradu na kojima je nešto gradio. On je u početku i ovo imanje posmatrao kao neku vrstu gradilišta, koje je za njega sve više postajalo njegova „gruda zemlje”. Onaj stari nagon, prema kome se pojam „imanje” definiše jedino kao komad zemlje, probudio se ponovo u njemu. Prvi put je bio sposoban da shvati šta je njegov životni zadatak. To što je on, kao mnogi skorojevići, prema svom ocu osećao samo prezir, a dedu čak proklinjao, objašnjavao je sada time što nijedan od njih dvojice nije uspeo da postane vlasnik bilo kakvog komada zemlje.

Iz ljubavi neke posebne vrste, koja se graničila sa osvetništvom, Jakići je u porodičnom hramu sagradio ludo raskošnu grobnicu za članove svoje porodice. A da će prvi koji će u njoj da bude sahranjen biti baš Rjosuke, to nije pomišljao ni u snu. Da je to znao, možda bi grobnicu sagradio u Hattori Reienu, gradskom groblju koje se nalazilo odmah pored porodičnog hrama.

Kad bi ga povremeno posećivali, njegovim sinovima očev preobražaj izgledao je potpuno zagonetno. Ako zanemarimo određene razlike među njima, kod sve trojice - najstarijeg Kensukea, srednjeg Rjosukea, i najmlađeg Jasukea, bila je zacrtana zajednička očeva slika, koju je ruka njihove pokojne majke odgajila u njima. Odrasla u malograđanskom svetu Tokija i oblikovana na šablonu njegove uskogrudosti, uvek je terala svoga muža da se ponaša kao ugledni industrijalac. Ni za čim drugim nije patila. Sve do svoje smrti strogo mu je zabranjivala da se useknuje prstima, da pred drugima čačka nos, srče supu ili glasno izbaci veliki ispljuvak u pepeo *hibačija*^[7] - sve one poroke koje je društvena sredina mogla da oprostí velikim ljudima.

Na njegove sinove, ovaj Jakićijev preobražaj delovao je bedno i glupo, kao neko prenemaganje koje jedno sa drugim nije imalo

nikakve veze. On se, doduše, i dalje ponašao kao nekadašnji gospodin, generalni direktor kompanije Kansai Šjosen, ali bez poslovne uglađenosti, koju je u međuvremenu izgubio, izgledao je samo naduvano i uobraženo. To se najviše osećalo u tonu njegovog glasa, koji je bio drečav, kao kod nekog seljaka dok juri za lopovom koji mu je ukrao nešto iz povrtnjaka.

U velikoj dnevnoj sobi, veličine dvadeset *tatamija*^{8} blistala se bronzana Jakićijeva bista. Na zidu je visio i njegov portret u ulju, koji je naslikao jedan poznati slikar iz Kansaija.^{9} Bista i portret delovali su kao one serije portreta predsednika u katalozima štampanim i deljenim povodom pedesetogodišnjica velikih carsko-japanskih d.o.o. korporacija.

Njegovim sinovima na toj bisti nije bila toliko odbojna njena nedruštvena uobraženost, koliko nadmena svojeglavost i drskost tog starog čoveka, čije su neočekivano zlobne primedbe na vojsku delovale kao neukusno hvalisanje običnog provincijskog demagoga. S druge strane, seljaci su bistu i portet prihvatili kao dokaz njegovih patriotskih shvatanja, pa su mu ovi predmeti

doneli još više poštovanja.

Bilo je pomalo ironično to što je Kensuke, najstariji sin, koji nije podnosio Jakićija bio prvi koji se preselio kod njega. Znao je da, mada mu je hronična astma omogućila bezbrižan život i izbegavanje vojne obaveze, nije mogla da ga oslobodi i od volonterske službe. I nju je uspeo da izbegne tako što je preko oca izdejstvovao zaposlenje u pošti u Maidenmuri. Sa ženom se preselio kod oca, ali iako su porodični sukobi izgledali neminovni, uspevao je da, uz malo truda, izbegne stalne očeve pritiske i zapovesti. U tome mu je, ne malo, pomagao njegov talenat za duboki cinizam.

Kako se ratna situacija pogoršavala, sva tri baštovana su, jedan po jedan, bila pozvana u vojsku. Ali jedan od njih, mladić iz oblasti Hirošime, uspeo je da na svoje mesto zaposli svog mlađeg brata, koji je tek bio završio obavezno školovanje. Mladić se zvao Saburo i kao i njegovi roditelji, pripadao je verskoj sekti iz grada Tenri.^{10}

U vreme velikih svečanosti sekte u aprilu i oktobru, dobijao je slobodne dane, kako bi sa majkom mogao da učestvuje u višednevnim duhovnim vežbama pripadnika sekte. U belom kaputiću *happi*,^{11} sa velikim ideogramima na leđima, koji su označavali pojam

Tenri, on je tada obavljao verske rituale pred sektinim glavnim svetištem.

* * *

Ecuko spusti svoju torbu na drveni pod verande da bi lakše mogla da

oslušne zvuke koje je čula iz mraka. Zagledala se u mrak, iz koga se neprekidno čuo dečji smeh. Ali kad je malo bolje oslušnula, shvati da se dete ne smeje, nego plače, toliko glasno da je potreslo čitav mračni prostor.

Asako je opet dete ostavila samo dok kuva, pomisli ona. Asako je bila žena Jasukea, sina koji se još nije bio vratio iz Sibira. Došla je u kuću u proleće 1948. godine, da sa dvoje dece zatraži utočište, godinu dana pre nego što je Ecuko izgubila muža i Jakići ju je pozvao da im se pridruži.

Ecuko požuri prema svojoj sobi veličine šest *tatamija*, ali se začudi kad vide da je u njoj upaljeno svetlo. Nije se sećala da ga je upalila pre nego što je krenula u kupovinu.

Otvorila je klizna vrata i videla Jakićija kako sedi za stolom, zadubljen u čitanje. Pomalo zbunjen okrenuo se prema snaji. Po crvenim kožnim pantljikama koje su virile iz knjige, ona shvati da Jakići čita njen dnevnik.

„Stigla sam”, reče Ecuko jasnim i veselim glasom. Njen izraz lica i njeno reagovanje na to što je videla nisu uopšte odgovarali situaciji u kojoj je zatekla Jakićija. Njen glas i pokreti ličili su na ponašanje mlade devojkje, nikako na udovicu. Bilo je jasno da je Ecuko osoba koja zna da vlada svojim osećanjima.

„Dobrodošla kući!^{12} Već je kasno, zar ne?”, uzvratila Jakići, mada je, prema svemu, bilo od njega mnogo iskrenije da kaže: „Poranila si!”

„Bio sam mnogo gladan”, nastavi on brzo, „pa sam, dok čekam na večeru, odlučio da nešto pročitam. Pa sam uzeo ovo od tebe... Ali, to nije literatura za mene, suviše mi je teško. Ne znam uopšte o čemu se tu radi.” Na brzinu je sa stola uzeo knjigu, neki prevod stranog romana, koji joj je pozajmio Kensuke, a dnevnik ostavio na stranu, kao da nema veze sa njim.

Jakići je na sebi imao seljačke pantalone, do kolena, vojničku košulju i preko nje prsluk od jednog od njegovih starih odela. Njegova neprikladna odeća nije se mnogo promenila tokom ratnih

godina, ali razlika između njegove ulizičke poniznosti i njegovog ranijeg držanja, pre rata, kad ga Ecuko nije poznavala, nije mogla da bude veća.

Pored toga, njegovo telesno propadanje postalo je bukvalno vidljivo. Pogled mu je izgubio na snazi. Usne, koje je ranije držao ponosno stisnute, sada su zjapile. A kad bi progovorio, u uglovima usana pojavljivali su mu se balončići pljuvačke, kao kod konja.

„Nigde nisam mogla da nađem *zabon*! Tražila sam ga svugde, ali ga nema nigde.”

„Šteta.”

Ecuko sede na *tatami* i stavi ruku ispod pojasa kimona. Od dugog hodanja osećala je toplotu ispod pojasa,^{13} kao da joj je taj deo tela bio u nekoj staklenoj bašti. Grudi su joj bile vrele, osećala je, i vlažne od znoja, tamnog hladnog znoja, kao posle ružnog sna. Činilo joj se kao da miris hladnog znoja drhtavo ispunjava vazduh oko nje.

Osetila je kako joj se telom širi neka odvratna napetost. Iznenada, dok je sedela, njeno do tada uspravno telo pade na *tatami*. Njeno držanje u takvim trenucima kada bi je ophrvao umor, onaj ko je nije poznavao mogao je drugačije da protumači. Sam Jakići je dugo takvo njeno ponašanje tumačio kao koketiranje. Posle je shvatio da je takvo ponašanje u stvari samo posledica trenutne velike iscrpljenosti, pa je u takvim slučajevima postajao uzdržan. Skinula je čarape.^{14} Bile su poprskane blatom, a potplate na njima bile su sivocrne od prljavštine.

„Baš su se dobro isprljale”, reče Jakići, pokušavajući grčevito da održi i ponovo povrati izgubljenju nit razgovora.

„Da, stvarno. Put je baš bio blatnjav.”

„Ovde je bila provala oblaka. Je li padala kiša u Osaki?”

„Jeste. Počela je da pada dok sam bila u robnoj kući Hankju.” U Ecukinoj glavi sve se ponovo vratilo: zaglušna snaga provale oblaka, kao da se ceo svet bio pretvorio u kišu, i u mutnim oblacima hermetički zatvoreno nebo.

Začutila je. Jedino što je imala, to je bila ova soba. Poče da se bezbrižno presvlači, ne skrivajući se od Jakićija. Struja je bila veoma slaba, pa je slaba sijalica oskudno osvetljavala prostor. Čuo se samo prodorni zvuk svile, nastao dok je odvezivala pojas, i delovao je kao vrištanje nekog živog bića.

Jakići nije dugo mogao da podnese tišinu. Osećao je neizrečeni Ecukin prekor, pa se, posle nekoliko nevezanih rečenica o obedu, povukao u svoju sobu veličine osam *tatamija*, na drugoj strani hodnika.

Ecuko priđe stolu, vezujući preko lake odeće uski pojas^{15} koji je obično nosila. Jednom rukom pritiskala je na kukovima pojas, a drugom odsutno listala svoj dnevnik.

„Otac uopšte ne zna da ovo nije moj pravi dnevnik. Tako i treba da bude... niko ne treba da zna. Niko i ne može da zamisli koliko je čovek u stanju da laže, samo da bi druge odvratio od prave slike onoga što se dešava u njegovom srcu.”^{16}

Otvorila je stranu dnevnika na kojoj je bio jučerašnji datum. Dok je čitala, Ecuko se nagla skoro do same ispisane, tamne stranice dnevnika:

Sreda, 21. Septembar

Današnji dan je prošao bez naročitih događanja. Zamorna sparina je prošla, u vrtu se čuju zrikavci. Jutros otišla u selo, do mesta na kome se izdaju namirnice, da uzmem naše sledovanje *misoa*.^{17} Dete iz te porodice zaradilo je zapaljenje pluća, ali je na vreme dobilo penicilin, pa će se, sudeći po svemu, izvući. Iako to nema veze sa mnom, pao mi je kamen sa srca.

Za život na selu treba da budete jednostavna osoba. Izgleda da sam savladala tu lekciju, pa sam na dobrom putu. Nije mi dosadno. Ne dosađujem se. Uopšte mi nije dosadno. Sad shvatam u čemu je vrednost mogućnosti da slobodno dišete, koju rad u polju daje seljaku. Zaštićena darežljivom ljubavlju našega oca, osećam se skoro kao da sam se vratila u doba kada sam bila samo šiparica od petnaest ili šesnaest godina.

U ovom svetu sve što je čoveku potrebno jesu jednostavna duša i jednostavan duh. Više od toga, verujem, nije potrebno. Na ovom svetu neophodni su samo ljudi koji mogu da obavljaju fizičke poslove i da izdržavaju sami sebe. Srce koje se prepusti blatu močvare gradskog života, pre ili kasnije, moraju da propadnu.

Dobila sam žuljeve na rukama. Otac me je pohvalio zbog toga. Sad su to prave ruke, ruke koje odgovaraju čoveku. Više se ne ljutim, niti sam ikad potištena. Strašna uspomena, sećanje na smrt moga muža, više me ne muči. Darežljivi sjaj jesenjeg sunca omekšao me

je, postala sam strpljiva i puna želje da zahvaljujem svakome i svačemu.

Mislim na S. Ona je u istom položaju kao ja. Postala je prijateljica moga srca. I ona je, takođe, izgubila muža. Kad mislim na njenu nesreću, ja se utešim.

S. je udovica sa stvarno divnom, čistom, jednostavnom dušom, pa mislim da će sigurno dobiti priliku da se opet uda. Volela bih da sa njom obavim dugi razgovor, pre nego što se to dogodi, ali pošto je Tokio daleko odavde, sigurno je da će mi ta mogućnost biti uskraćena. Bilo bi lepo kada bi mi makar pisala, ali...

Početno slovo imena je isto, ali pošto o njemu govorim u ženskom rodu, sumnjam da će iko shvatiti o čemu se radi. Ime S. suviše se često pominje u mom dnevniku, ali mislim da ne treba da brinem o tome. Najzad, nema nikakvih dokaza za to da se radi o njemu. Za mene je ovo lažni dnevnik, ali niko ne može da bude toliko iskren da bi sebe u potpunosti falsifikovao.

Pokušala je da analizira ono što je stvarno mislila dok je pisala te izveštačene i lažne rečenice, pa je onda pokušala da ih ponovo ispiše.

Čak i ako ih ponovo napišem, rezultat svega neće biti ono što stvarno mislim. Onda se dade na prepisivanje i ispravljanje.

Sreda, 21. septembar

Još jedan teški dan pun muka se završio. Kako sam ga uopšte preživela, to je za mene misterija. Jutros sam otišla u selo, do mesta na kome se izdaju namirnice, da uzmem naše sledovanje *misoa*. Dete iz te porodice dobilo je zapaljenje pluća, ali je na vreme dobilo penicilin, pa će se, sudeći po svemu, izvući. To mi se nikako ne sviđa! Kad bi dete žene koja ide okolo i ogovara me, umrlo, dobila bih makar nekakvu utehu.

Za život na selu, treba da budete jednostavna osoba. Nažalost, Sugimotovi, sa svojom pokvarenom, gnjecavom efikasnošću i hvalisavošću, čine mi život na selu nepodnošljivim.

Volim jednostavnost. Uverena sam, čak, da na ovom svetu ne postoji ništa lepše od jednostavne duše u jednostavnom telu. Ne znam šta da radim suočavajući se sa tako dubokim jazom između moje naravi i takvih ljudi. Zar ima išta teže od pokušaja da se od

naličja novčića napravi njegovo lice. Pokušajte da na celom novčiću napravite rupu. To bi bilo samoubistvo.

Često sam veoma blizu odluke da dignem ruku na sebe. Moj partner beži od mene - beži negde veoma daleko. Opet sam, eto, sama, okružena dosadom.

Ma kako to neobično izgledalo, Ecukin credo glasio je: ništa ne treba uzimati suviše ozbiljno. Od hodanja bez obuće, samo mogu da se izranjave noge. Da bi bezbedno hodao, moraš da imaš obuću. Isto tako, da bi živeo, moraš da imaš cilj u životu. Ecuko je nemarno okretala stranice dnevnika, razgovarajući sama sa sobom.

Uprkos svemu, ja sam srećna. Niko to ne može da porekne, ne može, jer nema dokaza.

Nastavila je da lista dnevnik, a bele prazne stranice su se ređale jedna za drugom. I onda, najzad, listanje tog srećnog dnevnika dođe do kraja...

Obedi u Sugimotovoj kući odvijali su se po neobičnim pravilima. Postojale su četiri grupe: Kensuke i njegova žena na spratu, Asako i njena deca u prizemlju, Jakići i Ecuko u drugom delu prizemlja i Mijo i Saburo u prostorijama za poslugu. Mijo je kuvala pirinač za sve, ali ostala jela je svako pripremao za sebe. Svi su jeli odvojeno jedni od drugih. To čudno pravilo proisteklo je iz Jakićijevog egoizma.

Prve dve grupe primale su mesečno određenu svotu novca, kojom su mogle slobodno da raspolažu, ali sa kojom su istovremeno bile primorane da sastavljaju kraj s krajem. Jakići je samo sebe izuzeo od tog strogog pravila. Ecuko, koja je posle muževljeve smrti ostala sama, pozvao je da mu se pridruži u obedima samo da bi iskoristio njenu kulinarsku veštinu. U tome, ni u čemu drugom, bila je sva njegova motivacija.

Od svake berbe voća i povrća Jakići bi najbolje uzimao za sebe, a ostatke bi podelio preostalim članovima porodice. Kesten^{18} je rađao izvanredno, ali je samo Jakići imao pravo da ga bere. Svima ostalima to je bilo zabranjeno. Jedina koja bi mogla da učestvuje u branju bila je Ecuko.

Verovatno je da je Jakići još tada, kada je Ecuko počeo da dodeljuje te privilegije, počeo da u sebi gaji pritajene namere. Dozvola da sa njime deli najbolje kestenje, odabrano grožđe, nabolje

japanske jabuke,^{19} izvanredne jagode, prvoklasne breskve - Jakićiju se činilo da nikakva protivusluga ne bi bila mala za takve povlastice.

Čim se Ecuko uselila u kuću, poseban tretman kome je bila podređena izazvao je zavist i ljubomoru kod drugih, koji su uzvraćali na različite načine. U ogovaranjima na njen račun, koja nisu baš bila neuverljiva, kao da je bilo i neke sugestivne moći, za koju se posle pokazalo da je imala trajniji uticaj na Jakićijevo ponašanje prema Ecuko. Ono što se kasnije događalo davalo je tim glasinama dodatni podstrek, pa su oni koji su glasine počeli da šire bez ikakvih osnova bili šokirani koliko su se njihove pretpostavke pokazale tačnim.

Ni godina dana nije prošla otkako je ta žena izgubila muža, a već se izgleda bila upustila u telesnu vezu sa muževljevim ocem? Da li je moguće da se mlada žena u punoj snazi, sa dovoljno izgleda na ponovnu udaju, svojevolejno odrekla druge polovine svoga života? Šta je mogla da dobije od podavanja takvom starcu, koji je već bio prešao Rubikon šezdesetih? Da li je to radila da bi se „životno zbrinula“, kako je to ovih dana običaj? Da li je moguće da nije imala makar rodbinu koja bi se brinula o njoj.

Glasi na za glasinom podizala je oko Ecuko ogradu, koja je još više podsticala radoznanost kod članova porodice. Sa dosadom, turobno, ali svakako ne bez garda ravnodušnosti koja ne brine za sitnice, hodala je ona po ceo bogovetni dan gore-dole u tom ograđenom prostoru, kao neka ptica trkačica.

Kensuke i njegova žena tada su sedeli u dnevnoj sobi na spratu i obedovali. Čieko je bila žena koja se udala za svoga muža zbog utiska koji je u njoj pobuđivala njegova ciničnost, ali je njena naklonost prema njemu bila snabdevena dobro postavljenim izlazima u slučaju opasnosti. Na taj način je uspevala da izađe na kraj sa njegovom smešnom beznačajnošću, a da pri tome nije postajala ni najmanje razočarana svojim bračnim životom. To dvoje, već donekle u godine zašlih primeraka pesnički nadarenog mladića i pesnički nadarene devojke, svoj brak su bili zaključili u skladu sa motom: „Na svetu ne postoji ništa gluplje od braka“. Ali su, i pored toga, uvek bili spremni, čak i tada, dok su jedno do drugog sedeli pored široko otvorenog prozora sobe na spratu da govore Bodlerove pesme u prozi.

„Baš mi je žao našeg oca”, reče Kensuke, „u tim njegovim godinama, nepotrebnim teškoćama se ne vidi kraj. Malopre, dok sam prolazio pored Ećanine^{20} sobe, vidim tamo gori svetlo, iako bi u stvari trebalo da bude ugašeno. Lagano se ušunjam unutra - kad tamo sedi otac i krišom čita Ećanin dnevnik. Toliko je bio zadubljen u čitanje, shvataš, da uopšte nije primetio da stojim iza njega. Kad sam mu se obratio, skočio je od zaprepašćenja. Onda se pribrao, pa je počeo da me strelja pogledom, dok su mu oči sijale od besa. U tom trenutku, nesvesno, setio sam se vremena, kada sam, kao dete, uvek drhtao dok ga gledam u trenutku kada je bio besan. Tada nisam smeo ni da ga pogledam od straha. Zatim mi je rekao: „Ako kažeš Ecuko samo jednu reč o ovome, da si me video kako čitam njen dnevnik, izbaciću vas oboje odavde, i tebe i tvoju ženu, jasno? Ne zaboravi to!”

„Šta li to oca muči, kad mora da čita njen dnevnik?”

„Verovatno ga brine to što je Ećan u poslednje vreme nešto ih raspoložena. Ali da je bacila oko na Saburoa, to sigurno još nije primetio. Ja bar imam utisak da tu nešto ima. Ali, ona je dovoljno lukava da tako nešto ne napiše u dnevniku.”

„Saburo?! Takvo nešto ne mogu ni da zamislim! Ali ako ti tu kažeš, ti, koji si uvek bio neverovatno pronicljiv, onda je to tako. Iz onoga što Ecuko govori ne može čovek ništa da zaključi. Da bar govori ono što misli i radi, što želi da radi, onda bismo možda mogli da joj pomognemo, a i njoj samoj bilo bi bolje.”

„Govoriti i raditi su dve različite stvari, to je ono što je zanimljivo. Otkako je Ećan ovde, stari kao da se promenio, postao je povučen, zar ne?”

„Ma ne, otac se povukao u sebe posle reforme svojine poljoprivrednog zemljišta.”

„Da, da, možda i u tome ima nečega. Kao sinu siromašnog nadničara značilo mu je verovatno mnogo kada je došao trenutak da može da kaže: ”Ja sam vlasnik placa i zemljišta”, kada kaže tako nešto, on se napravi važan, kao vojnik koji je postao desetar. Trideset godina je radio u brodarskom preduzeću koje je transportovalo robu - radio je sve drugo, samo ne ono što rade ljudi koji mogu da budu zemljoposednici, a podsvesno je hteo da to postane; verovatno je zbog te želje i postao direktor.

Njegova životna filozofija ispunjena je u stvari njegovim snovima, a najveće zadovoljstvo bilo mu je da se hvali i svoje postupke kiti poštapalicama kao što su 'radi, štedi'. Moj otac je već dovoljno profitirao od rata, moj stari; o Tođou^{21} je govorio samo kao o jednom starom lukavom drugaru koji je debelo zaradio na akcijama; ja, kao obični poštanski službenik, uvek sam to slušao sa sumnjom. Kao vlasnik zemlje, koji je ujedno živeo na svojoj zemlji, nije bio mnogo oštećen posleratnom agrarnom reformom. Ali ga je mnogo pogodilo što je običan nadničar Okura, taj obični seoski klippan, postao tek tako vlasnik imanja, to ga je mnogo uzrujalo. Od tada je stalno govorio: „Da sam znao da će to da se desi, ne bih se mučio šezdeset godina”.

Kada je iznenada sve počelo da vrviti od momaka koji nisu maknuli ni malim prstom, a sada su postali vlasnici imanja, to je za moga oca otprilike izgledalo kao da je izgubio pravo na opstanak. Postao je prilično sentimentaln u poslednje vreme i počeo je o sebi da govori kao o žrtvi svoga doba. U to vreme, kada je najviše bio nezadovoljan svojom sudbinom, da su ga slučajno uhvatili i odveli u Sugamo^{22} kao ratnog profitera i zločinca, to bi ga za tren oka o-ho-ho pomladilo.”

„Što se tiče Ecuko, njoj stvarno nije loše, mada ona do sada uopšte nije imala prilike da shvati koliko otac može da se ponaša kao tiranin. Ponekad, ona deluje kao da je skrhan, onda, odjednom, sva je naoko vesela i nakindžurena, kod nje je sve nekako pomešano. Ali ako Saburoa ostavimo po strani, nije mi jasno kako je sebi mogla da dopusti da postane ljubavnica svog svekra, i to posle tako kratkog vremena, dok još nije isteklo ni pristojno vreme žalosti za mužem, to ja, eto, nikako ne mogu da razumem.”

„Ali, dobro, ona je prilično skromna, bezvoljna osoba. Ponekad mi izgleda kao žalosna vrba na vetru, ali očigledno ima toliko snage da stalno pokazuje da joj je pod svaku cenu stalo da sačuva svoju odanost neokaljanu, pa uopšte ne primećuje da joj je u međuvremenu partner iznenada postao neko drugi. Dok je vetar, uz oblake prašine, nosi tamo-amo, ona i ne primećuje da je čovek za koga se vezala, jer ga smatra svojim, već odavno neko drugi. Zar nije tako?”

Za Kensukea, potpuno agnostičnog skeptika, ljudski život bio je u najvećoj meri proziran; u to je bio prilično uveren.

I noću su te tri porodice živele jedna pored druge, ali su se ponašale kao da su potpuno tuđe. Asako je bila vezana za decu. Deca su morala rano da idu u krevet, pa je i ona išla sa njima na spavanje.

Kensuke i njegova žena ne bi uopšte silazili sa sprata. Kroz prozor na spratu video se blagi, udaljenim svetlima socijalnih naselja, kao zrcima peska posuti obronak. Između svega toga bilo je tamno more pirinčanih polja, pa se činilo da su to svetla nekog primorskog grada na udaljenom ostrvu, ispunjena raskošem i živošću koja nikada ne nestaje. Čovek bi mogao da pomisli da se u tom gradu održava neki mirni religiozni skup, tokom koga su nepomični ljudi u procesiji, pri svetlu lampi padali u ekstazu ili bivali začarani. U toj pobožnoj tišini, pod istim tim blehim svetlom, mogla bi da nas dalje povedu naša maštanja, odigravalo se brižljivo pripremljeno ubistvo, kojim je neko neizrecivo dugo bio zaokupljen. Uprkos tome, bilo je istovremeno očigledno da je život tamo tekao mnogo monotonije i jasnije nego ovde. Daje Ecuko svetla socijalnih naselja mogla da sagleda na taj način, ona u njoj nikada ne bi izazivala toliku odvratnost. Ali su ta bezbrojna svetla, isto tako, mogla da liče na roj bledosvetlih ptičjih vašiju, koji se okupio na sasušenom deblu, da bi tu nečujno odmarao svoja krila.

S vremena na vreme odjeknuo bi zvižduk voza na liniji Hankju, koji se razlegao i širio kroz noć nad pirinčanim poljima. Zatim bi voz ubrzao i projurio, kao kad bi neko uznemirio jato od više desetina onih tananih, mršavih noćnih ptica, koje inače uz resko kreštanje lepršaju prema svojim gnezdima. Zvižduk u noći izazvao je jezu. To je uostalom bilo ono doba u godini kada onaj ko, uplašen tim glasom, pogleda uvis, može u nekom uglu neba da vidi kako plavkasto svetlo, koje seva bez zvuka, nastaje i nestaje.

Posle večere nikome nije padalo na pamet da pred spavanje svrati u sobu u kojoj su boravili Ecuko i Jakići. Ranije je Kensuke imao običaj da dođe i čavrljanjem skрати vreme. Asako je takođe ranije dolazila sa decom. Često se događalo da se svi okupe u toj sobi i opušteno zajedno provedu večer. Ali, postepeno je Jakići počeo da sve jasnije pokazuje kako mu se to ne sviđa, pa su na kraju svi

prestali da dolaze. Jakići nije želeo da ga iko ometa u časovima koje je provodio nasamo sa Ecuko.

Ne može da se kaže da su njih dvoje nameravali da se uveče tu osame, ali je na kraju tako ispalo. Dok su tu bili zajedno, nisu radili ništa posebno. Ponekad bi cele večeri igrali *go*^{23}, igru koju je Ecuko naučila od Jakićija. Osim *goa* Jakići nije znao nikakvu drugu igru u kojoj bi mogao da se pred mladom ženom predstavlja kao neko ko je superioran. I te večeri odigrali su jednu partiju.

Ecukini prsti stalno su kopkali po posudi s kamenčićima za *go*, uživala je u njihovoj tvrdoj težini. Oči kao da su joj bile prikovane za dasku. Da je neko mogao da je vidi, pomislio bi da je verovatno potpuno predana igri, ali ona je u stvari samo bila fascinirana pravilnošću u rasporedu ukrštenih crnih linija, koja nije imala nikakvo značenje. Ni Jakići nije bio sasvim siguran da li je njena predanost bila posvećena isključivo igranju *goa*. Bez ikakvog stida posmatrao je mladu ženu ispred sebe kako se sa ležernom bezbrižnošću prepušta svom zadovoljstvu. Usne su joj bile malo otvorene, pa su mogli da se vide njeni oštri zubi, koji su bili toliko beli kao da je koristila neko sredstvo za izbeljivanje.

Povremeno bi svoj kamenčić snažno bacila na dasku. Kao što se udara bičem. Kao što se tuče pas koji te napada. U takvim trenucima Jakići bi ispod oka nepoverljivo pogledao lice svoje snaje, pa bi svoj kamenčić spustio na tablu posebno mirno, kao upozorenje.

„Baš lepa i oštra borba. Skoro kao onaj dvoboj Musašija Mijamotoa i Kođiroa Sasakija na ostrvu Ganrju^{24}, zar ne?”

Ecuko je čula teške korake iza sebe u hodniku. Ne tako lake, kakvi su koraci mlade žene, ne tako teške kao kod starca. Stopala, u kojima se osećala mladalačka vrela težina, pritiskala su snažno drveni pod u mračnom hodniku i izazivala daske u njemu da puštaju zvuke, koji su ličili na uzdahe i viku.

Njeni prsti, u kojima se nalazio kamenčić za *go*, stadoše. Bolje rečeno: Ecukini prsti su se oslonili o kamenčić za *go*, na njih je naslonila svu svoju težinu. Prste, koji su se nemilosrdno tresli, morala je da tako snažno osloni na kamenčić za *go*, da je za to upotrebila čitavu svoju snagu. Pretvarala se da okleva, kao da ne zna koji potez da povuče, iako situacija na tabli za nju nije bila tako teška.

Pokušala je da se pokrene kako kod svekra, preteranim oklevanjem, ne bi izazvala nepotrebnu sumnju.

Pomična vrata kliznuše u stranu, Saburo gurnu glavu unutra, ali ostade da kleči u hodniku, rekavši samo kratko: „Laku noć”.

„U redu”, promrmljao je Jakići, blago se naklonivši dok je stavljao svoj kamenčić na tablu. Ecuko je buljila u njegove tvrde, rapave, ružne, stare prste. Saburou nije odgovorila na pozdrav. Nije se ni okrenula, a vrata se opet zatvoriše. Koraci se udaljiše u suprotnom smeru od Mijine spavaće sobe, tamo gde je, na zapadnoj strani, bila Saburova soba veličine tri *tatamija*.^{25}

2

Psi svojim lavežom dovode noći na selu do čistog ludila. U šupi iza kuće bila je na lancu privezana stara kučka Magi, irski seter. Voćnjak je vodio u oskudnu šumicu, kroz koju je prolazilo tuce pasa lotalica.

Magi je načulila uši i dugo zavijala zastrašujućim urlikom, kao da želi da celom svetu obznani svoju patnju. Čopor pasa zastade u visokoj bambusovoj živici i zalaja kao odgovor. To je prekinulo Ecukin lagani dremež.

Nije prošao ni sat otkako je zaspala. Vreme do zore, koja je bila još daleko, trebalo je dočekati u snu - razmišljala je o tome kao o nekom zadatku. Ecuko je pokušavala da u sebi pronađe neki normalan razlog da dočeka sledeći dan. Svaki mali, makar i banalni razlog postojanja bio bi joj dovoljan. Bez takvog razloga čoveku je teško da svoj život protegne do jutra. Šivenje odeće, koje je ostavila za sutra, vozna karta za sutrašnje putovanje, ostatak *sakea*^[26] sačuvan u flaši da bi sutra imalo šta da se popije, takve stvari čovek poklanja narednom danu. Ecuko nije znala šta da očekuje od narednog dana. Ah da, dva para čarapa, par tamnoplavih, par braon boje. Da pokloni Saburou dva para čarapa bilo je sve što je za Ecuko bilo bitno u sutrašnjem danu. Kao neka ponizna vernica, Ecuko je otkrila smisao u tom iščekivanju, zdravi, pravi smisao. Uхватила se za te dve tanke niti, za tanku tamnoplavu i za tanku braon nit, kao da je „sutra” neki tajanstveni, naduvani, tamni, tmurni balon na kome ona, kao na ljuljaški visi, nemajući blagog pojma gde je balon nosi. Ne misliti - to je za Ecuko bio temelj njene sreće i razlog njenoga postojanja.

Ecuko je još uvek po celom telu osećala Jakićijeve krute, čvoraste, iglasto tanke prste. Sat-dva spavanja nisu mogli da izbrišu to osećanje. Žena koju je milovao kostur ne može da pobegne od tog groznog milovanja, nikad više. Izgledalo joj je kao da je od glave do pete bila uvijena u neku drugu kožu, tanju od čaure gusenice iz koje leptir pokušava da se izvuče. Osećala je kao da je premazana prozirnim firnajzom, koga oko ne može da uoči, upola osušenim, pa bi ga i najmanji pokret u tami mogao da razbije kao da je od stakla.

Njene oči su se postepeno navikavale na mrak, i ona poče da gleda oko sebe. Jakići se nije čuo, nije ni hrkao. Leđa su mu imala neki čudan odsjaj, kao kod očerupane kokoši. Budilnik na polici je ravnomernim udarcima cepkao vreme, a ispod poda su cvrčali

cvrčci: jedine žive konture noći, koja bez njih na sebi ne bi imala ničega zemaljskog. Noć ispuni Ecuko beznadežnim strahom, pa se ona ukoči, kao muva koja je pala u želatin. S mukom podiže glavu i pogleda iznad sebe. Intarzije od sedefa na vratima ormana modrikasto su svetlucale.

Zatvorila je oči i stisnula ih tako jako, da su joj obrve skoro utonule u njih. Počela je da razmišlja o vremenu od gotovo pola godine unatrag, ne dugo pošto je došla u ovu kuću, kada je svakodnevno počela da izlazi u šetnju. Ubrzo se u selu pronese glas da ona nije baš normalna, ali se ona nije obazirala na ogovaranja, nego je nastavila da šeta sama. Tada su ljudi počeli da primećuju da hoda kao trudnica. To joj u selu odmah dade karakteristiku žene sa prošlošću.

Iz jednog dela Sugimotovog imanjanja moglo je da se vidi celo groblje Hattori Reien, koje je bilo s druge strane potoka. Osim u vreme obeležavanja ravnodnevice,^[27] na groblju bi bilo veoma malo ljudi. U popodnevrim satima

bezbrojne bele nadgrobne ploče sa udaljenih brežuljaka bacale su prijatne odsjaje. Groblje okruženo šumom, na valovitom brežuljkastom zemljištu, izgledalo je vedro i prijatno. Izdaleka bi se povremeno videlo kako sunce u trenutku izazove blesak kvarcnog kristala u granitu neke nadgrobne ploče.

Ecuko je posebno volela širinu neba iznad groblja i mir na stazi koja je prolazila kroz njega. Kao nikada do tada činilo joj se da će to besprekorno belilo, ta misaona tišina, miris trave i mladica drveća, uspeti da skinu zavoje kojima je bila obavijena njena duša.

U proleće, volela je da sakuplja bilje. Išla je uz potok kako bi pronašla retke divlje biljke, jestivu lepu katu ili rastavić, a onda bi ih stavljala u rukave svoga kimona. Na jednom mestu potok se malo oteo iz svog korita, pa se razlivao po livadi. Tu je rastao divlji peršun. Prošavši ispod mosta, potok je prolazio ispod magistralnog puta, čiji je jedan krak koji se odvajao iz smera Osake, vodio do samog ulaza u groblje. Ecuko je zaobišla čistinu ispred ulaza u groblje i nastavila šetnju uobičajenim putem. Nije mogla da shvati da je dobila priliku da mirno provodi vreme u dokolici, koja je za nju bila toliko nepojmljiva da joj se činilo kao da je bila pripremljena za odlaganje nečega što je moralo da joj se dogodi.

Ecuko prođe pored dece koja su se dobacivala loptom. Posle nekog vremena stiže do ograde koja je pratila potok, idući pored dela groblja u kome još nije bilo grobova ni nadgrobnih ploča. Baš je htela da tu sedne da se odmori, kad primeti nekoga kako leži na leđima i drži knjigu iznad glave, zadubljen u čitanje. Bio je to Saburo. Kad mu njena senka pade na lice, on podiže glavu pogledavši prema njoj, pa reče samo: „Milostiva gospođo!” U tom trenutku sve biljke koje je Ecuko dotle skupljala, popadaše mu na lice.

Brza promena njegovog izraza lica bila je za Ecuko, na hladni, racionalni način, prijatna, kao rešavanje jednostavne jednačine, koje je lako. Jer on je taj vodopad zelene trave po svom licu u početku shvatio kao šalu, pokušavajući da ga izbegne gestikulirajući, kao u dečjoj igri. Ali je, trenutak posle toga, po njenom izrazu lica shvatio da se to dogodilo sasvim slučajno. U tom trenutku on se uozbilji, a na licu mu se ukaza izraz kao da se izvinjava. Ustao je. Zatim je klekao na zemlju i pomogao Ecuko da skupi rasute biljke.

I *tada*, sećala se Ecuko, *zapitala sam ga: šta radiš tu?*

„Čitam knjigu”, odgovorio je i zatvorio, crveneći se, neku knjigu o avanturama samuraja. Ecuko njegov način govora podseti na jezik kojim se govorilo u vojsci. Nije joj bilo jasno otkuda mu to, jer on je te godine tek navršavao osamnaestu. Prizvuk vojničkog jezika poticao je odatle što je Saburo, dečko koji je govorio naglaskom iz oblasti grada Hirošime, pokušavao da popravi svoj izgovor i da govori pravilnim književnim jezikom.

Iako ga ništa nije pitala, Saburo joj onda brzo ispriča kako je bio u selu da bi uzeo svoj obrok hleba i kako je na povratku hteo da malo prošetati, a onda ga je tu zatekla ona, milostiva gospođa. To je bilo više dečje brbljanje nego izvinjenje, a Ecuko mu obeća da neće nikome ništa reći o tome.

Setila se kako ga je onda pitala o šteti koju je Hirošimi nanela atomska bomba, ali joj je on objasnio da njegova uža porodica nije živela u samom gradu, ali da je veći deo rodbine nastradao; niko od onih koji su živeli u gradu nije preživeo. Time su teme za razgovor bile iscrpljene. Tačnije rečeno: Saburo je toliko bio zbunjen da nije znao šta bi mogao da pita Ecuko.

Kada sam prvi put videla Saburoa, izgledao mi je kao dvadesetogodišnjak. Koliko bih mu godina dala tu u Hattori Reienu,

kad sam ga zatekla kako leži na travi, toga se više ne sećam. Bilo je rano proleće, a on je nosio pamučnu košulju sa prišivenim zakrpama. Košulja mu je bila otkopčana, a rukave je bio zavrnuo. Možda zato da ne gleda zakrpe. Imao je prelepe ruke; ruke kakve se mogu videti kod muškaraca u gradu tek kada možda navrše dvadeset i petu. Ruke su mu bile pocrnele od sunca, a bile su toliko razvijene da je izgledalo kao da se stide svoje lepote, pa su bile zamotane u sunčano paperje boje zlata.

Pogledi koje je Ecuko bacala na Saburoa izgledali su nekako prekorni. Nije volela da ljude gleda na taj način, ali u tom trenutku nije imala nikakav drugačiji pogled na raspolaganju.

Da li je on nešto slutio, da joj se sviđa ili nešto slično? Isključeno. Sigurno je mislio da osim jednog dosadnog poslodavca, Jakićija, postoji i jedna dosadna žena, ona, koja je došla da živi sa njima. Njegov glas! Taj lagano nazalni, prigušeni, melankolični i uz to sigurno dečji glas! Kako je govorio! Kao da je iz svog ćutljivog bića morao s mukom da istiskuje reč po reč! Kao jednostavno, divlje voće, tako teško je odmeravao svaku reč.

Uprkos svemu tome Ecuko je sutradan bila u stanju da ga gleda bez primetnog uzbuđenja. I bez prekora u pogledu, samo sa osmehom.

Jasno, ništa se uopšte nije ni dogodilo.

Nekih mesec dana pošto je stigla na imanje, Jakići jednog dana dođe kod nje i zatraži da mu zakrpi i skрати neku staru odeću i pantalone koje je nosio na rad u polju. Prilično mu se žurilo, pa je tako ona toga dana bila zaposlena do kasno u noć. U jedan po ponoći Jakići, koji je u to vreme obično već odavno spavao, iznenada banu u njenu sobu. Hvalio je njenu marljivost, isprobao tek popravljenu odeću, a zatim neko vreme ćutke pušio lulu.

„Spavaš li dobro?”

„Da, ovde je sasvim mirno, za razliku od Tokija.”

„Ne pretvaraj se”, reče Jakići.

„Iskreno rečeno”, uzvratil Ecuko poslušno, „u poslednje vreme ne mogu uopšte da spavam. Valjda jer je tako mirno, suviše mirno, možda.”

„Žao mi je, nije trebalo da te dovodim ovamo”, reče Jakići tonom kao da žali, mada ne bez direktorsko-sarkastičnog prizvuka.

Već tada, kada je Ecuko odlučila da prihvati Jakićijev poziv i dođe u Maiden, bila je spremna i na tu vrstu noćnih poseta. U stvari, priželjkivala ih je. Kada joj je muž umro, poželela je da pođe sa njim u smrt - kao neka indijska udovica. Neobično je to maštati o zajedničkoj smrti. Ali, kod nje nije bila reč o jednostavnom zajedničkom odlasku u smrt. Bila je ljubomorna na svoga muža zato je htela da s njime ode na onaj svet. Nije joj bilo stalo do prosečne smrti, kojom je uskoro mogla i sama da umre, nego do lagane mučeničke smrti. Ili je besomučno ljubomorna Ecuko u stvari čeznula za tim da, umrevši zajedno sa mužem, bude zauvek zaštićena od ljubomore? Da li se iza te - zašto da se to ne kaže - gnusno pohlepne požude skrivao divlji nagon za posedovanjem, pomama bez cilja i svrhe?

Smrt njenog muža. Kasna jesen; i dalje može da vidi mrtvačka kola kako stoje na zadnjem ulazu Infektivne klinike. Radnici u kola ubacuju mrtvački sanduk. Mrtvačnica, smrdljivi i vlažni zadah tamjana, buđi i leševa; debelim slojem sivo-prljave prašine prekriveni veštački lotosovi cvetovi^{28} s neverovatnim nepravilnostima u strukturi; vlažne asure *tatamija* za bdenje uz mrtvacu; pohabana, izlizana kožna sprava za polaganje mrtvaca na odar; iz te mrtvačnice s budističkim oltarom, u kojoj su se stalno smenjivale pločice sa posmrtnim imenima umrlih, radnici koji prenose mrtvace nose mrtvački sanduk do rampe koja se lagano podiže. Jedan od radnika ima vojničke čizme. Blokeji na njima stružu po betonskom podu, uz zvuke koji podsećaju na škrgutanje zubima. Dvokrilna vrata na zadnjem ulazu su se otvorila.

Snažno sunčevo svetlo prodre iznenada unutra takvom snagom, kakvu Ecuko nije doživela do tada.

Početkom novembra takav mlaz sunčevog svetla; svetlost sunca koje se na sve izliva kao pljusak, kao prozirni gejzir načinjen od svetlosti. Zadnji ulaz Infektivne klinike gledao je na deo grada koji je izgoreo tokom rata. Malo dalje odatle protezala se pruga obrasla korovom, kojom su saobraćali vozovi na liniji Čuo.^{29} Polovinu tog dela grada činile su nove drvene kuće ili kuće u izgradnji, a druga polovina bila je travom obraslo zgarište, zatrpano ruševinama, truleži i đubretom.

Novembarsko sunce obasjavalo je sve. Klizilo je i po metalnim guvernalama bicikala koji su prolazili širokim putem. I ne samo tu. Čak su i staklići razbijenih pivskih i drugih flaša svetlili u gomili đubreta, zableskujući oči prolaznika. Ta svetlost pala je kao vodopad na mrtvački sanduk njenog muža i na nju dok je hodala iza njega.

Vozač je upalio motor mrtvačkih kola. Sanduk je već bio ubačen u kola, pa se i Ecuko pope unutra. Na prozorima su bile zavese.

Na putu do krematorijuma nije mislila ni na ljubomoru ni na smrt. Mislila je samo na prodorno svetlo koje je direktno padalo na nju. Premeštala je jesenje cveće na svome krilu iz jedne ruke u drugu. Hrizanteme. Detelinu. I kineske zvončice. Uvelo cveće, koje je bilo doneto još prošle noći, pre poslednjeg

bdenja.^{30} Ecuko je dopustila da joj njegov žuti cvetni prah padne na krilo i zaprija joj odeću koja se nosi u žalosti.

Šta je osetila kad ju je svetlo zapljusnulo? Oslobođenje ili otkupljenje? Otkupljenje od ljubomore, od bezbrojnih neprospavanih noći, od iznenadnog izbijanja bolesti njenog muža, od Infektivne klinike, od užasnih noćnih fantazija izazvanih visokom temperaturom, od smrada, od smrti?

Nije li je činjenica da na ovoj zemlji uopšte ima takvog snažnog svetla učinila još ljubomornijom? Nije li ta ljubomora bila jedini osećaj koji se u njoj već duže vreme uopšte mogao da pobudi? Ne može čovek da se oseća oslobođen ili otkupljen ako se nečemu ne protivi; protivi se oslobađanju ili otkupljenju, protivi se nečemu sasvim novom. Lav koji pobegne iz kaveza dobija u trenutku svet mnogo veći nego što je bio svet divljeg lava, koji nikada nije bio u zatočeništvu. Sve dok je bio zatvoren, za njega su postojala samo dva sveta: svet u kavezu i svet izvan njega. Sada je on slobodan. Riče. Rastrže ljude, proždire ljude. Uprkos svemu nije zadovoljan, jer treći svet, svet koji bi bio različit od sveta unutar kaveza i od sveta izvan kaveza, ne postoji. Ecuko, naprotiv, za takvo nešto uopšte nije marila. Njena duša znala je samo za pristajanje.

U svetlu koje ju je preplavilo na zadnjem ulazu Infektivne klinike Ecuko nije videla ništa drugo nego grandioznu rasipnost neba, neba koje je svoje blago u tom trenu izlilo na zemlju. Polutama u unutrašnjosti vozila bila joj je ipak ugodnija. Tokom vožnje nešto je lupkalo u mrtvačkom sanduku njenog muža.

Možda njegova najdraža lula, koju mu je ona stavila u sanduk i koja je sada tokom vožnje lupkala o drveni zid sanduka? Bilo bi bolje da ju je zamotala u nešto. Ecuko stavi ruku na mesto ispod belog prekrivača preko sanduka, odakle je dolazilo lupkanje. Istog trenutka lupkanje je prestalo. Lula, ili bilo šta drugo, kao da je zaustavila disanje.

Ecuko malo razgrnu zavese, pa iz mrtvačkih kola ugleda jedno drugo vozilo koje je usporavalo, a onda sa sredine puta skrenulo prema golom betonskom skveru, na kome su okolo bile poređane klupe gde se nalazila zgrada u obliku ložionice neuobičajene veličine. Krematorijum.

Sećala se kako je tada pomislila: *Nisam ovde da spalim svog muža. Došla sam da spalim svoju ljubomoru.*

Ali, da li je njena ljubomora stvarno izgorela zajedno sa posmrtnim ostacima njenoga muža? Izgledalo je kao da je preuzela ljubomoru svoga muža, na način kao kada na vas prelazi neka zarazna bolest. Bolest je tada zahvatila njeno meso, njene živce i njene kosti. Da je stvarno želela da spali svoju ljubomoru, trebalo je da samo nastavi da hoda iza mrtvačkog sanduka, sve do samog središta te zgrade u obliku rerne.

Pre nego što je bolest buknila, njenog muža nije bilo kod kuće tri dana. Bio je, naravno, na poslu. Rjosuke nije bio tip koji bi pobegao s posla zbog neke ljubavne veze. Jedino mu je bilo teško da se vraća tamo gde ga je čekala Ecuko, da se vraća kući. Bar pet puta Ecuko je odlazila do telefonske govornice u blizini, ali nikako nije imala snage da okrene telefon. Uvek kada je zvala, on je dizao slušalicu. Nikada na telefonu nije bio grub prema njoj. Sa kakvim je mekim, ulizičkim tonom ispredao svoja izvinjenja, verovatno namerno sa primesama dijalekta kakav se govori u Osaki, što je Ecuko uvek podsećalo na brižljivost kojom je vrteo i okretao svoje pikavce, gaseći ih u pepeljari, što je još više pojačavalo bol u njenom srcu. Više bi volela da ju je Rjosuke psovao. Na prvi pogled taj je dečko od čoveka izgledao kao neko ko je u stanju da učini jednu ili drugu grubost, ali on je šištavo, nežnim glasom nizao obećanje za obećanjem, koja, doduše, nikada nije nameravao da održi. Ecuko nije mogla da nađe lek za to. Bolje bi bilo da se uzdržala i da uopšte nije zvala.

„Sada ne mogu da razgovaram, znaš, ali juče sam na Ginzi^{31} naleteo na jednog starog prijatelja, on me je nagovorio, pa smo, znaš, otišli da prvo malo igramo *mađan*.^{32} Tip je mnogo važan u Ministarstvu trgovine, njega ne mogu tek tako da otkačim... Kako? Da, da, doći ću kući danas. Danas ću doći pravo kući... Ali ovde imam mnogo toga što treba da završim, znaš, gomilu posla. Večera? Svejedno, možeš nešto da spremiš ako si raspoložena... Kako ti hoćeš... Ako ranije negde pojedem nešto, onda ću da jedem i kod kuće... Sad više ne mogu da pričam, Kavadi je pored mene, već mu malo idem na živce, izgleda... Dobro, shvatam... dakle, vidimo se kasnije...”

Među kolegama Rjosuke nikada nije pokušavao da se hvali svojim uspesima kod žena, iako ih je očigledno imao, nego je, naprotiv, pokušavao da se u društvu prikaže kao da je manje važan od ostalih. Ecuko je čekala kod kuće. I čekala. On nije dolazio. Zar mu je tokom retkih večeri koje je proveo kod kuće ijednom prigovorila ili mu napravila ikakvu scenu? Samo bi ga gledala žalosnim pogledom. Taj pseći pogled, ta nema žalost u njenim očima, dovodili su Rjosukea do besnila. Šta uopšte čeka ta žena ruke ispružene kao prosjak, čeka sa tim svojim žalosnim očima, koje sve više počinju da liče na prosjačke oči... u samoći i strahu ona je njuškala, mislio je on, tragajući za odvratnim skeletom na koji su se, u međuvremenu, posle nestanka svih detalja od kojih se sastoji normalan život, sveli njihovi bračni odnosi. On bi joj okrenuo svoja jaka, pre bi se reklo ukočena leđa i pravio se da spava. Jedne noći, tokom leta, Rjosuke je u snu bio osetio ženine usne na svom telu i zbog toga je ošamario. „Kako te nije sramota!”, promrmljao je kao da je opijen snom, pa je onda snažno ošamario. Bez ikakvog osećanja, kao kad bi pljesnuo muvu koja je sletela pored njega.

Toga leta počeo je da traži zadovoljstvo u potpaljivanju Ecukine ljubomore.

Ecuko je počela da primećuje kod svoga muža sve više kravata koje nikada pre toga nije videla. Jednog jutra on je stao pred ogledalo i pozvao ženu da mu priveže kravatu. Prsti su joj se tresli od radosti i straha, pa je s teškom mukom uspela da je veže kako treba. Kada je bila gotova, on se nekako razdražen odmakao i rekao: „Pa? Kakva je? Elegantna, sviđa ti se?”

„Ah da, uopšte nisam primetila. Sigurno je nova! Jesi li je skoro kupio?”

„Šta je? Šta se praviš? Ne pravi se kao da je do sada nisi primetila!”

„Dobro ti stoji.”

„I meni se sviđa.”

Iz Rjosukeovog pisaćeg stola virila je maramica neke žene, kao da je bila tako ostavljena namerno. Natopljena jeftinim parfemom. I još nečim odvratnim, što je u celoj kući izazivalo i širilo smrad luka. Na pisaći sto stavio je fotografiju te žene.

Ecuko je svaku njenu fotografiju, jednu po jednu, zapalila šibicom i spalila. Zbog toga ih je njen muž tu i stavio. „Gde su moje fotografije?”, zapitao je kad se vratio kući. Ecuko je stajala s tabletama arsena u jednoj i sa čašom vode u drugoj ruci. Udario ju je po ruci i prosuo tablete. Ecuko se zateturala unazad i pala preko ogledala, isekavši se po čelu.

Nezamislivo je kako je nežan bio njen muž te noći prema njoj! Ta čudljiva oluja koja je potrajala samo jednu noć! Kakva bedna karikatura sreće!

Te iste večeri tokom koje je Ecuko više puta odlučivala da uzme otrov, njen muž je došao kući... Dva dana nakon toga buknuła mu je bolest... Za dve nedelje bio je mrtav.

„Imam strašnu glavobolju; strašno, kako me boli glava”, rekao je Rjosuke već na ulazu, ne pokazujući nameru da uopšte uđe u kuću.

Ecuko je tog trenutka nameravala da uzme otrov, pa je u njegovom pojavljivanju na pragu videla samo ometanje svog nauma, misleći kako je njen muž došao kući samo da bi je mučio. U redovnim okolnostima ona bi se radovala njegovom povratku, ali ovog puta ne. Stajala je sa rukom na pomičnim vratima i hladno, sa visine, posmatrala svoga muža, koji se bio zgurio u mračnom hodniku. Osećala je ponos, neki neobični ponos nad plenom koji joj je smrt donela kao mamac. Pa ipak joj je promaklo da je smrt već iskliznula iz njene svesti.

„Jesi li pio?”

Rjosuke zatrese glavom, pa je za trenutak pogleda - i to sa istim onim psećim pogledom za koji je, kada bi ga video kod svoje žene, smatrao da je vredan prezira. Utučeni, grozničavi, verni pogled kao kod kućnog ljubimca koji ne može da shvati zašto se iznenada u

njegovom telu pojavila bolest, pa nemo, kao da se žali, gleda svog gospodara. Rjosukea je verovatno tada prvi put obuzimalo teskobno osećanje koje mu je nagoveštavalo da u njegovom telu počinje da se događa nešto što mu je nerazumljivo. Bolest, očigledno, ali bolest koja nema izgleda da bude rešena pukim ležanjem u krevetu.

Tih šesnaest dana koji su usledili - iako je to bio jako kratak period - bili su najsrećniji dani u Ecukinom životu... Medeni mesec i smrt njenog muža - kako su ta dva kratka isečka njene sreće frapantno ličila jedan na drugi! Ecuko je odlučila da zajedno sa svojim mužem zakorači u carstvo smrti. Očekivali su je veliki telesni i duhovni napori, sve do krajnje iscrpljenosti, a posle toga žudnja i patnja - isto kao u vreme bračnog putovanja.

Sada je on ležao tu, njen muž, golih grudi, sav grozničav, zaluđen opsenarskom veštinom smrti, stenjući kao nevesta prve bračne noći. Nekoliko dana pre svog kraja, kada je smrt već dospela do mozga, on iznenada sede, uspravi gornji deo tela kao da radi gimnastiku, isplazi svoj osušeni jezik, pokaza od raskrvavljenih desni crvene zube, pa prasnu u glasan smeh.

Ujutro, posle prve bračne noći, u njihovoj sobi koja se nalazila na prvom spratu hotela „Atami“, on se beše smejaio na isti način. Bio je otvorio prozor i pogledao na blago valoviti travnjak, gde se zabavljala neka nemačka porodica sa velikim hrtom. Sin od pet ili šest godina hteo je da se prošeta sa psom. Toga trenutka pas vide mačku kako nestaje u grmlju, pa polete za njom. Dečko od zaprepašćenja zaboravi da pusti lanac, pa ga je pas vukao po travi i kroz žbunje. Videći to, Rjosuke prasnu u spontani, veseli smeh. Pokazivao je zube, grohotom se smejući.

Ecuko ga do tada još nikada nije videla kako se smeje tako, iz srca. Navukla je papuče i krenula prema prozoru. Travnjak je bleštao u jutarnjem svetlu, pa je, zbog neobičnog ugla sa koga je posmatrala scenu, izgledalo kao da nestaje granica između vrta i mora koje je svetlucalo u daljini. Na kraju su krenuli dole u hol hotela. Na jednom stubu nalazio se regal sa šarenim prospektima putničkih agencija, a iznad toga natpis „poslužite se“. Dok su čekali doručak, Rjosuke je uzeo jedan prospekt i od njega napravio avion. Njihov sto se nalazio pored prozora i imao je pogled na vrt.

„Pogledaj”, rekao je on i bacio prospekt-avion prema moru. Kako naivno. Jedna od njegovih detinjastih ludorija, da izazove pažnju svojih pratilja. Ali tada u „Atamiju” Rjosuke je stvarno želeo da nasmeje i obraduje Ecuko, da ostavi dobar utisak na svoju mladu. Kakva neposrednost i otvorenost!

Kada su se upoznali, Ecukina porodica još je uvek raspolagala znatnim imetkom. Imetkom koji su, kao neku čvrstu celinu, žilavo branili otac i Ecuko, jedini preostali iz te stare porodice, koja je vodila korene od čuvenog vojskovođe iz razdoblja građanskog rata. Onda je došao kraj rata, zatim naplata velikog poreza na imovinu, očeva smrt, pa se Ecukin imetak istopio toliko da joj je ostao smešno mali svežanj akcija.

Toga jutra u hotelu „Atami” njih dvoje su bili pravi par. To se ponovilo sada, dok su ponovo bili zajedno, oboje prikovani za krevet Rjosukeovom teškom groznicom. O, kako je bogato, višeslojno, strastveno i neobično zadovoljstvo za nju bila ta neočekivana, okrutna sreća, koja joj je sada bila ponovo poklonjena! Način na koji je negovala svoga muža bio je tako dirljiv da bi neko ko to gleda sa strane teško izdržao a da ne zaplače.

Prošlo je više dana dok se nije potvrdila dijagnoza da je reč o trbušnom tifusu. Rjosuke je duže vreme mislio da je u pitanju običan katar. Ako se zanemare stalna glavobolja, nesаница i potpuni nedostatak apetita, nedostajala su ipak dva karakteristična simptoma za početni stadijum tifusa: postepeni porast temperature i nepravilnost pulsa. U prva dva dana počela je jaka glavobolja i opšta telesna slabost, ali ne i temperatura. Pošto je te večeri iznenada došao kući, sledećeg dana nije ni otišao na posao.

Taj prvi dan proveo je na neobičan način - bavio se sređivanjem sobe, kao dete koje je došlo da se igra u tuđem stanu. Zabrinjavajuća malaksalost koju je osećao ulivala mu je neobjašnjiv strah. Ecuko je skuvala kafu i odnela je u njegovu sobu veličine šest *tatamija*. Tu je zatekla muža ispruženog po podu u belo-plavom kućnom kimonu, raširenih ruku i nogu. Ispitivački se grizao za usne, kao da hoće da sazna šta se dešava sa njim: usne mu nisu bile otekle, ali je osećao da bi uskoro mogle da oteknu.

„Neću kafu”, rekao je kad je video Ecuko kako ulazi.

Neodlučno je ostala da stoji na vratima, a on je to još jednom ponovio.

„Povuci mi čvor pojasa napred. Pritiska me kao lud. To me zamara.”
Već duže vreme osećao se nelagodno kada bi ga Ecuko dotakla. Nije joj dopuštao ni da mu pomogne da navuče jaknu. Šta se to danas desilo sa njime, kao da se pitao?

Ecuko je stavila poslužavnik na pisaći sto i klekla pored njega.

„Šta radiš tu? Ponašaš se kao da si neka maserka!”, rekao je.

Ecuko je gurnula ruku ispod njega i povukla čvor pojasa na kimonu napred. Dok je to radila, njen muž nije pokazao ni najmanju nameru da makar malo podigne svoje telo. Njegov pasivni teški trup pritiskao je celom težinom Ecukinu tanku nežnu ruku. Dok je klečala, osećala je bol i u gornjem delu stopala. Uprkos tome, bilo joj je žao što je celi postupak trajao samo nekoliko trenutaka.

„Zar ne bi bilo bolje da odmah legneš u krevet? Hoćeš li da ti spremim postelju?”

„Pusti me na miru. Ovako mi je dobro.”

„Kako je temperatura? Je li ti porasla u međuvremenu?”

„Ista je kao ranije. Sasvim normalna.”

Ecuko u tom trenutku učini nešto što ju je i samu iznenadilo. Priljubila je mužu usne na čelo kako bi ustanovila da li ima temperaturu. On je ćutao. Pod spuštenim obrvama, očne jabučice su mu se tromo micale. Koža na čelu mu je bila masna... Tako je, reče ona za sebe - karakteristično za tifus - sve će više gubiti sposobnost transpiracije, čelo će mu bivati sve suvlje i postati vrelo i zažareno, to će kasnije postati čelo ludaka... a na kraju čelo mrtvaca boje zemlje...

Sledećeg dana temperatura njenog muža porasla je na 39,8. Žalio se da ga bole glava i leđa. Stalno u potrazi za hladnim mestom na uzglavlju, neprestano je pokretao glavu, praveći na jastuku mrlje od pomade za kosu i peruti. Te noći Ecuko mu je stavila vodeni jastuk.

Nije ništa jeo. Mogao je samo da pije tečnost, a i to s mukom. Ecuko je ljuštila jabuke i cedila ih kroz maramu, a onda sok prelivala u specijalnu čašu iz koje mu je davala da pije. Lekar koji je došao sledećeg jutra zaključio je da je reč samo o gripu.

Gledala sam kako mi se muž lagano vraća, opet se vraća kući. Izgledalo mi je kao da sam na obali i da gledam kako voda nešto

donosi, kao posle velike poplave, sagla sam se i polako posmatrala, polagano i pomno, to neobično, izmučeno telo na površini vode. Kao žena nekog ribara, bila sam svakog dana na obali, jer sam živela potpuno sama i neprekidno čekala da se vrati. Najzad sam u mirnoj vodi među stenama, pored obale, našla telo koje je donela voda. Telo koje je još disalo. Da li sam ga odmah povukla na obalu? Ne, nisam ga izvukla. Samo sam se nagnula nad njime, sa predanošću, sa strašću, u besanoj napetosti, bez odmora, jednostavno sam tako stajala. Stražarila sam, znači, iznad tog neobičnog, vodom potpuno okruženog tela, čekajući da li će još jednom da zastenje, poviče i i na kraju da ispusti svoj vreli dah.

Jedno sam znala: kada bi to telo koje je doplutalo do mene opet došlo sebi, napustilo bi me odmah, istog trenutka, i plima bi ga odnela u beskrajnu daljinu. Ako ponovo ode, nikada mi se više neće ni vratiti.

Negovala sam ga, žrtvujući se, bez ikakve specijalne namere, ali ko to uopšte zna. Ko zna da li su suze koje sam lila dok mi je muž umirao u stvari bile otplakane zbog jada koji sam osećala jer se rastajem od te predanosti njemu, predanosti koja je meni samoj progutala sate i dane.

Ecuko se sećala dana kada je iznajmila auto sa vozačem i odvezla muža na kliniku jednog prijatelja interniste. Onda, kako je tri dana posle toga ona žena, ona s njegovih fotografija, došla da poseti Rjosukea u bolnici i kako je Ecuko sa njom ušla u žestoku raspravu.

Kako je samo tako brzo saznala gde se nalazi? Može biti da je načula od kolega koji su ga posećivali kod kuće? Ali oni uopšte nisu mogli da znaju da je na klinici! Ili su žene kao što je ona imale pseći njuh, sasvim rafiniranu njušku kojom su mogle da nanjuše čak i miris bolesti? Kako mu je opšte ušla u trag?

Ali, u međuvremenu, pojavila se još jedna. Ta druga dolazila je tri dana uzastopce. Izronila je i neka treća. U međuvremenu su žene koje su dolazile da posete Rjosukea počele da se sudaraju pri odlazanju i dolaženju, i svaki put prezirno odmeravale jedna drugu.

Ecuko nije želela uljeze na svom usamljenom ostrvu za dvoje. Prvi telegram u Maiden njegovom ocu poslala je tek pošto joj je muž ispustio poslednji dah.

Još uvek se sećala radosti koju je osećala onog dana kada je konačno bila ustanovljena dijagnoza bolesti njenoga muža. Na prvom spratu male bolnice nalazile su se samo tri sobe, jedna pored druge, ispred njih hodnik, a sa druge strane prozori. Obični prozori s pogledom na običnu tokijsku četvrt. U hodniku je svugde mirisalo na krezol. Ecuko je volela taj miris. Čim bi joj muž zadremao, ona bi iskoristila priliku da izađe u hodnik, da hoda po njemu tamo- amo i inhalira punim dahom miris tog dezinfekcionog sredstva. Više je volela miris lizola nego čist vazduh napolju. To sredstvo je trebalo da svojim pročišćavajućim dejstvom odvrati smrt i bolest, ali je ono možda bilo delotvornije u pogledu života nego smrti. Zašto to ne bi bio miris života? Osećao se u nosu, dražeći čoveka kao svež jutarnji vetar, taj strogi, užasni, medicinski zadah.

Već deset dana temperatura je konstantno bila 40 stepeni. Ecuko je sedela pored muževljevog tela izmučenog temperaturom, a temperatura je, dok ju je on držao zatvorenu u sebi, sve vreme pokušavala da izađe iz njega. Dahtao je i stalno šmrktao nosom, kao učesnik maratona pri kraju trke. Ovde, u tom krevetu, njegovo se postojanje pretvaralo u telo u pokretu koje s punom predanošću trči sve dalje i dalje. Ecuko ga je na neki način podstrekivala:

„Dalje, još malo! Još malo!” Rjosuke bi prevrtao očima, prsti su mu pokušavali da uhvate traku pred ciljem trke, hteo je da pokida tu traku. Ali prsti nisu uspevali da uhvate ništa osim kraja ćebeta, ispod koga se, kao u gomili slame, vrućina legla i sakupljala, zajedno sa mirisom stoke koja je u slami ranije spavala.

U vreme jutarnje vizite došao je direktor bolnice i raskopčao Rjosukea da ga pregleda. Grudi su mu se ubrzano dizale i spuštale od teškog disanja, a koža, sva vrela, podizala se pod prstima koji su je doticali, kao vodoskok vruće vode. Da li je bolest, u stvari, samo ubrzavanje života? Direktor je pregledao Rjosukea. Ecuko je gledala kako stetoskop boje slonovače ostavlja na njegovim grudima blage, bele otiske, a čim bi krv počela da se razilazi, na koži bi se pojavljivale ružičaste tačkice. „Šta je to?”, pitala je.

„To, hm...”, uzvratio je lekar sa laganim izrazom očigledne indignacije, iako ne bez znakova spremnosti da joj kao ženi svoga prijatelja da objašnjenje.

„Pa to su, hm, osuo se... kasnije ću vam objasniti, može?” Posle vizite on je izveo Ecuko napolje i rekao: „To je tifus. Trbušni tifus. Imamo najzad i rezultate analize krvi. Gde je Rjosuke samo to zaradio? Meni je rekao da je na jednom poslovnom putovanju pio vodu iz bunara. Da li mu je to od toga? Sve u svemu, nije tako loša situacija. Samo ako srce izdrži, tada nemamo čega da se bojimo. Reč je o jednom retkom obliku tifusa, zbog čega je postavljanje dijagnoze trajalo tako dugo. Još danas ćemo da obavimo neophodne formalnosti da ga sutra premestimo u specijalnu kliniku koja je opremljena za takve slučajeve. Mi ovde nemamo ni odeljenje za infektivne bolesti, shvatate?”

Svojim suvim koštunjavim prstima lekar je kuckao o zid na kome su bile pričvršćene cedulje s uputstvima za slučaj požara, već skoro zovoljan od očekivanja da ta, negom bolesnika iscrpljena žena sa tamnim podočnjacima počne da kuka i zapomaže: „Gospodine doktore! Molim vas! Nemojte da ga premeštate odavde, gospodine doktore! Premeštaj će za moga muža da znači sigurnu smrt! Život jednog čoveka vredi više nego propisi! Gospodine doktore! Molim vas! Sve samo ne u infektivnu bolnicu! Imajte milosti, gospodine doktore! Premestite ga eventualno na infektivno odeljenje univerzitetske bolnice, molim vas!” Sa deduktivnom radoznalošću, lekar je očekivao takve ili slične rečenice iz Ecukinih usta.

Ali Ecuko je, baš naprotiv, ćutala.

„Vi ste umorni, zar ne?”, rekao je doktor.

„Ne”, odgovorila je Ecuko, na način koji bi mogao da se nazove smelim.

Ecuko se nije bojala infekcije. (To je mogao da bude razlog, možda i jedini, zbog čega je bolest do tada nije pogodila.) Vratila se na stolicu pored muževljevog kreveta, uzevši opet pletivo u ruke. Zima se približavala, pa je Rjosukeu plela pulover. U prepodnevnom satima u toj sobi je bilo prilično hladno, pa je, skinuvši jednu sandalu, trljala stopala jedno o drugo.

„Već se tačno zna šta mi je, zar ne? Je li tako?” Rjosuke je, dašćući, samo to rekao detinjastim glasom.

„Da.”

Ecuko je ustala da njegove, od temperature isušene, velike usne navlaži pomoću vate. Ali uskoro je prestala sa time, počevši da trlja

svoje obraze o njegove. Neobrijani obraz bolesnika goreo je na njenom obrazu, kao vreo pesak na obali.

„Sve je u redu. Tvoja Ecuko će se pobrinuti da ozdraviš. Ne brini se. U slučaju da ti umreš, i ja ću umreti. (Ko je tada mogao da u njenim rečima zapazi dvoličnost! Osim njih dvoje nije bilo nikoga kao svedoka, čak ni Boga, u koga Ecuko nije verovala.) Ali to je sigurno sasvim isključeno. Ti ćeš sigurno da ozdraviš, sasvim sigurno.”

Ecuko je fanatično ljubila njegove velike usne. One su bez prestanka izduvavale vreli vazduh, kao grejalica. Svojim usnama Ecuko je vlažila krvlju zamrljane usne svoga muža. Bile su bodljikave od te sasušene krvi, gotovo kao ruže. Rjosukeovo lice se izobličilo i promenilo ispod ženinog lica.

Ecuko je primetila kako se gazom umotana kvaka pomera i vrata otvaraju. Odmakla se od muža. Bila je to bolničarka, koja je Ecuki dala znak očima, pa ova izađe u hodnik. Neka žena stajala je naslonjena na prozor, u dugoj suknji preko koje je nosila poludugi krzneni ogrtač.

Žena sa fotografija. Na prvi pogled delovala je kao da je mešavina Evropljanke i Azijatkinje. Zubi su joj bili tako pravilni da su delovali skoro neprirodno, a nozdrve su joj bile plemenito uvijene, kao krilašca. Držala je buket cveća zamotan u vlažni parafinski papir, koji se lepio na njene crveno namazane nokte. Nešto bespomoćno i neodlučno bilo je u toj ženi, izgledala je kao neki četvoronožac koji se uspravio pa sad pokušava da hoda na zadnjim nogama. Moglo je da joj bude četrdeset godina. Otprilike u dobu u kome se iznenada bore pojavljuju oko očiju, kao vojnici iz zasede. Ali, ona je stvarno izgledala kao da joj je dvadeset pet, dvadeset šest godina.

„Dobar dan”, reče žena. Blago različiti akcenat bio je primetan u njenom govoru, ali nije znala gde da ga svrsta.

Ecuko je pretpostavljala da takve žene deluju egzotično na naivčine kakvi su muškarci. To je bila ona, žena zbog koje je toliko trpela. Teško joj je bilo da sve muke iz prošlosti i ovo sada prisutno otelovljenje njihovih uzroka brzo svede pod jedan naziv. Njen je bol bio već toliko dozreo (što je možda nekako neobično rečeno) da se osamostalio i postao nešto što više nije imalo ništa zajedničko sa konkretnom stvarnošću. Ova žena joj je ličila na ranije već izvađeni zub, koji je teško gledati, ali koji više ne boli. Kao bolesnik koji je sve

male nevažne bolesti ostavio iza sebe, dok pred sobom gleda bolest koja može da mu donese smrt, tako se Ecuko učinilo kukavičkom nemarnošću to što je takvu ženu uopšte smatrala kao razlog svojih patnji.

Sa vizitkartom u ruci na kojoj je pisalo muško ime, ta žena je tvrdila da je došla umesto svoga muža. Na vizitkarti je pisalo ime jednog člana nadzornog odbora u Rjosukeovoj firmi. S obzirom na ozbiljnost bolesti, Ecuko joj reče da su posete zabranjene i da ne može da je uvede u bolesničku sobu. Nešto kao senka pređe preko ženinog lica.

„Ali moj muž me je izričito zamolio da obiđem bolesnika i da se lično uverim kako mu je.”

„Moj muž sada nije u stanju da primi bilo koga.”

„Mom mužu će da bude dovoljno ako samo bacim pogled na bolesnika.”

„Da je vaš gospodin muž došao ovamo, ja bih mu to omogućila.”

„Vi verovatno to ne mislite ozbiljno? Mislim, moj muž sme da uđe, a ja ne? To zvuči gotovo tako kao da vi nešto sumnjate.”

„Dobro, niko ne sme unutra. Je li vam sada jasno?”

„Čudno, stvarno jako čudno, način na koji razgovarate sa mnom. Jeste li vi njegova žena? Jeste li vi Rjosukeova žena?”

„Nijedna žena osim mene nema pravo da mog muža zove Rjosuke.”^{33}

„Ali nemojte da budete takvi. Pustite me da uđem kod njega. Od srca vas molim. Evo, donela sam poklon - ništa naročito, samo mali ukras za sobu.”

„Hvala vam.”

„Ali, ženo, imajte milosti i dopustite mi da ga vidim. Kako mu je?

Nadajmo se da nije ništa ozbiljno?”

„U ovom trenutku niko ne zna da li će ostati živ.”

Zajedljivost sa kojom je Ecuko to rekla potresla je ženu. Promenila je držanje i rekla preteći: „Pa dobro, onda ću ja jednostavno da uđem”!

„Dobro, kako hoćete. Ako vam od toga ne bude ništa, možete mirno da nastavite da živite”, reče Ecuko i okrenu joj leđa.

„Znate li vi uopšte šta je mome mužu?”, zapita je tako okrenuta.

„Ne.”

„Tifus.”

Žena stade i promeni boju.

„Tifus?“, prošaputala je.

Nema sumnje, ona je neobrazovana žena. Reaguje odsutno kod reči „bolest pluća“. Malo je falilo da se prekrsti kad je čula dijagnozu! Strankinja - devojčura! Šta se uopšte vrzma ovuda?

Ecuko joj naizgled ljubazno otvori vrata. Obradovala se njenom zaprepašćenju. Pomaknula je stolicu malo bliže krevetu i ponudila ženu da sedne.

Žena je sa strahom i oklevajući ušla u sobu. Za Ecuko je bilo neizrecivo zadovoljstvo da njen muž vidi kako se ta žena boji.

Žena je skinula mantil, ali je odmah postala svesna da ne zna šta da radi s njim. Shvatila je da nema bezbednog mesta na koje može da ga spusti, zaraznih bacila sigurno je bilo i na Ecukinim rukama. Ona je sigurno dodirivala muža više puta. Najbolje joj je bilo da mantil uopšte ne skida, pa ga, shativši to, prebaci ponovo preko ramena. Onda je povukla stolicu dalje od kreveta i sela.

Ecuko pročita naglas ime sa vizitkarte. Rjosuke je kratko pogledao prema ženi, ali je ćutao. Žena je prekrstila noge. Bila je jako bleđa i isto tako nije ništa govorila.

Ecuko je stajala iza nje, posmatrajući netrimice svoga muža. Stajala je tu kao da je bolničarka.

Jedna briga ju je mučila: Šta ako moj muž ovu ženu uopšte ne voli? Sve moje muke bile su bez razloga - baš bez razloga. Muž i ja smo onda samo igrali neku čudnu komediju. Moja prošlost nije bila ništa drugo nego solo-sumo, rvačka borba bez protivnika. Ako u njegovim očima ne zasja bar trag ljubavi prema ovoj ženi, onda je sa mnom gotovo. Šta ako moj muž nije voleo ni ovu ženu ni one tri koje nisam pustila unutra? Ah, to ne mogu ni da zamislim! Sada, posle svega, takav ishod, užas!

Pogleda i dalje skrenutog u stranu, Rjosuke je pomaknuo svoj pokrivač. On je već bio malo skliznuo. Rjosuke savi nogu u kolenu, pri čemu je pokrivač polagano počeo da klizi s kreveta na onu stranu na kojoj je sedela žena. Ona je sedela ukrućena i ničim nije pokazivala da će bar ruku da pruži i pomogne bolesniku.

Ecuko pritrča i dovede krevet u red.

Ono što je videla bilo je više podsvesno zapažanje nego intuicija: po laganom pokretu njegovih obraza ona je primetila šta se događa.

Ono što je uočila, osetivši zbog toga neku vrstu olakšanja, nije bilo nešto svojstveno običnom razumu.

„Ti ćeš to ipak da prebrodiš, sasvim sigurno. Tvoje srce je vrlo snažno, tebe ne može niko da savlada”, iznenada iz žene izlete, impulsivno.

Rjosukeovo bradato lice preplavio je osmeh (da li se i kada on uopšte osmehnuo tako svojoj ženi?), a onda je, teško dišući, rekao: „Šteta što na tebe ne mogu da prenesem ovu bolest. Ti bi je preprebrodila nego ja.”

„Ma hajde, kako se usuđuješ!”, reče žena i po prvi put pogleda Ecuko, nasmešivši se.

„Ja, ja je neću prebroditi”, ponavljao je Rjosuke.

Nastupila je teška tišina. Iznenada, žena se cvrkutavo nasmeja. Nekoliko minuta posle toga otišla je.

Te noći kod Rjosukea su se pojavili poremećaji svesti. Tifus je očigledno zahvatio mozak.

Iz čekaonice u prizemlju odjekivala je glasna muzika sa radija. Divlja džez muzika.

„Ne mogu ovo da izdržim. Ovde leži teški bolesnik, a tamo dole buka iz tog odvratnog radija...”, Rjosuke je jedva izgovorio te kratke rečenice.

Da svetlo ne bi bolesniku bilo u oči, sijalica u sobi bila je obmotana maramom.^{34} Ecuko nije zvala sestru zbog toga, nego se sama popela na stolicu i obmotala sijalicu svojom maramom od muslina. Zbog toga su senke na bolesnikovom licu bile nezdrave zelene boje trave. Krvave oči na njegovom svetlozelenkastom licu bile su sada pune besa i suza.

„Idem dole da im kažem da stišaju”, reče Ecuko, spusti svoje pletivo i ustade. Stigla je do vrata kada iza sebe začu užasno stenjanje.

Krik kao kod životinje koju gaze. Rjosuke se podigao u krevetu i seo, čvrsto stežući obema rukama svoj pokrivač, kao malo dete. Neprestano je buljio u vrata.

Sestra je čula krik i uletela u sobu. Njih dve su vratile Rjosukea u ležeći položaj, kao da je stolica na sklapanje, stavivši mu ruke ispod pokrivača. Stenjući, bolesnik se prepustio dvema ženama. Posle izvesnog vremena, počeo je da divlje koluta očima i viče: „Ecuko! Ecuko!”

Mogao je da pozove i nekoga drugog, ali on je izabrao to ime. Ne zato što je sam to hteo, nego zato što je ona to htela. Ona se skoro uobrazila čuvši svoje ime, uverena da on, kada ga izgovara, čini nešto što je neophodno, nešto što mora da bude baš tako.

„Molim te, reci to još jednom!”, reče ona.

Sestra ode da dovede dežurnog lekara, tako da su njih dvoje bili sami u sobi. Ecuko se nagnu nad njim i protrese ga kao da hoće da ga natera da joj nešto prizna. On prostenja još jednom: „Ecuko! Ecuko!”

Kasno te noći počeo je iznenada da viče: „Sasvim crno! Sasvim crno! Sasvim crno!”, i druge nerazumljive rečenice. Zatim je iskočio iz kreveta, gurnuvši flašice sa lekovima i čašu sa vodom sa stola. Hodao je bos po podu punom staklića, a krvava stopala ostavljala su trag za njim. Morala su da dođu tri muškarca, zajedno sa nastojnikom bolnice, da ga savladaju.

Sledećeg dana Rjosuke je dobio injekciju za umirenje, i onda su ga na nosilima odneli u bolnička kola. Telo težine 17 *kana*⁽³⁵⁾ nije lako za nošenje. Pored svega toga, još je padala kiša. Celog puta od ulaznih vrata zgrade pa sve do glavnog ulaza bolnice, gde su bolnička kola čekala, Ecuko je zaštitnički držala kišobran nad njim.

Infektivna klinika. Kako se Ecuko obradovala kada ružna zgrada sa druge strane nadvožnjaka koji je zaklanjao malu, udarnim rupama pregusto posutu ulicu, stade da postepeno izranja iz kiše!

Život na usamljenom ostrvu, njen ideal, život o kome je uvek sanjala - najzad je dobio konkretno obličje. Niko neće moći da ih prati dotle. Ovde je život bio usredsređen samo na jednu stvar: na borbu protiv uzročnika bolesti.

Na neprestano potvrđivanje života, brutalno, bezobzirno potvrđivanje života, bez razmišljanja o spoljašnjosti i utiscima, svaka sekunda kroz bulažnjenje, neumerenost, krvavu stolicu, povraćanje, proliv, smrad i ponovno potvrđivanje života sa one strane legaliteta ili morala; gde se stvari odvijaju kao na aukciji povrća, samo što ovde mora - za razliku od onoga tamo, gde nakupci izvikuju cene - neprekidno da se viče: „Ja sam još živ! ja sam još živ!”

Ili kao na nekom mravinjaku od železničke stanice, na koju život dolazi i odlazi, odvozi i dovozi, dopuštajući putnicima da ulaze i izlaze; gde je mnoštvu pokretnih tela nametnut jedan isti oblik

postojanja, koji im je postao zajednički identitet: zaraza; gde se vrednost čoveka tako često približava vrednosti bacila, da se gotovo jedno svodi na drugo, dok uzročnici bolesti postaju zajednički pojam, otelovljenje onog što podjednako okuplja i pacijente i one koji ih neguju; otelovljenje ovoga života radi samog sebe, bez ikakve druge svrhe; i zbog toga što život ovde znači jedino postojanje koje još vredi kao postojanje, zato tu više nema ni najmanje volje ni volje za posedovanjem. Ovde vlada spokojnost - spokojnost, vrsta hrane koja se najbrže kvari, i to u svom najkvarljivijem obliku, ne više u onom u kome se može uživati.

Ecuko je živela usred smrada i smrti, kao da je bila opčinjena njima. Njen muž nije bio više u stanju da kontroliše svoje organe za izlučivanje, a dan posle dolaska u bolnicu pojavila mu se krv u stolici - čega se lekar bojao.

Uprkos stalno visokoj temperaturi, on niti je gubio na težini niti mu se pogoršavala boja lica. Naprotiv, ležao je tu na svojoj tvrdoj, bednoj ležaljci, sijao, ružičast i debeljuškast, kao novorođenče. Nije više imao snage ni da besni. Ili bi držao obe ruke na truhu, ili bi se gladio po grudima, širio bi blesavo prste ispred nosa i mirisao ih.

A što se Ecuko tiče, ona se sva pretvorila u pogled. Njene oči su zaboravljale da se sklope, bile su kao dva prozora koja ništa drugo nisu mogla nego da ostanu otvorena, na milost i nemilost oluji i kiši. Sestre su se čudile upadljivom fanatizmu kojim je negovala muža: pored tog polugolog bolesnika, koji je smrdeo na urin i izmet, ona je sebi dozvoljavala najviše sat-dva odmora dnevno, tokom kojih je više dremala nego što je spavala. Čak i tada, kada bi je muž iz svog ponora pozvao po imenu, ona bi se odmah probudila.

Kao poslednje sredstvo lekar je preporučio transfuziju krvi. Doduše ne bez, upozorenja, mada uvijenog, da ona stvarno neće doneti mnogo koristi. Ipak je transfuzija uticala na to da je Rjosuke bio vidljivo mirniji i da je više spavao. Jedna je sestra ušla sa računom u sobu, pa Ecuko izađe za njom u hodnik. Napolju je čekao bleđi dečak sa sportskom kapom. Kada ju je ugledao, ćutke je skinuo kapu i naklonio se. Iznad levog uva imao je ogoljenu malu površinu, pomalo je škiljio očima, a nos mu je bio upadljivo tanak.

„Želiš li nešto od mene?“, upita ga Ecuko. Ali dečko se samo igrao sa svojom kapom, desnom nogom je pravio kružne pokrete po podu

i nije odgovarao.

„Ah, ovo, zar ne?“, reče Ecuko i pokaza mu račun.

Uzevši novac, dečko je otišao. Ecuko je gledala njegov kaputić s prljavim leđima, pa pomisli kako je krv koja sada cirkuliše u Rjosukeovom telu, krv ovoga dečka. To mu i dalje ne može pomoći! Morali su da dovedu nekoga ko ima dovoljno krvi. Uzimati krv od takvog dečkaka, to je stvarno bilo poslednje što je moglo da se uradi!

Iznenada, Ecukine misli vratiše se bolesnom mužu. *Njegovu suvišnu krv, njegovu zaraženu krv bi trebalo prodavati! Zdravima... Tada bi Rjosuke ozdravio, a zdravi bi se razboleli... Tako bi gradska sredstva za Infektivnu kliniku bila pravilno utrošena... Ali, to ne ide, da Rjosuke opet ozdravi. Ako ozdravi, opet će da smrša, i onda sve ponovo, pobeći će opet od nje...*

Ecuko oseti kao da budna sanja. Kao da je odjednom sunce zašlo, sve je bilo u mraku. Prozori su pokazivali niz istih prizora: snežno naoblačeno večernje nebo... Onda se Ecuko sruši u hodniku i izgubi svest.

Iako je to bilo samo od umora, dežurni lekar je rekao da joj je potreban duži odmor. Ona je poslušala i ležala puna četiri sata, ali tada se pojavi sestra i reče joj da Rjosuke umire.

Njegove usne kao da su izgovarale nekakve reči u inhalator za kiseonik koji mu je Ecuko držala pritisnut na licu. Šta li su mogle da znače nečujne reči koje je njen muž takvim intenzitetom - i, uz to, zapravo veselo - neprestano izgovarao?

Držala sam inhalator onoliko čvrsto koliko sam samo mogla. Na kraju su mi se ruke ukočile, a ramena nisam osećala. Povikala sam: Molim zamenu, brzo! Sestra se uplašila i preuzela od mene inhalator.

U stvari uopšte nisam bila umorna ili nešto slično. Samo me je uhvatio strah. Strah zbog nečujnih reči koje je moj muž nekome ili nečemu nepoznatom govorio o sebi. Može biti i to da je posredi bila moja ljubomora ili strah od moje ljubomore, ne znam. Da sam bila jedna od onih žena koje su u stanju da izgube kontrolu nad sobom, možda bih povikala: „Umri već jednom! Umri već jednom.“

Ne pokazuje li to, uostalom, moj mržnjom ispunjeni pogled kojim sam ispratila obojicu lekara kada su, budući da je njegovo srce nesmetano nastavljalo da kuca bez znakova skorog zaustavljanja,

kasno u noć pošli na spavanje, šapćući jedan drugomu: „Ko zna, možda će se ovaj ipak izvući?” Moj muž je umirao - ne umirući. Ta noć, to je bilo poslednje razračunavanje između mene i moga muža.

Šanse za našu zajedničku sreću u slučaju njegovog ozdravljenja izgledale su mi tada gotovo tako dobre kao što je dobro bilo zdravstveno stanje moga muža u tom trenutku. Ako mi je, dakle, bilo manje stalo do takve beznadne sreće nego do prolaznog doživljaja sreće u tom trenutku, tada mi izvesnost njegovog umiranja pre nudi mogućnost doživljaja sreće nego što ga nudi neverovatno produžavanje života moga muža. Došavši dotle, moja nadanja koja sam polagala u njegov život koji se produžavao iz trenutka u trenutak, postala su jedno te isto sa iščekivanjem njegove smrti. Ali telo mog muža izgleda da hoće da nastavi da živi. Hoće da me vara. Možda je to ta kriza, tračak nade koji mi daje lekar. Ponovo me je preplavila ljubomora. Na desnu ruku, koja pridržava Rjosukeovo lice, padaju moje suze. Leva ruka, međutim, neprekidno pokušava da mu skinem inhalator sa usta. Sestra je zaspala na stolici. Noćni vazduh postaje hladniji. Napolju ispred prozora vide se signali železničke stanice Šinđuku i neonske reklame sa svetlošću koja kruži. Reski zvižduci vozova i sporo obrtanje točkova mešaju se sa sirenama automobila koji se kreću. Pletenom maramom prebačenom preko ramena štitim se od hladnoće koja mi se polagano uvlači za vrat.

Ako sada uklonim inhalator, niko neće ništa primetiti. Ovde nema nikoga ko bi mogao to da vidi. Ne plašim se nikoga, samo svedoka. Uprkos tome - nisam mogla to da učinim. Moje ruke su držale inhalator naizmenično sve do jutra. To što nisam mogla da ga skinem sa njegovog lica može da se objasni na različite načine. Možda zbog moje ljubavi prema njemu? Ne, sigurno ne. Moja ljubav je mnogo više želela njegovu smrt. Razum je preovladao? Ni to ne. Moj razum je imao dovoljno opravdanja u odsustvu svedoka. Strah? Ja i strah! Nisam se plašila ni eventualne zaraze tifusom! Zašto bih se plašila nečeg drugog? U svakom slučaju, ne znam ni danas šta me je sprečilo da mu skinem inhalator sa lica.

Kratko pre svitanja, kada je hladnoća noći dosegla svoj vrhunac, postalo mi je jasno zbog čega uopšte i nije potreban taj korak. Nebo je već bilo sivo. Gomile oblaka, koje bi sa prestankom jutarnjeg svitanja trebalo da se zacrvene, zadovoljile su se prvo time što su

pozajmile nebu tamni izoštrjeni premaz. Iznenada, Rjosukeovo disanje postalo je izrazito nepravilno. Kao što zasićeno novorođenče naglo odvraća svoje lice od majčinih grudi, tako je Rjosuke sam odmakao svoje lice od inhalatora. Kao da je nit bila prekinuta iznenada. Nisam bila iznenađena. Spustila sam inhalator pored jastuka i izvukla ogledalo iz svog pojasa. Bilo je to starinsko ogledalo, na poledini prevučeno crvenim brokatom. Poklon od moje majke, koja je umrla kada sam bila još prilično mala. Držala sam ga svom mužu ispred usana, ali se ono nije ovlažilo. Čisto i jasno u ogledalu su se videle njegove dlakama obrasle usne, ispupčene, ljute, kao da na nešto hoće da se žali.

* * *

Da li je Ecuko odlučila da prihvati Jakićijev poziv da dođe u Maiden baš zato što je htela da se ponovo nađe u Infektivnoj klinici?

Taj fluid porodice Sugimoto koji je Ecuko okivao nevidljivim lancima, koji joj je neprekidno nagrizaio dušu, to je svakako bila - što duže, to više - baš ta Infektivna klinika.

Noć u kojoj je Jakići došao u sobu kod Ecuko, da joj ostavi radno odelo da mu popravi bila je, sasvim sigurno, sredinom aprila. Te su noći Ecuko, Kensuke i njegova žena Čieko, Asako i njeno dvoje dece, Saburo i Mijo sa služavkom bili u radnom prostoru veličine osam *tatamija*, vredno radeći. Lepili su papirne kese koje su svake godine u to vreme pravili da bi njima štitili mladice bambusa. Lepljenje papirnih kesa uvek su započinjali početkom aprila,

ali te godine bili su malo u zakašnjenju jer su se bambusove klice razvile ranije pa su morali brzo da deluju. Ako se preko pupoljaka ne stave papirne kese dok su oni dužine prsta, insekti počinju da ih napadaju. Da bi se napravile hiljade papirnih kesica, u sredini prostorije bila je postavljena posuda sa lepkom, svako je pored sebe imao gomilu časopisa i lepak, kao da se takmiče. Iako bi ponekad to poželeli, nije preostajalo nimalo vremena za gledanje članaka u časopisima koji bi slučajno zapali za oko, jer onaj ko bi zaostao u jednom trenutku, više nije mogao da stigne druge.

Posebna atrakcija tih noćnih okupljanja bilo je čangrizavo lice Kensukea, koji je stalno nešto prigovarao: „To mi možda ide na živce. Kako sam uopšte došao dovde. Čisti ropski posao. Stari je sigurno već legao. Ne razumem kako vi svi to podnosite tako mirno.

Kako bi bilo da se za promenu pobunimo? Ako bar ne zahtevamo povećanje nadnice za ovo, stari će postati još arogantniji. Zar ne bismo mogli, Čieko, da kao prvo tražimo da nam udvostruči naknadu? Ali moja zarada je i bez toga nula. Ma, slušajte ovo: 'Japansko stanovništvo nije zabrinuto zbog pobune u severnoj Kini', piše ovde. Dečko, dečko! A vidi ovde, na poleđini: 'Jelovnik za kuvanje u kriznim vremenima'..."

Zbog čavrljanja Kensuke nije uspevao da napravi više od jedne-dve kesice za vreme za koje drugi naprave po deset. Ali njegovo umovanje je, po svemu sudeći, bilo u stvari opsenjivanje, sa ciljem da sakrije ono što su i svi ostali znali: da je on u stvari nesposoban za život. Brbljajući, on je želeo da se prikaže kao zabavljač, a ne da, protiv sopstvene volje, izgleda kao lutka od krpa koju odozgo pokreću nevidljivi konci. U Čiekinim očima, koja je iskreno poštovala svoga muža, sve je to izgledalo kao junački cinizam. Polazeći od dubokog uverenja da žena treba da bude privržena svome mužu, ona je potajno mrzela svog svekra. Ecuko je gledala kako je ta genijalna žena sa savršenom smirenošću ne samo pravila svoj deo kesica nego je brzo i neupadljivo uspevala da napravi i kesice koje je trebalo da budu deo radne obaveze njenog muža. Nije mogla da sakrije osmeh.

„Ti si tako brza, Ecuko”, reče Asako.

„Prosečan učinak”, objavio je Kensuke, brojeći koliko je kesica napravio svako od njih. Ecuko je vodila sa trista i osamdeset.

Kensuke i njegova žena čudili su se Ecukinoj veštini, a Kensuke nije mogao da zadrži sarkazam koji je kipeo iz njega: „Čoveče, jedina ovde koja bi mogla da se glatko probija kroz život lepeći kese jeste Ecuko”.

Na to je Asako, koja je sve shvatala bukvalno, dodala: „Ti mora da si negde radila ovo Ecuko, negde si lepila kese”?

Ecuko je prezirala klasni način razmišljenja tih ljudi, koje se na sitnoprovincijski način oslanjao o staleške pozicije, prezirala je njihove grube predrasude. Kao potomak čuvenog vojskovođe iz razdoblja građanskog rata, ona je taj skorojevički mentalitet smatrala potpuno neprihvatljivim.

Zbog toga je namerno i uzvratila: „Da, jesam”.

Kensuke i Čieko razmieniše poglede. Te noći njih dvoje u krevetu sa velikom brižljivošću pročešljaše poreklo te uobražene, samo naoko bezazlene Ecuko.

U to vreme Saburovo postojanje nije za Ecuko značilo ništa više od onoga što bi moglo da se nazove pažnjom. Ponekad jednostavno nije mogla da se seti ni kako on izgleda - što je i razumljivo jer on nikada nije progovarao ni reči, samo bi ponekad promrmljao nešto dok su ostali članovi gazdine porodice razgovarali, a jedino oko čega se inače svojski trudio bilo je to da svojim neveštima prstima što brže lepi kesice. Preko svoje zakrpama prekrivene košulje koju je obično nosio imao je staru preveliku Jakićijevu jaknu i nove pantalone boje kakija; zbog slabog svetla klečao je nagnut nad svojim poslom. Sve do pre osam ili devet godina u Sugimotovom domaćinstvu korišćene su Blanšardove uljane lampe, ^{36} koje su, po sećanjima onih koji su tada bili tu, davale više svetlosti. Ali, otkad je uvedeno električno svetlo, čak i da su imali sijalice od sto vati ne bi mogli dobro da vide. A oni su morali da se zadovolje sijalicama od četrdeset vati, koje su svetlele slabo, zbog nedovoljnog napona u mreži; struja je bila toliko slaba da se čak ni radio nije mogao dobro da čuje.

Uostalom, nije bilo tačno da Ecuko uopšte nije marila za njega. Dok je bila zabavljena svojim kesicama, često bi joj pažnju privukla Saburova nezgrapnost. Iritirali su je njegovi debeli, grubi prsti. Pogledala je oko sebe: Čieko je pomagala svom mužu da lepi. Ne bi onda bilo ništa čudno ako bi i ona pomogla Saburou. Ali onda je Ecuko sa olakšanjem primetila da mu je Mijo, koja je sedela pored njega, pomagala čim bi bila gotova sa svojim poslom.

Tada sam osećala olakšanje. Tačno, nisam osećala nikakav trag ljubomore ili bilo šta slično. Samo zadovoljstvo jer sam se oslobodila opterećenja. Od tada sam imala nameru da više ne gledam u Saburoa. To mi uopšte nije bilo teško, jer bih se ćuteći, svojim pognutim držanjem, svojim elanom, nehotice, i ne gledajući ga, samo ugledala na Saburovo ćutanje, na njegovo pognuto držanje, njegov elan...

Ali, ništa se nije dogodilo. Jedanaest sati. Svi su se povukli u svoje sobe. Šta se te noći događalo u njoj dok je sedela zaokupljena ručnim radom, a šta kada je Jakići u jedan sat došao u njenu sobu, pušeći lulu i zapitao je kako spava.

Uši starog čoveka svake noći bile su usmerene prema Ecukinoj spavaćoj sobi, napeto osluškujući zvuke u njenoj sobi na drugoj strani hodnika, kako bi uhvatile i najnečujniji znak nemira... Uši, koje su kao neka stara napuštena životinja, usamljena, napeto osluškivale dok su svi drugi spavali dubokim snom. Starčeve uši kod Ecuko iznenada probudiše osećanje poverenja. Zar starčeve uši ne liče na neke besprekorno čiste školjke, ispunjene najčistijom mudročću? Deo ljudske glave koji najviše liči na životinjski, uši u starčevom slučaju vredele su kao otelovljenje razboritosti. Da li je to bio razlog što je Ecuko Jakićijevu preteranu pažnju doživela samo kao odbojnost? Da li se osećala tetošenom tom oštromnošću, da li se osećala voljenom?

Ali dobro, ako nastavi sa takvim ulepšavanjima, pretvoriće svoja razmišljanja u sitničarenje. Jakići je stajao iza Ecuko. „Vidi, vidi!” - rekao je ugledavši na do vratku kalendar sa koga Ecuko očigledno nije redovno otkidala listove. „Kakva neurednost? Kod tebe je još pretrpela nedelja!”

Ecuko se okrenu: „Oh, izvinjavam se.”

„Razlog za 'oh, izvinjavam se' ne postoji”, rekao je dobroćudno, a zatim se čulo kako otkida list za listom. U istom trenutku Ecuko je osetila kako je on hvata za ramena i kako se istovremeno njegovi prsti, tanki i hladni kao štapići od bambusa, odozgo uvlače u njen dekolte. Načinila je slab pokret, kao da se opire, ali nije pustila ni glasa od sebe. Nije da je htela da viče a nije mogla da viče; jednostavno, nije vikala.

Kako bi moglo da se objasni Ecukino držanje u tom trenutku? Kao defetističko, lakoumno, tromo? Je li prihvatila sve kao žedni čovek koji pije čak i mutnu vodu po kojoj pliva prljavština? Isključeno. Ecuko uopšte nije bila žedna. Ona je, neočekivano, bila potpuno bez ikakve želje. Kao da je baš zbog toga došla u Maiden, da bi se tim putem opet vratila u Infektivnu kliniku, da se vrati zarazi kao užasnom izvoru sopstvenog samozadovoljstva. Ona nije smela da to što je tek doživela proguta drugačije nego što davljenik, prateći prirodni impuls, guta čak i morsku vodu. Ko se odriče svojih želja, gubi pravo na slobodu odlučivanja. Ono što mu preostaje jeste gutanje. Makar to bila i morska voda. U Ecukinom izrazu lica nije uostalom bilo ničega što bi nagoveštavalo samrtničku borbu

davljenika. Ili sve do trenutka njene smrti niko i nije bio shvatio da se ona davi. Ona nije vikala, ta žena koja je samu sebe svezala sopstvenim rukama.

Osamnaesti April bio je Dan odlaska u brda, nazvan tako zbog jednog običaja u toj okolini. Toga dana nije se radilo, cele porodice bez izuzetka krenule bi u brda, pa bi mlado i staro planinarilo po okolnim obroncima i dolinama, posmatrajući trešnjeva stabla u cvetu. Osim Jakićija i Ecuko, u Sugimotovoj kući svi su se bili prejeli *jamija*, kako se naziva popularni obrok od iseckanih bambusovih pupoljaka. Obrane pupoljke dovezli bi u skladište, odakle bi ih Okura, bivši najamnik, na svom biciklu s prikolicom odvezio na pijacu i tamo ih prodavao. Mladice su klasirali - klasa jedan, dva ili tri - kako bi mogla da im se odredi cena. Od onoga što bi posle prodaje preostalo i od bambusovih klica preostalih na podu u šupi napravili bi veliku gomilu, tako da su svi u Sugimotovoj kući tokom aprila i maja morali neprekidno da jedu kuvane bambusove pupoljke.^{37} Uprkos tome, Dan odlaska u brda zaista je uvek bio divan. Lepe kutijice od lakiranog drveta bile bi do vrha napunjene specijalitetima,^{38} uvijene prostirke od pirinčane slame nosili su pod rukom, a

onda bi svi krenuli na piknik pod trešnjama u cvetu. Najstarija Asakina kći išla je u školu. Za nju je ovaj dan bio posebno radostan jer je bio školski praznik.

Ecuko je napisala: *Opšte raspoloženje toga dana bilo je kao na kič slikama u školskim bukvarima. Svi kao da su se pretvorili u prizore iz čitanke. Oštri smrad sa đubrišta ispunio je vazduh - kad seljaci počnu da se druže, uvek se oseća taj smrad, ne znam zašto. A razleteli su se i insekti! Zujalo je na sve strane, a na sunčevim zracima blistao je čak i vetar. Nošeni vetrom, na sve strane razlepršali su se i razigrano kružili trbusi lastavica.*

Na samo jutro Dana odlaska u brda ljudi su padali s nogu završavajući sve pripreme za izlet. Ecuko je pripremila *gomo-kusuši* (kiselkasti kuvani pirinač sa povrćem i ribom). Dok je radila u kuhinji, provirila je kroz drvenu rešetku na kuhinjskom prozoru i ugledala stariju Asakinu ćerku kako se igra na pločicama u predsoblju. Majka joj je navukla drečavožutu jaknu. Neukusno. Sada je čučala na podu gledajući neprekidno ispod sebe - šta je radila ta osmogodišnja devojčica? Pogledavši bolje, Ecuko primeti posudu za čaj od livenog

gvožđa iz koje je isparavala voda. Osmogodišnja Nobuko buljila je kao očarana u nešto što se kretalo između keramičkih pločica na podu.

Bili su to bezbrojni mravi koji su bežali tamo-amo jer im je neko vrelom vodom polio njihovo stanište u podu. Bezbrojni mravi koprcali su se u vreloj vodi koja se razlivala po pločicama. U to je bez reči buljila osmogodišnja devojčica, s glavom zarivenom između kolena. Obraze je bila poduprla dlanovima, ne pokazujući nameru da skloni kosu koja joj je padala na lice.

Ecuko je napeto posmatrala razvoj situacije. Asako je primetila da je neko odneo čajnik, pa je sa kuhinjskih vrata pozvala ćerku. Do tada je Ecuko gledala malu Nobuko u žutoj jakni sa zavrnutim rukavima, kao da gleda samu sebe kada je bila mala. Od toga dana počela je da oseća neku vrstu materinske privrženosti prema toj osmogodišnjoj devojčici, koja je bila isto tako ružna kao njena majka. Pre polaska bilo je još nekoliko malih razmirica zbog pitanja ko bi trebalo da ostane da čuva kuću, ali je na kraju bilo prihvaćeno rešenje koje je predložila Ecuko, pa je Mijo morala da ostane, Ecuko je predložila nju bez neke posebne namere, ali je predlog, na njeno veliko iznenađenje, bio glatko prihvaćen. Razlog je bio jako jednostavan: i Jakići je bio za to.

Staza od Sugimotovog imanja do susednog sela bila je toliko uska da su morali da hodaju jedno za drugim. Ecuko se još jednom začudila koliko nesvesnom toliko za nju neugodnom refleksu koji je u toj situaciji primetila kod ljudi sa kojima je išla na izlet. Prilagođeni životinjski refleks kod ljudi je potpuno isti kao kod mrava: radnice prepoznaju radnice iz druge sredine, kraljica prepoznaje radnice, a radnice prepoznaju kraljicu, i to sve samo pomoću čula dodira i mirisa. Isključeno je da oni to čine svesno. Na čelu te bez jasnih namera sastavljene kolone išao je Jakići, za njim je išla Ecuko, zatim Kensuke, Ćieko sa Asako i Nobuko (njen petogodišnji brat Nacuo ostao je sa Mijo kod kuće). Na kraju je bio Saburo, koji je na ramenima nosio veliku, arabeskno prošaranu bošču sa zalihama.

Kolona se kretala po nešto udaljenijem kraju iza Sugimotovog imanja. Jakići je tamo sve do rata gajio vinograde, ali je posle, na zemljištu od otprilike trista *cuboa*, posadio breskve. Preostali prostor zauzimala su tri nakrivljena staklenika, čija su stakla većim delom

bila razbijena tokom tajfuna, burad su stajala okolo do vrha napunjena kišnicom, podivljala vinova loza bujno se širila u svim pravcima, a na leje pokrivene slamom padalo je sunce.

„Prava svinjarija”, pomislio je Jakići, lupivši svojim bambusovim štapom o zid staklenika, „čim ponovo skupimo malo novaca, treba ovo da sredimo.”

„Ti to kažeš svakog puta, oče”, reče Kensuke, „ali ovi će staklenici većito da ostanu ovakvi.”

„Zato što većito nemamo para, zar ne?”

„Ne” - uzvratila Kensuke besno, baš se bio razbesneo. „Zato što ti uvek misliš da si primio premalo novca ili previše novca, nikad to nije suma koja ti odgovara za obnovu staklenika.”

„Da, da. I kad se tebi daje džeparac, takođe je uvek ili nedovoljno ili previše, je li tako?”

Raspravljajući se tako, dođoše na vrh malog brda. Među hrastovima tamo se nalazilo i četiri-pet stabala trešanja. Ispod trešanja već se bilo smestilo nekoliko seljačkih porodica koje su bile stigle pre njih. Kada su ugledali porodicu Sugimoto, svi su se javili prijateljski. Ali nisu im ponudili mesto kao što su to nekada činili.

Kensuke i Čieko šapatom su komentarisali ponašanje seljaka. Po Jakićijevoj naredbi, asure su najzad prostrli malo iznad svih, odakle su imali pogled na rascvetale trešnje. Jedan od seljaka, čovek u pedesetim, sa ružičastom kravatom boje breskve, uz karirano odelo dobijeno verovatno od Crvenog krsta, došao je do njih čvrstim koracima sa bocom *sakea* i šoljicama. Kensuke je ne trepnuvši dozvolio da mu sipa punu šoljicu *doburokua*⁽³⁹⁾ i ispio je do dna.

Šta on to radi? Ja to nikada ne bih pila, mislila je Ecuko dok ga je posmatrala. Kensuke je pio sake sa seljakom, a pre toga je tračario sve vreme. Njemu je izgleda predstavljalo zadovoljstvo da pije sake sa nekim koga je do malopre ogovarao, a taj to i ne sluti. Kakvo budalasto ponašanje, kakva bestidna podrugljivost. Srećan je što nekome može da se smeje u lice. Da li je moguće da na svetu postoje ljudi kojima ništa nije sveto i koji ne znaju zašto uopšte žive. Bog izgleda baš ume da se razbacuje svojim darovima i da čini suviše stvari.

Posle njega Čieko uze šoljicu. Odlučila je da uradi isto što i njen muž.

Ecuko je odbila da pije. Time je još malo dosula vode na vodenicu onih koji su šaputali o njenoj nastranosti.

Izgledalo je kao da se toga dana uspostavlja poseban red u toj porodici. Red protiv koga Ecuko nije imala ništa protiv. Bila je sasvim zadovoljna vezom između Jakićijevog bezizražajnog veselja i sopstvene bezizražajnosti; zadovoljna ćutljivim Saburom, koji se dosađivao bez isto tako ćutljivih sagovornika; ne manje zadovoljna, skrivenim pod velom tolerancije, neprijateljstvom Kensukea i njegove žene, a isto tako i Asakinim tupoglavim majčinskim prenemaganjem.

Nobuko je došla do nje i naslonila se na Ecukina kolena. „Koje je ovo cveće”, zapitala je držeći buketić poljskog cveća u ruci. Ecuko pokaza cveće Saburou.

Mladić je samo bacio kratak pogled na cveće, i odmah ga vratio Ecuki:

„Ovo cveće se zove *murasuzume*.^{40} Ecuko je bila zapanjena. Manje zbog čudnog naziva cveta, a više zbog brzine - kao misao - kojom je vratio cvet.

Ćieko se umeša: „On uvek deluje kao da nema pojma ni o čemu, a pritom zna sve. Daj, zapevaj nam neku pesmu iz Tenrija. Kako si samo zapamtio sve to?”

Saburo pocrvene i spusti pogled.

„Ajde, molim te, zapevaj. Što se stidiš tako? Pevaj”, reče Ćieko i pruži mu kuvano jaje. „Evo, to ti je poklon od mene. A ti pevaj, molim te.”

Saburo je kratko posmatrao jaje u Ćiekinoj ruci. Na ruci je imala prsten sa jeftinim kamenom. U njegovim tamnim očima mladog vuka nešto sevnu. Onda je rekao: „Pevaću. Ne treba mi jaje”, nasmeši se kao da se izvinjava.

„Pesma se zove *Pred očima*”, dodade on sa ozbiljnim izrazom lica, usmerivši svoj pogled prema susednom selu koje je ležalo pred njima. Počeo je da recituje kao da deklamuje carsku poruku narodu.

Selo je ležalo u maloj dolini. Tokom rata tamo je bila smeštena vazduhoplovna jedinica, čiji su pripadnici odatle bili prebacivani do improvizovanog aerodroma Hotarugaike. Nekoliko stabala trešanja bilo je pored obale potoka, a neka su rasla i u malom vrtu narodne škole. Na vratilu, ispod koga je bila rupa sa peskom, igralo se dvoje-

troje dece. Izgledala su kao loptice od vlakana koje je vetar pokretao tamo-amo.

Pesma koju je recitovao Saburo glasila je ovako:

Milijarde svetova nižu se pred pred našim očima,

Ali srodne duše nema, nadaleko,

nikoga nema da ih uči znanju,

zbog toga neznanje osvaja sve nas,

pred nama se onda pojavljuje Bog da uči one koji ne znaju...

„Dakle, u ratuje to bilo zabranjeno. *Milijarde svetova nižu se pred našim očima, ali srodne duše nema nadaleko*, to mesto stvarno dobro zvuči”, izjavi Jakići kako bi svi shvatili koliko je obrazovan. „Kao da se tu pominje i car, pa su se zbog toga uzmuvali oni iz Odeljenja za informisanje.”

Tako se i toga dana, kao i svake godine kada se obeležava Dan odlaska u brda, ništa nije dogodilo.

Nedelju dana posle toga Saburo je, kao i svake godine, dobio tri dana slobodno, pa je otputovao u Tenri kako bi učestvovao u procesiji na proslavi Tenrikjoa 26 Aprila. Zajedno sa majkom i vernicima iz njegove mesne zajednice trebalo je da učestvuje u duhovnim vežbama pripadnika sekte Tenrikjo i da se pokloni u njenom najvećem svetilištu.

U sredini veličanstvenog glavnog hrama, koji je izgrađen uz pomoć darodavaca iz celog Japana i dobrovoljnim radom - koji u toj sekti nazivaju hinokišin, „vera čempresa” - nalazio se sto koji je po mani^{41} koja će, kako oni veruju, poslednjeg dana da padne sa neba, nosio naziv „sto za manu”.

Čula je da tamo zimi kroz otvor na krovu uleću pahuljice snega i padaju po hramu, kao da onde igraju neke okretne igre. „Vera čempresa”... te reči mirišu na sveže isečeno drvo. One nose i nešto od vedrine vere i radosti rada. Starci koji su toliko ostarili da im rad teško pada, tokom tih svečanosti iskopaju malo zemlje, stave je u maramicu i ponesu sa sobom, kako bi sebi olakšali život.

Ja tu jednostavno ne mogu ništa. Ta tri dana dok je Saburo bio odsutan donela su mi potpuno nov osećaj. Kao baštovan koji kao nagradu za višemesečni trud drži u ruci prelepu breskvu, zagleda se i raduje njenoj težini, tako sam i ja u svojoj ruci merila težinu njegovog odsustvovanja i radovala joj se. Mogu da kažem da se

nisam ni osećala kao da sam usamljena. Za mene su ta tri dana značila nešto ispunjeno, sveže, nešto s težinom: i to stvarno sa radošću. Svugde, u celoj kući osećala se njegova odsutnost. U vrtu, u radnoj sobi, u kuhinji, u njegovoj sobi za spavanje.

Ispred prozora njegove spavaće sobe vetrila se njegova posteljina. Tamnoplavi, jednostavni, tanki pamučni *futon*.^{42} Ecuko je htela da za večeru spremi *goma-ae*, kuvano povrće sa susamom, pa je otišla iza kuće u baštu da donese glavicu kineskog kupusa. Saburova spavaća soba bila je na jugozapadu, pa ju je obasjavalo popodneвно sunce. Svaki ugao sobice bio je osvetljen, sve do iskrzanih pomičnih vrata. Ecuko nije bila došla tu da bi krišom razgledala sobicu. Privukao ju je sopstveni instinkt, kao što povetarac može da privuče neku mladu životinju koja se bezbrižno proteže na suncu. Jasno je da je stala pored prostrtog *futona* i ostala tako neko vreme pored te istrošene prostirke, koja je mirisala i svetlela se kao koža. Radoznala, kao da dodiruje živo biće, pritiskala je *futon* prstima, kao da ga ispituje. Topao i mek, na suncu zagrejani pamuk pružao je otpor njenim prstima. Ecuko se onda okrete i pope kamenim stepenicama u senci hrastova prema poljani iza kuće.

Ecuko najzad ponovo pade u tako dugo željeni dremež.

3

Lastavičje gnezdo je već bilo prazno. Izgledalo je kao da su laste do juče bile tu. Soba Kensukea i njegove žene na gornjem spratu imala je prozore na južnoj i istočnoj strani. Ispod poslednjeg prozora, zaštićena izbočinom krova na ulazu, ugnezdila se bila jedna lastavičja porodica, koja bi tu provodila celo leto.

Ecuko je došla u Kensukeovu sobu da bi mu vratila knjigu koju je bila pozajmila od njega. Nagnula se napolje i provirila. „Lasta više nema, gde su?“, zapita.

„Ali se zato danas vidi zamak Osaka. Tokom leta vazduh je suviše težak, pa nije mogao da se vidi.“

Kensuke je ležao ispružen na podu i čitao knjigu. Ostavio je knjigu i otvorio južni prozor.

Dvorac odatle uopšte nije ostavljao utisak neosvojivog utvrđenja. Naprotiv, izgledao je vazdušasto, kao da slobodno lebdi. Kad je vazduh čist, iz daljine se sticao utisak kao da se vidi duša dvorca, koja izlazi iz tela i lagano se uzdiše uvis, odakle može da ima pogled nadaleko. Ecuko je taj mirni prizor zamka Osaka izgledao kao senka nekog udaljenog ostrva koje stalno uznemirava i izluđuje oči brodolomaca.

Tamo verovatno više niko ne živi. Ali ko zna, u tom prašnjavom brdskom miru možda još ima nekoga.

Sa zaključkom da tamo niko ne živi, najzad joj je laknulo. Kako li je samo snažna bila njena mašta, primorana da se čak bavi takvim nagađanjima da li u brdima žive ljudi ili ne. Takvim maštanjima dovodila je neprestano u pitanje samu osnovu sopstvenog zadovoljstva, koje se sastojalo u tome da može da se potpuno opusti i ne misli ni o čemu.

„Na šta misliš, Ecuko? Na Rjosukea? Ili...“, zapitao je Kensuke sa prozora. U njegovom glasu nešto je neverovatno podsećalo na Rjosukeov glas. Čuvši taj glas, Ecuko je bila toliko potresena da nije mogla da drugačije odgovori nego da kaže pravu istinu.

„Znaš, baš sam razmišljala o tome da li u onom zamku još neko živi.“ Njen prigušeni smeh razdražio je Kensukeov cinizam.

„Ti ipak voliš ljude, Ecuko. Ljudi, ljudi, ljudi. Ti si možda ipak potpuno normalna osoba! Nikada neću moći da budem normalna

osoba kao ti, ni približno. Prema mojoj dijagnozi, tebi samo malo više treba izlaženje među ljude... Zato..."

Kasno su doručkovali. Zatim je Čieko otišla da opere sudove i baš se vraćala uz stepenice, sa poslužavnikom punim šolja i tanjira koje je prekrila krpom. Na njenom srednjem prstu opasno se ljuljao paketić i ona ga ispusti u krilo svome mužu.

„Ovo je sad stiglo.”

„Najzad, ovo sam dugo čekao.”

Otvorio je paketić i izvadio flašicu u kojoj je bilo američko sredstvo protiv astme. Prijatelj ga je nabavio preko neke trgovinske firme u Osaki i poslao mu ga. Kensuke je još juče ogovarao tog prijatelja jer dugo očekivani preparat nikako nije stizao.

Ecuko je htela da iskoristi ovu priliku da se udalji, kad Čieko reče: „Vidi, vidi, čim ja naiđem, a ti odmah ideš - nekako je to malo, mislim...”

Ecuko je mogla da predvidi ovakvu njenu reakciju. Kensuke i njegova žena pokazivali su gotovo bolesnu srdačnost, tipičnu za ljude koji se dosađuju. Ogovaranje i prijateljski pritisak... Te dve bitne crte ljudi na selu već su okupirale Kensukea i njegovu ženu, koji su uz to imali i neke čudne navike ljudi iz visokog društva. Te navike svodile su se na sveznalaštvo i davanje saveta onima koji im ih nisu tražili.

„Šta pričaš, Čieko. Dao sam Ecuko nekoliko saveta, a onda je ona htela da krene.”

„Tvoj pledoaje uopšte nije potreban. Uostalom, i ja bih imala neki savet za Ecuko. Ja sam uvek potpuno na tvojoj strani.”

„Izvini, izvini, samo izvoli.”

Ovakvo laskavo prenemaganje moglo je da zamori one koji bi ga posmatrali sa strane: farsa mladog bračnog para, dan za danom, iz večeri u večer, izvođena je na najbolji način - i to bez publike - a izvođači su bili Kensuke i Čieko, bračni par zalutao u dosadnu provinciju. Stalno izvođenje istih predstava, predstavljanje svog uspešnog komada i razigravanje svojih uvežbanih uloga, nije ih zamaralo. Ovaj „bračni par pataka”, kako su ih zvali zbog njihove pričljivosti, sigurno će isti komad da igraju i kada budu imali po osamdeset godina. Ecuko ipak krete prema stepeništu.

„Znači, ipak ideš.”

„Da. Vodim Magi u šetnju. Posle toga ću navratiti opet.”

„Ti imaš čeličnu volju, to mora da ti se prizna”, reče joj Ćieko.

U mirnim nedeljama pre žetve, pre podne je doba dokolice na selu. Jakići je radio u voćnjaku oko krušaka. Asako je bila s Nacuom, koga je ili nosila na leđima ili ga puštala da trčkara oko nje, a Nobuko, koja toga dana nije išla u školu zbog praznika Jesenje ravnodnevice, bila je u selu da preuzme svoj obrok dečje hrane. Tiho i smireno Mijo je čistila sobe jednu za drugom. Ispod drveta, pored kuhinjskih vrata, Ecuko je odvezala Magin lanac.

Razmišljala je da krene seoskim putem za Mino, a onda dalje u velikom luku sve do susednog sela. Jakići je pričao da ga je 1935. godine,^{43} kada je tuda prolazio sam noću, sve vreme pratila lisica. Taj put se prelazio za otprilike dva sata. Ako krene prema groblju, to će joj biti suviše kratko.

Lanac koji je podrhtavao prenosio je na njenu ruku sve Magine pokrete. Ecuko je pustila Magi da ide putem koji želi, idući za njom. U kestenovom šumarku čulo se pevanje jesenjih cvrčaka. Sunčevo svetlo je prekrilo zemlju pegama. Tu i tamo kroz uvelo lišće virile su pečurke šibatake. Kad bi ih obrao, Jakići ih nije delio sa drugima, nego ih je zadržavao isključivo za sebe i za Ecuko. Nobuko je jednom ne razmišljajući obrala nekoliko tih pečuraka, da se igra sa njima, a Jakići ju je išamarao zbog toga.

Svaki dan tog perioda nerada, tog na neki način nametnutog predaha, padao je Ecuko teško, kao ležanje bolesniku koji se uopšte ne oseća bolesnim. Sve je više patila od nesanice. Zašto je uopšte živela? Svakodnevice je bila, ni manje ni više, predugačka i predosadna da bi mogla da živi u sadašnjosti.

Posvetiti se prošlosti značilo bi sve učiniti vrlo monotonim i nesigurnim. Nad prirodom, nad godišnjim dobom lelujavao je sjaj letnjih praznika, ali i na njih je Ecuko mogla da gleda samo kao onaj ko je odavno završio školu, pa mu raspust ne prija.

U njenom slučaju ni to poređenje nije bilo baš najsrećnije, jer dok je bila učenica, nikada nije volela letnje praznike. Njih je smatrala nametnutom, dosadnom obavezom. Morala je sve da radi sama, da se sama šeta, da sama otvara vrata, da sama izlazi napolje. Kao učenica koja od malih nogu nije morala da sama oblači ni *tabi* ni

kimono, ^{44} ona je školu, u koju je svakodnevno išla jer je morala, doživljavala kao mesto prijatne slobode.

Ali, kad je već morala da postane žrtva svoje gradske tromosti, čemu onda ta okrutna banalnost seoske dokolice?

Ono što je pritiskalo Ecuko bila je žeđ, žeđ koja ju je tištala i na koju se bila navikla kao na domaći zadatak. Žeđ kao kod pijanca koji traži vode - ali se pritom boji da će mu biti muka.

Čak su i u vetru, u načinu na koji je duvao kroz kestenovu šumu, bili elementi svih tih njenih razmatranja. Vetar je već bio izgubio snagu tajfuna, pa se osećalo još samo tiho lagano podrhtavanje lišća, prigušeno duvanje, kao da je reč o skrivenom zavodniku.

Od najamnikove kuće čuo se odjek udaraca sekire. Neko je cepao drva za zimu. Još mesec-dva i u kućama će ponovo da počnu sa loženjem. Na rubu šumice, ukopana u zemlju, nalazila se peć u kojoj je Okura svake godine palio drvo i tako pravio ćumur za Sugimotovu kuću.

Magi je vukla Ecuko po šumici tamo-amo i tako unela malo poleta u njen, kao kod trudnice tromi hod. Ecuko je kao i uvek imala kimono na sebi. Da ga ne bi iscepala na panjevima, dok je hodala držala je rubove kimona u ruci.

Kučka je vredno njuškala naokolo. Videla su joj se rebra, kako se dižu i spuštaju dok diše.

Na jednom mestu zemljište je bilo nekako podignuto, pa Ecuko, zajedno sa psom, stade. Iznenada je laki miris znoja dotakao njen nos. Tu je stajao Saburo. Magi skoči na njega, visoko do ramena, i počne da ga liže po licu. Smešeći se, on je pokušavao da se odbrani i odgurne je svojom slobodnom rukom - u drugoj je držao motiku - ali ga pseto nije puštalo tako lako. Najzad se on obrati Ecuko: „Molim vas, povucite lanac!” Tek tada je Ecuko došla sebi i povukla lanac.

Gledala je motiku na njegovim ramenima, odsutna duhom, posmatrajući kako je više puta u taktu odskočila uvis, kada je on energičnim pokretima pokušavao da skloni psa sa sebe. U svetlu koje se koso lomilo kroz drveće, metalnoplava motika, dopola prekrivena skorenom zemljom, poskakivala je.

„Hej, pazi! Ta bi oštra stvar mogla da padne na mene!”, rekla je, mada stvarno nije bila svesna opasnosti da se to dogodi. Začudo nije bila uznemirena i nije žustro reagovala.

„Gde si to kopao?“, pitala je Ecuko.

Ostali su tu da stoje, gde ga je zatekla. Ako bi nastavili da hodaju i usput razgovaraju, Ćieko je mogla da ih ugleda sa prozora na spratu kako idu jedno pored drugog; ako bi krenuli u drugom smeru, onda bi Saburo morao da se vraća putem kojim je došao, brzo je proračunala Ecuko, pa se odluči da ostanu još malo tu.

„Kod plavih patlidžana. Kad se oberu patlidžani, treba da se odmah okopaju, mislio sam.“

„Zar to nije moglo da čeka do proleća?“

„Naravno. Ali sada imam vremena.“

„Bez posla ti je dosadno?“

„Da.“

Ecuko je posmatrala Saburov tanki, potamneli vrat. On nije mogao da živi bez motike. Bilo je nešto lepo u tom njegovom elanu. Osim toga, sviđalo joj se što je dokolica života na selu tome dečku, koji na prvi pogled teško da bi u bilo kome izazvao ikakav utisak, očigledno išla na živce kao i njoj.

Pogled joj je nehotice pao na njegove gole noge u iscepanim patikama.

Moram da mu poklonim čarape, potrebne su mu sada, u ovim teškim vremenima, ali mi je strašno teško da se na to odlučim. Šta bi rekli oni koji me već dovoljno ogovaraju kada bi to čuli! Ja sam žena sa prošlošću, tako šapuću u selu. Ionako su prevršili svaku meru ogovarajući me bez imalo stida. Odakle sve nalaze samo materijal za takve priče? Ja ništa ne želim. Bilo bi vrlo lepo kada bi jednog jutra, dok su mi oči još zatvorene, svet iznenada postao drugačiji. Ta zora bi već trebalo da počne da se bliži, ta zora, ta lepa zora. Niko je neće prizvati, ali će ona doći i pući, i neće pripadati nikome. Sanjam taj trenutak u kome bi moje delovanje moglo da se neosetno sjedini sa mojim Ja. Sve što radim potpuno je nevažno i ne bi trebalo da bilo kome upada u oči.

...Tačno! Prošle noći me je utešila već sama pomisao na to da ću Saburou da poklonim dva para čarapa... Sada ne... Ako mu dam čarape – šta onda?... On će da se smeje, da se malo postidi i da mi kaže „hvala lepo“. Zatim će da se okrene i ode... Potpuno jasno to vidim pred sobom. To ne bih izdržala.

Niko ne sluti koliko sam se izmučila od tog bolnog ili-ili koje traje mesecima. Od proslave Tenrija krajem aprila, celog maja, juna, tokom cele kišne sezone, ^{45} jula, avgusta... ubitačnog leta, a zatim septembra... nekako mi je opet stalo do tog odvratnog, preteranog samopotvrđivanja koje sam doživela tokom smrti svoga muža. To, samo to, to je sreća...

Ecukine misli na ovom mestu krenuše drugim pravcem.

Uprkos svemu, ja sam srećna žena. Niko nema pravo da poriče da sam srećna.

Naglašeno sporo, kao iz ptičjeg gnezda, izvukla je iz rukava kimona dva para čarapa.

„Evo. Poklanjam ti ih. Juče sam išla do robne kuće Hankju da ti ih kupim.”

Samo na trenutak Saburo ju je pogledao pravo u lice. I to pomalo ispitivački, bar joj se tako učinilo. Samo je jedno jednostavno pitanje ležalo u njegovom pogledu. U to nema ni najmanje sumnje. Nije mu išlo u glavu da jedna inače uvek tako distancirana, ne više mlada žena, njemu iznenada poklanja čarape, kao da se igra.

Onda je shvatio da je predugo ćutanje neučtivo. Nasmešio se, obrisao ruke o ivicu pantalona da sa njih skine zemlju, uzeo čarape i rekao: „Hvala lepo”.

Pritom je lupio petama patika, jednom o drugu, i salutirao. Salutirao je iz navike, sasvim prirodno, petom o petu.

„Ali ne smeš nikome da kažeš da si ih dobio od mene, važi?”, rekla je Ecuko.

„Da”, odgovorio je. Zatim je strpao nove čarape u džep pantalona i otišao. Samo to. Ništa se nije dogodilo.

I to je trebalo da bude sve što je Ecuko od sinoć očekivala? Ne i ne. To što je ona sa ceremonijalnom promišljenošću planirala i brižljivo organizovala. Ovakav završetak onoga što je za nju trebalo da predstavlja uzvišeni događaj morao je da joj donese dramatični preokret u duši. Kao da su oblaci otplovili. Kao da su polja potamnela, a pejzaž dobio sasvim drugačiji izgled i neko drugo značenje.

U ljudskom životu često ima ovakvih preokreta. To je onaj preokret kome je dovoljna i najnezatnija promena u načinu gledanja na stvari da ljudski život postane nešto promenljivo. Ecuko je bila

dovoljno ponosna da shvati da do takvog preokreta ne može da dođe ako se čovek potpuno ne promeni. Čovek ne može da gleda na stvari kao da ima oči divljeg vepra, već mora da ih posmatra kao čovek. Ona nije želela da prizna sebi da čovek ne može da menja poglede na stvari po želji, već da, dok ima svoje ljudske oči, odgovor na ključna pitanja uvek ostaje isti.

Toga dana je neočekivano bilo mnogo posla na imanju. Čudan dan. Ecuko je izašla iz kestenove šumice na travom obraslo brdašce pored male reke. Na jednoj strani nalazio se drveni most, kod ulaza u Sugimotovo imanje. Na drugoj strani reke bila je bambusova šuma. Pored groblja tekao je potok koji se ulivao u reku. Sjedinjeni vodeni tokovi naglo su skretali prema severozapadu, tamo gde su se prostirala pirinčana polja.

Magi je pogledala prema reci i počela da laje. Lajala je na decu koja su gacala po vodi i mrežom hvatala šarane. Deca su vikala i glasno psovala staru kučku, dovikujući joj ono što su čula od svojih roditelja kad bi ovi ogovali i pričali tračeve o mladoj udovici - nju u stvari još nisu mogli da vide, ali su pretpostavljali da ona drži lanac - pa su nasumice urlicali u tom smeru. Kad se Ecuko pojavila na obali, deca zgrabiše svoje korpe sa ribom, popeše se uz visoku obalu na drugoj strani i pobegoše u bambusovu šikaru. Lišće bambusa odavalo ih je dok su se provlačili kroz šumicu, a oni su zalazili sve dublje i dublje.

Sa druge strane bambusove šumice začulo se zvono bicikla. Nedugo zatim iz šumice je izronio poštar, gurajući svoj bicikl preko drvenog mosta. Imao je oko četrdeset pet, četrdeset šest godina i imao je običaj da ljude saleće i obasipa ih raznim pričama.

Ecuko ode do mosta kada ju je pozvao i uze od njega telegram. Ako joj lični pečat nije kod nje,^{46} rekao je poštar, trebalo bi da napravi *sajn*.^{47} Engleski jezik je toliko počeo da se širi, da je stigao i do te daleke provincije. Fascinirano je buljio u olovku za pisanje koju je Ecuko izvukla iz torbice.

„Recite, šta je to, je li to *pen*?

„To je *bol-pen*. Nešto potpuno jeftino.”^{48}

„A da, ali ipak je to neverovatno praktično. Mogu li da vidim.”

Pošto joj se upadljivo divio, Ecuko mu na kraju velikodušno pokloni olovku, a onda se pope uz stepenice sa telegramom koji je bio za Jakićija.

Bilo joj je pomalo smešno: koliko joj je izgledalo komplikovano da Saburou pokloni dva para običnih čarapa, toliko je ispalo lako da poštaru pokloni olovku.

I nikada ne može da bude drugačije. Ljudi savršeno komuniciraju ako nisu zaljubljeni jedno u drugo. Ali samo ako nisu zaljubljeni jedno u drugo.

Sugimotovi su odavno prodali telefon - zajedno sa koncertnim klavirom. Vesti iz Osake, čak i one nebitne, sada su stizale putem telegrama umesto telefonom. Kod Sugimotovih nije bilo neuobičajeno ni kad bi telegram stizao i usred noći.

Uprkos tome, Jakići je sav zablistao kada je otvorio taj telegram. Pošiljalac je bio Keisaku Mijahara, državni ministar bez portfelja, jedno godišće mlađi Jakićijev školski drug, a posle njegovog penzionisanja njegov naslednik na mestu predsednika firme Kansai Šjosen. Kad se rat završio, otišao je u politiku.

Bio je krenuo na predizbornu turneju prema ostrvu Kjušju. A pošto mu je u poslednjem trenutku iskrsnulo pola dana slobodnoga vremena, hteo je da na kratko svrati kod Jakićija i kod njega se zadrži trideset do četrdeset minuta, pisalo je u telegramu. Iznenadujuće je bilo to što je dan najavljene posete bio baš danas!

Slučajno se dogodilo da je baš tada kod Jakićija u gostima bio funkcioner mesne seljačke zadruge. Iako je bila velika vrućina, čovek je bio ogrnut sakoom preko zakopčanog prsluka, i bio je veoma zvaničan. Veoma loše kadrovsko stanje u političkim organizacijama, među kojima je dominirala Omladinska liga,

bilo je povod za nove izbore, pa je čovek, koji je tek bio izabran, obilazio stare vlasnike imanja i upoznao se sa njima, uljudno ih pitajući za njihovo mišljenje o situaciji.

Videvši Jakićija kako blista dok čita telegram, zapitao ga je o čemu se radi. Jakići je oklevao, kao da je negde zakopao neko veliko blago, pa je na kraju, čoveku otkrio šta se događa.

„Ništa, to je telegram od Mijahare, ministra bez portfelja; dolazi da me poseti; ali to je neslužbeno; molim te, budi tako dobar i nemoj da se u selu pročuje. On dolazi da se odmori nakratko, pa ne bih mogao da dozvolim da mu neko dosađuje. Mijahara i ja, mi smo u svoje vreme pohađali istu višu školu. On je posle radio umesto mene u firmi Kansai Šjosen.”

Obe sofe i jedanaest stolica sa naslonom u velikom salonu, o kojima se dugo vremena niko nije brinuo, i nije ih doticala ljudska ruka, izgledale su kao žene iscrpljene od dugog čekanja. Beli laneni pokrivači stolica i sofa odavali su atmosferu u kojoj je svako osećanje bilo presahlo. Pa ipak, kada je boravila u toj sobi, Ecuko se osećala neobično smireno.

Njen zadatak bio je da tokom sunčanih dana otvori sve prozore i vrata i posebno kroz prozore na istokuпусти sunce da obasja celu prostoriju, sve do Jakićijevih poprsja. Ne mnogo posle njenog dolaska u Maiden jednom je, otvorivši prozore, uplašena odskočila unatrag, jer su na nju naleteli čitavi rojevi leptirova koji su tu došli na ovaj svet i čekali takvu priliku da raširenih krila odlepršaju u slobodu. Ko zna od čega su preživljavali duge hladne mesece, možda od nekoliko cvetova repe koji su bili u vazama, ali su bili veoma čili, kad su izleteli kroz otvorene prozore.

Ecuko i Mijo sa pajalicom i krpom za brisanje žurno krenuše na posao. Očistile su čak i staklenu vitrinu sa ispunjenom rajskom pticom. Ali kad je u pitanju bio miris vlage koji se duboko uvukao u stvari i zidove, one su bile nemoćne.

„Kada bih samo znala što može da se uradi protiv ove vlage”, rekla je Ecuko. Dok je brisala bronzano poprsje, pogledala je oko sebe. Mijo nije ništa govorila. Sa licem kao da uopšte nije budna, stajalo je to neiskusno stvorenje sa sela na stolici i bez ikakva izraza na licu brisala okvire slika.

„Grozan miris”, ponavljala je Ecuko, kao da govori za sebe. A Mijo, stojeći na stolici, okrenu se prema njoj i reče: „Da. Stvarno je grozan.”

Ecuko je bila ljuta. Besno je razmišljala o tome zašto joj jedan te isti seljački debelokožni način govora kod Saburoa izgleda prijatan, a kod Mijo joj toliko ide na živce. Shvatila je da je besna zato što je između Saburoa i Mijo postojalo mnogo više sličnosti nego između nje i Saburoa.

Ecuko sede u stolicu sa naslonom koju će Jakići verovatno te večeri da ponudi ministru. Njen izraz odmah dobi nešto od prijatne, pomalo saosećajne velikodušnosti, sa kojom će taj važni čovek da ulepša prostor ovoga od društva zaboravljenog školskog druga. Kao jedini poklon, mislila je ona, gospodin ministar će doneti nekoliko

minuta svoga dana, a njegovi minuti i sekundi su inače imali aukcijsku vrednost. Tako će ti minuti, koji su svima važniji od bilo čega drugog, postati poklon za domaćina.

„Samo bez uzbuđenja”, govorio je Jakići svaki čas Ecuko, razvlačeći srećni osmeh na licu. Ko zna, rekla je ona u sebi, možda će iz posete te velike zverke da se za Jakićija pojavi iznenadna mogućnost za novi početak.

„Kako bi bilo? Da li bi se opet kandidovao za neku službu? Odmah posle rata, mnogi mladi glupaci, koji pojma nemaju ni o čemu, gurali su se svugde, ali sada je to prošlo. Sada je i u politici, kao što je u trgovini i industriji, došlo vreme za velika vaskrsnuća ljudi sa bogatim iskustvom.” Tako je zamišljala da će se gost obratiti Jakićiju.

Iz Jakićijevih usta sigurno će početi da curi pljuvačka, pa će početi ozbiljno: „Ja to nikako ne mogu. Cvokotavi starac kao što sam ja nije više nizašta. Ja sad ovde igram ulogu seljaka. Hladna voda nikako nije za stare ljude, kaže se; ako sam još uopšte za nešto, onda je to jedva seča bambusa. Ali mi nije žao. Zadovoljan sam. Možda ne bi trebalo da to govorim pred tobom, ali siguran sam da u današnje vreme ne postoji ništa opasnije od toga da se čovek sam istakne u prvi plan. Niko ne zna kad bi sve opet iznenada moglo da se preokrene, zar nije tako?”

Zar sve danas nije samo imitacija? Zar u današnjem vremenu nije sve samo imitacija stvarnosti, sve oko nas je u stvari „pravimo-se-da-je-tako”. I mir je samo „pravi-se-da-je-mir”, i ekonomska kriza je virtuelna, nije prava, pa i rat je samo imitacija, a imitacija je i ekonomski napredak. Ali, i pored toga, milioni ljudi žive i umiru u ovom prividnom svetu. Samo se po sebi razume da moraju da žive i umiru; i oni su samo ljudi. To je samo po sebi posve razumljivo. Samo što u svemu tome „pravimo-se-da-je-tako” ne možeš da nađeš ništa za šta bi dao svoj život. Ja sam čovek koji mora da dâ sve od sebe, inače ništa ne može da postigne. Ne samo ja. Ko sebi zada neki zadatak, mora da bude spreman da mu posveti ceo svoj život, inače on nije pravi čovek za to. To je moj stav. Ali treba samo pogledati oko sebe: nikome od onih koji su najспособniji, najspremniji da nešto urade nije danas dat zadatak za koji vredi žrtvovati svoj život.

Ali, da ostavimo sve to na stranu, reč je o tome da sam ja bedni cvokotavi starac. Moje vreme je ograničeno. Molim vas, shvatite ovo kao šalu i nemojte da se ljutite na mene. Ja sam samo starac, gomila komine iz koje se u svakom slučaju još može da iscedi malo *sakea*. Ali ako pokušate da me iscedite još jedanput, dobićete *sake* lošeg kvaliteta, to bi bilo okrutno.”

Jakići se spremio da ministru pred nosom maše podmitljivim miomirisom, da bi sebe prikazao kao čoveka koji nije željan slave, nije pohlepan, već čovek „miran i opušten”. Za lukavo sakrivene kandže starog sokola gost će pomisliti da su oštrije nego što stvarno jesu.

U salonu je visila kaligrafija koju je Jakići ispisao svojom rukom. Bio je to njemu najdraži citat kineskog klasika Li Saa.

Jutarnji napitak - rosa sa magnolije

Opali cvetovi hrizanteme - večernji obed.

Sve do popodneva u Sugimotovoj kući su imali pune ruke posla. Jakići je stalno tvrdio kako je preterivanje pri dočeku gosta nepotrebno. Ali svima je bilo jasno kako bi se on naljutio da su ga poslušali. Jedino se Kensuke sakrio na spratu, sklanjajući se od bilo kakvog posla. Čieko i Ecuko su u lakirane drvene kutije ređale *o-hagi*, poslasticu od pirinča i slatkog pasulja koju Japanci vole da jedu u vreme Jesenje ravnodnevice. Pored toga, iako je gost trebalo da boravi samo kratko u kući, pripremale su za svaki slučaj i večeru, naravno za više osoba, jer se računalo da će zajedno sa visokim gostom da jedu i njegov sekretar i vozač. Poslali su po Okurinu ženu, da zakolje kokošku. Kada je ona u svom šarenom radnom odelu pošla ka kokošinjcu, za njom su radoznalo potrčala i Asakina deca.

„Ne! To ne dolazi u obzir. Koliko sam vam već puta rekla da ne smete da gledate kako se kolje kokoška!”, čulo se kako Asako viče iz kuće.

Ona nije znala ni da šije ni da kuva. Svoju decu je pokušavala da vaspita

u građanskom maniru, pri čemu se sve svodilo na malograđanštinu. Kad se Nobuko jednom pojavila sa jeftinim stripom koji je pozajmila od Okurine ćerke, Asako se zaprepastila. Odmah joj je oduzela knjigu i umesto nje utrapila joj slikovnicu za učenje engleskog jezika.

Da joj se revanšira, mala je ilustraciju kraljice u slikovnici namazala pastelno plavom bojom.

Ecuko je vadila lakirane činijice iz ormara i brisala ih krpom. Pritom se pomalo ježila od pomisli da će uskoro da začuje dreku kokoške, kada joj budu zavrnuti šiju. Duvala je u činije i brisala ih, da se zablistaju. Kad bi zasijale, činijice boje ćilibara postajale bi ogledalo u kome bi se ogledalo Ecukino lice. Brisala je i brisala, ali je neprekidno mislila na to kada će kokoški zavrnuti šiju.

Zadnja kuhinjska vrata vodila su pravo prema šupi, gde je krenula krivonoga seljanka Okura. Zraci popodnevnog sunca dopirali su do sredine šupe, čime je druga polovina prostorije još dublje uranjala u tamu. Teško su se razabirale poređane lopate i motike, a uza zid su bila naslonjena dva-tri oštećena prozorska okna, pletena korpa, raspršivač za plavi kamen. Žena je sela na klimavu stoličicu i svojim debelim zdepastim kolenima čvrsto stegla kokoškina krila. Tek tada je na vratima šupe ugledala dvoje dece, koja su je pratila sve dotle, pomno prateći sve njene pokrete.

„Ne, ne može tako, mala gospođice, mama će da vas izgrdi. Idite odavde. Ovo nije za decu.”

Kokoška je kokodakala. Druge kokoške u šupi osetile su šta se događa, pa su i one počele da kokodaču.

Nobuko i mali Naćuo, koji je čvrsto stezao ruku svoje sestre, mirno su tu stajali, sa suncem za leđima, a samo su im oči svetlucale.

Jakićiju je pošlo za rukom da sakrije razočaranje zbog toga što se gost još nije pojavljivao, i da ne pokaže koliko ga to čekanje pogađa. Doduše, uspeo je da izdrži do nekih četiri sata. Kada su senke ispod javorova u vrtu počele da sve više tamne, on počeo da otvoreno pokazuje neraspoloženje. Pušio je neprekidno, a onda je, kao da ga neko progoni, pojurio napolje, u voćnjak zasađen kruškama, gde se pretvarao da nešto radi.

Ecuko je umesto njega pošla prema ulazu u groblje, gde se završavao drum, da odatle osmotri i na vreme vidi luksuznu limuzinu koja se kreće u smeru Sugimotovog imanja. Naslonjena na ogradu mosta, posmatrala je u daljini blage krivine puta koji vodi prema njima.

Između bujnih pirinčanih polja, koja će uskoro da budu spremna za žetvu, bila su kukuružišta, male, u senci šume skrivene močvare,

šine železničke linije Hankju, seoski putevi, vodeni tokovi, potoci, a kroz sve to prolazio je nedovršeni drum. Dok je tu stajala i gledala završetak drumca, Ecuko oseti kao da joj se mračni svest. Pokušavala je da zamisli luksuznu limuzinu kako prolazi drumom i stiže do nje, sve do njenih nogu, i tu se zaustavlja. Počela je da sanjari.

Potpuno je bila zaboravila da je tog dana bio Srednji dan, dan Jesenje ravnodnevnice. A mi, šta smo radili celog dana? Mi smo od jutros pravili o- hagi, stavljali ga u sjajne kutijice, pa ih sklonili, kako ih deca ne bi eventualno isprevertala, deca svašta znaju da urade. Zbog svih tih poslova niko od nas nije ni pomislio na ravnodnevnicu. Samo sam rano jutros uspela da se setim i kratko se poklonila pred oltarom predaka. I samo sam zapalila mirisni štapić, kao i uvek. Celog dugog dana čekali smo i čekali - na dolazak jednog živog čoveka. A na mrtve niko nije pomislio.

Ljudi koji su bili na groblju Hattori Reien izlazili su kroz grobljanska vrata. Bila je to porodica koja se sastojala od, naizgled potpuno običnog bračnog para u srednjim godinama i četvero dece, među kojom je bila i devojčica koja je verovatno još išla u osnovnu školu. Deca su stalno zastajkivala ili su trčala napred. Ecuko vide da su se deca takmičila ko će da uhvati više skakavaca. Pobednik je bio onaj ko uspe da uhvati najviše skakavaca a da ne stane na travu. Nad stazom se sve više mračilo. I po groblju, sve dokle se od ulaznih vrata moglo da okom dosegne, senke su prodirale - kao voda u vatu - među grobove, grmlje, grupe drveća i na travom obraslu zaravan. Jedino je na grobove na obronku, koji su bili sasvim pozadi, padalo svetlo zalazećeg sunca, u poslednjem crvenilu večeri svetleli su se nadgrobni kamenovi. Osvetljen tim blagim svetlom, obronak je izgledao kao nečije lice.

Prizor toga bračnog para u srednjim godinama kako polako odmiče smejući se, čavrljajući, ni najmanje se ne brinući za decu, Ecuki je izgledao potpuno šašavo. Po onome što je čitala u romanima, muževi su uvek bili neverni, a žene su patile. A kad bi zašli u godine, jedno bi uz drugo samo ćutalo, ili iz ravnodušnosti ili iz mržnje. Ali taj čovek tu, u svojoj upadljivo prugastoj jakni, sa pantalonama različite boje i njegova žena u ljubičastom kostimu, sa torbom iz koje je virio termos preko ruke, njih dvoje izgledali su kao da nemaju ništa zajedničko sa romanima, ni najmanje. Ti ljudi su pripadali onom delu

čovečanstva koji se lepom književnošću posluži nakratko posle jela, a onda je zaboravi.

Stigavši na most, par pozva decu. Gledali su nesigurno oko sebe, a onda se čovek učtivo obrati Ecuko:

„Da li biste nam mogli reći kako se ide prema stanici Okamači na liniji Hankju?”

Dok je Ecuko objašnjavala bračnom paru kako da ide prečicama kroz pirinčana polja i naselja, njih dvoje razrogačiše oči slušajući njen lepi japanski iz kvarta Jamate u Tokiju.^{49} Njihovo četvoro dece okupilo se oko nje, buljeći u Ecuko. Jedno od njih, dečak od nekih sedam godina, ispruži sasvim polako prema njoj svoju stisnutu šaku pa onda malko raširi prste: „Pogledaj!”, reče.

U kavezu koji su činili njegovi mali prsti, zgureno je čučao skakavac zelene boje trave. Insekt je pružao i skupljao udove u senci dečakovih prstiju.

Starija sestra ga grubo udari odozdo, ispruženom rukom, dečko nehotice otvori prste, a skakavac odskoči uvis, pade na zemlju, onda skoči nekoliko puta i nestade u busenu trave pored puta.

Deca su se svađala, a roditelji ih mirili smešeći se. Onda se svi nakloniše Ecuko s poštovanjem i nastaviše da hodaju udaljavajući se seoskim putem obraslim travom.

Da nije vozilo koje cela Sugimotova porodica tako željno očekuje na vidiku, pade Ecuko na pamet iznenada, ali, naravno, nigde ne beše nikakvog vozila. Senke na putu postupno počеше da se zgušnjavaju, a mrak počе da pada.

Dođe i vreme za spavanje, a gostiju nije bilo na vidiku. Pred razdraženim i ćutljivim Jakićijem svi su povremeno pogledali kroz prozor, kao da bi gosti još mogli da naiđu.

Nijednom otkako je Ecuko došla u tu kuću ukućani nisu bili u stanju takvog iščekivanja. Jakići je čekao, bolno razapet između nade i razočaranja, isto onako kako je nekada Ecuko čekala na povratak svog muža - besciljno i od svih ostavljena na cedilu.

„On će doći, sigurno će doći”, strašna je rečenica. Kao presuda koja svima okolo govori da dolazak sada stvarno više nije moguć.

Jakići se pokajao što je onom čoveku iz sela pokazao telegram. Sad će seljaci da ga ismevaju kao čoveka „prepuštenog samom sebi”. Seljak je poželeo da vidi ministra izbliza, pa je ostao kod

Sugimotovih sve do osam uveče. Tako mu nije promakla nijedna sitnica, počevši od Jakićijeve razdražljivosti, Kensukeovih polupodrugljivih ogovaranja i priprema za svečani doček. Bio je tu sve dok se nije približila noć i bio svedok rastućih strahova i na kraju splasnulih očekivanja.

Ecuko je iz događaja toga dana izvukla pouku da u životu ništa ne treba željno očekivati. Istovremeno je - prvi put otkako je bila tu u Maidenu - osetila neobičnu naklonost prema Jakićiju, koji se očajnički trudio da ne pokaže koliko ga sve to pogađa.

Taj telegram je mogao da bude neslana šala nekog od Jakićijevih brojnih poznanika u Osaki, smišljena za vreme neke večernje pijanke. Te večeri Ecuko je pokazivala posebnu pažljivost prema Jakićiju. Neupadljivo, intimno, brižljivo pazeći da on to ne doživi kao saučešće.

Već je bilo prošlo deset kada je uvređeni Jakići pomislio na Rjosukea, setio ga se podstaknut nekim do tada nepoznatim, ponižavajućim osećanjem straha. U jednom delu svoga srca krio je osećaj krivice, kakav do sada nije osetio u životu. Taj osećaj postajao je sve jači, a krivica se još više pojačala kad je shvatio da mu Ecuko te večeri izgleda lepša nego ikada.

„Ovaj dan ravnodnevice prošao je kod nas nekako na brzinu, pa ga se nismo nijedanput setili, zar ne? Na dan njegove smrti mogli bismo zajedno da odemo na njegov grob u Tokiju”, rekao je Ecuko.

Znala je o kome se radi iako nije pomenuo ime njenog muža. „Mogu da idem sa vama?”, rekla mu je, pomalo radosnim i zvonkim glasom, a onda je posle nekog vremena dodala sebi u bradu: „A zbog Rjosukea ne treba da se mnogo uznemiravaš, oče. On nikada nije bio moj, ni onda dok je bio živ.”

Zatim su usledila dva kišna dana. Trećeg dana, dvadeset i šestog jula, bilo je vedro. Svi su od ranog jutra počeli da peru danima nagomilano rublje.

Ecuko je zakačila na konopac Jakićijeve čarape, sve zakrpa do zakrpe, da se osuše (kad bi mu bez njegove dozvole kupila nove čarape, sigurno bi se naljutio), i tada se iznenada seti Saburoovih čarapa. Što li je uradio sa njima? Jutros je kao i uvek nosio svoje iscepane patike i lepo se videlo da je bosonog. Sa prisnim smeškom, prisnijim nego inače, rekao joj je: „Dobro jutro, milostiva gospođo”.

Kroz rupu na patikama ispod prljavog zgloba videla se rana, na kojoj se već uhvatila krasta.

Sigurno ih čuva za izlazak. Ti momci na selu, njima sve deluje kao luksuz.

Nije mogla da ga pita zašto ih nije obuo.

Za grane ogromnih bukava ispred kuhinje bili su zavezani konopci. Tesno nabijeno jedno uz drugo, rublje je visilo, njišući se na živahnom zapadnom vetru koji je dolazio iz kestenove šumice. Magi na lancu, iznad čije glave su se razigrano belasale senke, sedela je uspravno kao sveća i kao da se toga baš tada setila, započinjala svoj isprekidani lavež. Snažni udarac vetra lupi Ecuko mokrom keceljom po licu, a obrazi joj pocrveneše od tog hladnog i svežeg šamara.

Gde bi Saburo mogao da bude?

Kada bi zatvorila oči, iskrsnuo bi joj prizor prljavih zglobova sa krastom koju je videla rano jutros. Način na koji se smešio, njegovo siromaštvo, prljavština njegove odeće, sve se to sviđalo Ecuko. Njegovo slatko siromaštvo! Ono joj se najviše sviđalo. Njegovo siromaštvo je za Ecuko značilo ono što očaravajuća sramežljivost device znači nekom muškarcu.

Možda je sada u svojoj sobi, tiho zadubljen u neki viteški roman?

Ecuko obrisa mokre ruke o kecelju i prođe kroz kuhinju. Pored zadnjih kuhinjskih vrata nalazilo se bure u koje su bacali otpatke, bačva u koju je Mijo uvek trpala ostatke hrane i istrunulog povrća. Kad bi se napunila, Mijo ju je praznila u rupu u dvorištu, odakle se posle đubrivo nosilo da se baca po njivama.

Dok je prolazila pored bureta, iznenada joj nešto neočekivano upade u oči. Ispod požutelog lišća, povrća i ribljih kostiju provirivala je nova novcata plava tkanina. Ta boja joj se učini poznata. Vrlo pažljivo ona ugura prste i izvuče tkaninu iz đubreta. Bile su to čarape. Par plavih čarapa, a ispod njih par smeđih. Na prvi pogled videlo se da nikada nisu bile nošene. Etiketa sa oznakom trgovinske kuće još je visila na njima.

Neko vreme stajala je kao pogođena gromom. Čarape su skliznule iz njenih prstiju, pale u bure i ostale da leže na pokvarenim ostacima hrane. Pošto je postojala dva-tri minuta, osvrnula se, a onda brzo, kao žena koja je tek rodila pobačeni fetus, gurnula čarape ispod

požutelog povrća i ribljih kostiju. Oprala je ruke. Pre nego što joj se u glavi razbistrilo, u njoj je provreo bes.

Kada je Saburo, koji je upravo oblačio svoje radno odelo u spavaonici veličine tri *tatamija*, video Ecuko kako se pojavljuje pred njegovom sobom, požurio je da zakopča košulju. Ispitivački je pogledao u Ecuko. Ona je ćutala dok je on zakopčavao dugmad.

„Šta je sa čarapama koje sam ti nedavno poklonila?“, rekla je Ecuko blago. Rafiniranom uhu ta blagost bi sigurno zvučala neobično. Bila je besna. Ecuko je podgrevala svoju ljutinu svom snagom; kako bi uopšte mogla da postavi to pitanje.

U Saburovim očima, crnim kao kod jazavičara, videlo se uzbuđenje. Raskopčao je već zakopčani levi rukav, pa ga opet zakopčao. Ćutao je.

„Šta je? Zašto ćutiš?“

Ecuko se naslonila na prozorski sims i podrugljivo ga fiksirala. Iako je bila besna, uživala je u tom zadovoljstvu. Bajno! Nešto takvo uopšte nije mogla da zamisli. Ecukin glas iznenada postade umilan.

„U redu je, ne treba da se stidiš zbog toga. Videla sam ih. Bačene u bure za đubre... Ko ih je bacio? Jesi li to bio ti?“

„Da, ja sam.“

Saburo je odgovorio bez oklevanja. Taj odgovor zbuni Ecuko. Osetila se nesigurno.

On krije nekoga. Inače bi sigurno duže oklevao sa odgovorom.

Tada Ecuko začu jecanje iza sebe. Mijo je držala sivu, za nju predugačku kecelju od serža prebačenu preko lica i plakala. Između pojedinih jecaja moglo je da se čuje kako je govorila isprekidano: „Ja sam ih bacila. Ja sam ih bacila.“

„Kako? Zašto toliko vičeš?“

Dok je Ecuko govorila, pogledala je brzo Saburoa pravo u lice. U njegovim očima video se strah. Kao da je nešto hteo da došapne Mijo. Videvši taj izraz, Ecuko zgrabi kecelju i grubo je, skoro okrutno skloni sa Mijinog lica.

Na svetlu dana pojavi se Mijino uplašeno, crveno lice. Uobičajeno lice devojke sa sela. Lice koje je, natečeno od plača i zamazano suzama, kakvo je tada bilo, moglo čak da se nazove ružnim. Njeni drečavocrveni obrazi, kao prezreli plodovi kakija, koji samo što se nisu raspukli, bedne tanke obrve, sasvim bezizražajne, velike, tupe

zenice, nezanimljiv nos... već sam oblik njenih usana činio je Ecuko pomalo nervoznom. Dok je ona sama takođe imala tanke usne, Mijine usne, koje su drhtale, svetlucave od suza, uokvirene breskvastim maljama, bile su u stvari debele, otprilike debljine jastučića za igle.

„Ipak, reci mi zašto. Nije da mi to tvoje bacanje čarapa nešto znači. Jednostavno ne razumem razlog, zato pitam.”

„Da...”

Saburo je upao Mijo u reč. Takva brzina kao da nije bila njegova, bio je drugi čovek.

„Stvarno, milostiva gospođo, ja sam ih bacio. Mislio sam, šteta da ih ja nosim, zato sam ih bacio. Ja sam ih bacio, milostiva gospođo.”

„Čak i ako budeš nastavio da pričaš takve nezgrapne gluposti, to ti neće pomoći.”

Mijo se očigledno plašila da će Ecuko sve ispričati Jakićiju, pa će ovaj da istuče Saburoa.

„Ja sam ih bacila, milostiva gospođo. Saburo mi ih je pokazao, rekavši da ih je dobio od vas. Tad sam ja rekla da to nije moguće, nije moguće da ti milostiva gospođa pokloni takvo nešto, tek tako. Meni se to učinilo sumnjivo. A Saburo se razbesneo i rekao: 'Kad je tako, uzmi ih ti', ostavio ih i otišao. A onda sam ih ja bacila, jer žene ne mogu da nose muške čarape.”

Ecuko se napravi da je zadovoljna tim objašnjenjem govoreći rezignirano: „Hajde, dobro. Ne plači. Šta će da misle Ćieko i njen muž kada te vide takvu. Par čarapa ili dva stvarno nisu razlog za takvo pozorište. Sad je dosta. Obriši suze.”

Ecuko je izbegavala da pogleda Saburoa. Obgrlila je Mijo oko ramena i odvela je sa sobom. Pritom je svakog časa gledala ta ramena koja je obgrlila rukama, na njen prljavi vrat, neurednu frizuru.

Takva žena! Čoveče, takva žena!

Jesenje nebo blistalo je od vedrine, sa javorovih krošnji odjekivalo je - sigurno prvi put ove godine - kreštanje svračaka, pa je Mijo, zagledana u prizor oko sebe, stala u baru koja je ostala od poslednje kiše. „Ah”, reče Ecuko kad je blato poprskalo njenu haljinu, pa povuče ruku natrag.

Mijo kleknu i istim krajem kecelje kojim je sebi malopre obrisala suze sada poče da vredno čisti Ecukinu haljinu.

* * *

Nekoliko dana posle toga Ecuko je videla Saburoa. Imao je one čarape na sebi, nevino se smeškao kao da se ništa nije dogodilo, a onda joj se javio, naklonivši se.

Ecuko je tada pronašla nešto što je njenom životu davalo smisao. Više se nije molila za svoje spasenje.

Raspolagala je talentom sličnim spretnosti prosjaka, koji vešto trebi vaške iz svojih haljina, pa ih nepogrešivo, jednu za drugom, gnječi palcem.

Zahvaljujući tom daru njena sposobnost maštanja iznenada je mogla da se pokrene i počne da prikuplja sve moguće podatke neophodne da se shvati ništavnost sopstvenog postojanja - tačnije rečeno: sve te podatke koji njenom postojanju oduzimaju smisao, da bi, uprkos tome, poslužili kao utemeljenje njene tvrdnje da uopšte ne misli na takvo nešto - a isto tako i da sve stvari i činjenice koje bi je mogle, uz pomoć tračka najslabije nade, da dovedu do saznanja, ona bi brzo istrebila. Strasti koja bi bila veća od te nema i ne može da bude, jer strast ovoga sveta ne može da se razgradi ničim drugim nego nadom.

Došavši dotle, Ecukini instinkti počеше da liče na lovačke: ako bi slučajno primetila da se na velikoj udaljenosti u šiblju kreće belo krzno divljeg zeca, u celom telu krv bi joj uzavrela, tetive bi se zategle, snop živaca pao u vatru, od napete koncentracije postala bi čvrsta i napeta kao strela.

Postoje ljudi kojima je život lak i ljudi kojima je život težak. To je nepravda koja je veća čak i od rasne diskriminacije, ali se Ecuko sa njome nije suočavala.

Život je težak, svako to može da kaže. Naša sposobnost da u životu tu i tamo otkrijemo poneku poteškoću, pomaže sigurno i tome da nam život tu i tamo bude i malo lakši. Da nije tako, život nam ne bi bio ni težak ni lak, ne, to bi bila samo klizava šupljina bez oslonca.

Ecuko je po ceo dan neumorno posmatrala šta rade Saburo i Mijo. Jesu li se možda ljubili ispod nekog drveta? Da li možda u dubokoj noći komunicirali na neki tajni način, tako što bi, na primer, razvukli kanap između svojih udaljenih soba i pomoću njega se dogovarali? Otkrića te vrste mogla su da je prilično muče, ali je znala da je nesigurnost nešto što još više muči čoveka, pa je zato čvrsto odlučila

da dokaze o ljubavnoj vezi njih dvoje iznese na videlo, služeći se pri tome, ako bude trebalo, i najpodlijim sredstvima. Ta njena strast je obzirom na svoj učinak, na gotovo strašan način samo svedočila da čovekova spremnost na sladostrasno mučenje samog sebe ne poznaje granica. Takva bujica strasti koja juri napred samo zato da bi se uništila nada, ostavljala je za sobom na svaki način, bio on direktan ili zaobilazan, veran odraz te vrste ljudskog postojanja. Jer strast je nešto što ima oblik. Zbog toga je strast medij koji čovekov život u celosti čini vidljivim.

Niko nije primetio način na koji je Ecuko svugde posmatrala dvoje mladih. Naprotiv, ona se svima činila opuštenija i neposrednija nego inače. Kao što je Jakići špijunirao nju, tako je i Ecuko njuškala oko Saburoa i Mijo, prateći ih, posmatrajući i preturajući po njihovim sobama za vreme dok u njima nije bilo nikoga. Nije doduše uspela da pronađe nikakav *corpus delicti*. Nijedno od njih nije pisalo dnevnik. A pošto nisu bili u stanju ni da pišu ljubavna pisma, nijedno od njih nije za sobom ostavljalo tragove, niti bilo šta što bi moglo da se upotrebi kao dokaz. Kakve bi uopšte dokaze oni mogli da ostave za sobom? Ljubav dođe i prođe, kao lasta koja proleti iznad polja.

Ecuko je u Mijinoj sobi pronašla bezvredno ručno ogledalo u celuloidnom ramu, crveni češalj, jeftin krem za lice, jedan jedini kimono za svečane prilike od prošarane svile, izgužvan pojas, podsuknju za kimono do kolena, novu novcatu (znači da je nije nikada nosila), nemoguću letnju haljinu, jednu podsuknju (Mijo je leti samo sa ta dva komada odeće na sebi išla čak do grada da tamo obavi kupovinu), jedan prastari ženski časopis, stranica za stranicom savijena, uglovi stranica ličili su na zaprljano veštačko cveće, jedno dirljivo pismo od neke prijateljice iz njenog sela...

Ono što je Ecuko pronašla u Saburovoj sobi bilo je nešto još mnogo jednostavnije.

Da li su njih dvoje toliko prepredeni da su se pripremili za moje prekopavanje njihovih soba? Ili sam, zbog svoje preterane preciznosti, previdela baš ono što sam u stvari tražila, kao u kriminalističkim pričama Edgara Alana Poa, koje mi je pozajmio Kensuke, u kojima je ukradeno pismo, koje su svi tražili, bilo svima pred očima - sakriveno u futrolu za pisma?

Dok je izlazila iz Saburove sobe naišao je Jakići, koji je naizgled sasvim slučajno prolazio tim hodnikom. To je bio kraj hodnika, pa Jakići u stvari nije imao tu šta da traži. Jedino ako i on nije hteo da nešto traži u toj sobi.

„A, tu si”, rekao je Jakići.

„Da”, uzvratila Ecuko bez ikakvog obrazloženja. Dok su se zajedno vraćali hodnikom prema Jakićijevoj sobi, starac je pomalo nezgrapno gurkao Ecuko. Ne zato što je hodnik bio suviše uzak. Tek tako. Kao što namrgođeno, zbog nečega ljuto dete dok hoda gura svoju majku koja ga vodi za ruku.

Kad su ušli u sobu, kao da se smirio, Jakići je zapitao: „Šta si u stvari htela tamo, u sobi onoga?”

„Da vidim njegov dnevnik.”

Jakići na to nije reagovao, samo je nerazgovetno pomicao usne, ali ništa nije govorio.

* * *

U nekoliko sela u okolini za deseti oktobar pripremana je jesenja proslava. Pošto su ga momci iz sela pozvali, Saburo se presvukao i otišao pre nego što je pao mrak. Prilikom takvih proslava obično je velika gužva i galama, pa je suviše opasno da tamo idu i deca. Nobuko i Nacuo su hteli da idu tamo sa odraslima, ali je Asako izjavila da će zajedno sa decom da ostane da čuva kuću.

Posle večere Jakići, Ecuko, Kensuke i njegova žena krenuše prema seoskom šinto svetilištu^{50} da vide svečanost. Povelili su i Mijo sa sobom.

Već od sumraka odjekivala je tutnjava velikih bubnjeva pomešana sa glasovima, povcima i muzikom koje je donosio razigrani vetar. Dozivanje ljudi u noći preko pirinčanih polja, ali i noćne pesme ptica i krici drugih šumskih životinja koji su odzvanjali u noćnoj tišini, nisu tu tišinu potiskivali, već su je činili još čujnijom. Toliko su duboke noći na selu, čak i u krajevima nadomak velikih gradova. Samo se još tu i tamo čulo pojedinačno oglašavanje zrikavaca. Pošto su se Kensuke i njegova žena pripremili za izlazak, otvorili su prozore na spratu osluškujući tutnjavu bubnjeva koju je vetar donosio sa sve četiri strane.

„To je verovatno bubanj kod svetilišta Haćiman ispred železničke stanice... A ovaj je sada nesumnjivo onaj kod seoskog svetilišta,

tamo kuda mi idemo... A ovaj je verovatno bubanj seoskog svetišta ispred upravne zgrade susednog sela. Tamo daju deci da lupaju u bubnjeve, ona mala deca sa nosevima namazanim belim puderom; stalno se menjaju i udaraju u njih. Taj bubanj ima najdetinjastiji zvuk. Ponekad se skroz utiša." Dok su tako slušali i pogađali koji je koji bubanj, dvoje supružnika samo što se ne posvađaše, a njihov razgovor počeo je da više liči na pozorišnu predstavu nego na porodični razgovor tridesetosmogodišnjeg čoveka sa njegovom tridesetsedmogodišnjom ženom.

„Ne, to se čuje od Okamačija, a ovaj sada zvuk bubnja dolazi od svetišta Haćiman ispred železničke stanice.”

„Ti si stvarno ograničena, neverovatno! Već skoro šest godina živiš ovde, a još uvek ne znaš u kom pravcu je železnička stanica?”

„Dobro, ako si tako pametan, molim te, donesi mi mapu i kompas, pa da vidimo gde je šta.”

„Milostiva gospođo, takva vrsta predmeta ovde ne postoji.”

„Ja sam sigurno milostiva gospođa, ali ti si samo tipični muškarac.”

„Naravno, a šta drugo da budem. Uostalom, ne može svako da postane supruga tipičnog muškarca. Žene u današnjem svetu su svugde na položajima šefice odeljenja, trguju ribom, sviraju instrumente ili tome slično. Tebi to ne odgovara. Kao supruga tipičnog muškarca ti si dostigla apsolutni vrh, krunu supružanske karijere, kao žensko imaš monopol nad mužićevim životom. Da li žena može više da uspe u životu?”

„Ne, ja mislim na nešto sasvim drugo. Ti si svakodnevni tipični muškarac, to sam rekla. Nisi ništa specijalno.”

„Svakodnevnan? Baš lepo! To svakodnevno je u stvari glavna stvar u čovekovom životu i umetnosti. Preziranje svakodnevnog znači da ništa ne možeš da izgubiš; bojati se svakodnevnog bio bi dokaz nedovoljne ljudske zrelosti. Uzmi samo haikue iz doba čuvenih pesnika Bašoa, Danrina ili Šikija i onih još ranijih njihovih prethodnika, svi oni u toj epohi su svu svoju vitalnost dobijali iz okoline u kojoj estetika svakodnevnog još nije bila mrtva.”

„Da. Te tvoje haiku, one su uopšte rečeno *non plus ultra* svakodnevice, zar ne?”

U tom stilu, sa stopalima takoreći četiri-pet *suna*⁽⁵¹⁾ iznad zemlje, razgovor je trajao bez kraja i konca, doduše ne bez emocionalnog zajedničkog motiva: ma šta bilo, Ćieko je neosporno gajila neograničeno poštovanje prema „obrazovanju” svoga muža. U krugovima „inteligencije” u Tokiju takvi bračni parovi nisu bili retkost.

Kensuke zapali cigaretu i nasloni se na prozor, izbacujući kolutove dima. Dim se u krošnji drveta *kakija* ispod prozora zaplitao i uvrtao pre nego što bi nestao u noćnom vazduhu, kao čuperak bele kose u vodi. Posle male pauze on reče:

„Otac još nije spreman, zar ne?”

„Ecuko u stvari još nije spremna. Otac joj sigurno pomaže da veže pojas kimona ili tome slično. Verovao ti ili ne, otac pomaže Ecuko čak i kod povezivanja podsuknje ispod kimona. Kad se ona presvlači, tada vrata sobe ostaju uvek zatvorena, a šuškanje i šaputanje, da ti ne pričam...”

„On je dosta uspešan u tome, sada pod stare dane.”

Prirodno, razgovor se vrati i na Ecuko i njen odnos prema Saburou. Ecuko je u poslednje vreme izgledala mirno i opušteno, pa su iz toga zaključili da ga se najzad potpuno okanila. Glasine su uglavnom verodostojnije od činjenica, pa su zato činjenice često mnogo lažljivije od glasina.

Da bi stigli do seoskog svetilišta, pođoše putem kroz šumu iza kuće, neko vreme su išli prema mestu gde su prethodnog proleća posmatrali trešnje, pa skrenuše na mestu na kome se staza razdvajala. Odatle su prošli močvarno područje obraslo šašom i vodenim orahom a onda skrenuli niz brdo ka malom naselju na čijem se drugom kraju, na malom obronku, nalazilo seosko svetilište.

Mijo je išla napred sa papirnim lampionom, a Kensuke je išao iza nje i džepnom baterijskom lampom osvetljavao stazu.

Na mestu gde se staza razdvaja naiđoše na Tanaku, seljaka koji je bio poznat po iskrenosti i čestitosti. Krete i on sa njima, pošto se i on bio uputio na proslavu. U ruci je nosio frulu i vežbao je dok je hodao. Veoma vešto, on je iz svog jednostavnog instrumenta izmamljivao povremeno vedre, ali ponekad i melanholične zvuke, pa njihova kolona sa lampionom na čelu poče da podseća na povorku povodom neke velike žalosti. Da bi u celu atmosferu uneo malo vedrine,

Kensuke je glasno pljeskao posle svake odsvirane melodije, a i drugi bi prihvatili aplaudirajući. Aplauz se odbijao o površinu močvare.

„Čudno, na ovom mestu bubnjevi odjekuju kao da su mnogo dalje od nas”, primeti Jakići.

„Zbog oblika zemljišta”, uzvratila Kensuke otpozadi.

U tom trenutku Mijo se neočekivano spotače i skoro pade, pa Kensuke preuze lampion i stade na čelo povorke. Kada je Kensuke na uskom puteljku preuzeo lampion od Mijo, Ecuko se pomače u stranu da joj napravi mesta. Mijino lice izgledalo je pomalo bledo - možda zbog svetla lampiona. Oči su joj delovale kao da je bila umorna. A disanje joj je bilo otežano.

U poslednje vreme Ecuko je razvila sposobnost da uočava stvari mnogo bolje nego ranije, pa brzo pogleda Mijo, koju je lampion osvetlio nakratko. Ubrzo uđoše u naselje, gde postade svetlije, jer je upaljenih šarenih lampiona bilo svugde okačenih po strehama kuća. Ljudima u koloni oteše se uzvici divljenja pri pogledu na prizor sela ukrašenog lampionima.

Seljani su gotovo svi već bili otišli na proslavu, kuće su bile prazne, samo su lampioni držali tihu stražu u selu. Sugimotova grupa prešla je preko kamenog mosta nad rečicom koja je tekla kroz selo. Patke, koje su se danju igrale i plivale u reci, noću bi spavale u seoskim dvorištima i stajama. Preplašene bukom, na koju nisu navikle u to doba noći, glasno su počele da krešte i gaču.

Ecuko je dobro pazila da niko ne primeti oštrinu njenih pogleda kojima je odmeravala Mijo, obučenu u svečani kimono. Pazila je dobro da neko ne pomisli da je ljubomorna na devojkicu. Želela je da to izbegne. Dovoljna joj je bila pomisao da bi je ta glupava devojkica sa sela mogla da smatra ljubomornom ženom, što bi joj potpuno raspršilo osećaj samopoštovanja. Da li zbog ne sasvim zdrave boje lica, ili zbog nezdravog šarenila njenog kimona, u svakom slučaju Mijo te noći nije nikako mogla da se nazove lepom.

Danas se sve izokrenulo. To da jedna služavka treba da nosi običnu odeću, nešto prugasto, doskoro je bilo zakon. Do vremena kada sam ja bila mala, služavke nisu smele da se pojavljuju u ovako šarenoj odeći. Da neko vidi služavku ovako obučenu, na to bi se u ono doba gledalo kao na povredu morala, bilo bi ocenjeno kao

povreda javnog reda. Moja pokojna majka bi tako bezobraznu osobu istog dana isterala iz kuće.

Ecuko je obukla nešto kraći kimono od krep-svile prošaran izvezenim hrizanteminim cvetovima, kakav na selu retko može da se vidi, a preko toga ogrnula je svetlocrni *haori*, plašt koji se nosi preko kimona. Pored toga, mogao je da se oseti blagi dah čuvenog parfema koji je bila stavila. Taj, za seosku proslavu sasvim neprikladni miris, bio je očigledno namenjen Saburou.

Jakići nije ništa slutio šta radi kad ga je zamolila da je poprska parfemom dok je ona držala glavu nagnutu napred - te večeri dok se spremala za proslavu.

Ecukina je koža po prirodi bila nežna i imala je fine pore, i, iako je ta luksuzna zona njene puti bila u suprotnosti s mnogo čvršćom, od zemlje otvrdnutom kožom na koščatim Jakićijevim rukama, između jedne i druge nije bilo oštre granice. Glinasta koža ruke neometano je posećivala mirisna nežna nedra, a Jakići je davao sve od sebe da pokaže da može sam sebe da pozove u tu neobičnu posetu tuđem telu i da pokaže kako ni manje ni više poseduje Ecuko.

Kada je Jakićijeva grupa zaokrenula na uglu kod mesta za izdavanje namirnica, našli su se u maloj uličici u kojoj su acetilenske lampe širile svoj oštri miris. Tek pod njihovim svetlom ugledaše kioske i rastorokane trgovce.

Jedan je prodavao slatkiše, drugi vetrenjače čija su krila bila od slame. Pored prodavca kišobrana jedan je nudio - ne baš primerene sezoni - vatromete, nalepnice i balone. Kad bi naišlo vreme jesenjih svečanosti, ti trgovci su kod poslastičara u Osaki kupovali njihove proizvode po povoljnim cenama, a onda ih preprodavali po svečanostima. Noseći na remenima svoje kofere-prodavnice, skitali su oko stanice Umeda na liniji Hankju, bezbrižno zapodevali razgovore sa prolaznicima i od njih doznawali gde su se baš toga dana održavali macuri - proslave u svetilištima. Ako bi gužva na proslavama u svetilištima u gradu bila suviše velika, pa time i konkurencija, ili ako tamo ne bi dobili dobro mesto za svoje tezge, odlazili bi dalje, u seoska svetilišta, gde je konkurencija bila manja. Pešačili bi seoskim putevima, u malim grupama, uglavnom stari muškarci i stare žene, nezgrapnim hodom, koji je umesto njih

govorio da su nekadašnje snove o velikoj zaradi već upola zaboravili, pa je tako iz njih iščilela i svaka profesionalna zavist.

Deca su se okupila oko automobila-igračke, koji je bio tako postavljen da se kretao stalno ukруг, a vozači su se menjali. Sugimotovi su išli od jedne tezge do druge i živo raspravljali da li da Nacuu kupe jedan takav auto, pa da ga vozi kod kuće. Koštao je otprilike pedeset jena, ili tako nešto.

„Skupo. Preskupo. Kada Ecuko bude putovala u Osaku, može da jevtinije nabavi jedan, koštaće mnogo manje. Te stvari koje oni hoće da ti ovde utrape, na drugim mestima su jeftinije, a to što ih kupiš danas, a sutra već ne radi, i to je problem”, izjavio je glasno i važno Jakići. Postariji prodavac igračaka besno je buljio u njega, a Jakići mu uzvрати istim pogledom. Stari se povukao i opet se okrenuo prema deci. Opijen tim detinjastim trijumfom u tihoj razmeni energije sa prodavcem, Jakići se okrenuo, prošao kroz ogromnu kapiju^[52] i popeo se do svetilišta strmim kamenim stepenicama.

U Maidenu je stvarno sve bilo skuplje nego u Osaki. Zato se ovde kupovalo samo ono najpotrebnije. Jedna lokalna poslovice kaže: „I đubrivo iz Osake je jeftinije”. Jakići je seljaku koji bi mu na volovskim kolima doneo đubrivo za zemlju iz Osake plaćao dve hiljade jena za puna kola, ali je morao da pristane na tu cenu jer je domaće đubrivo bilo mnogo lošijeg kvaliteta. A da sam dovozi đubrivo, nije razmišljao.

Kada su Sugimotovi počeli da se penju uz stepenice svetilišta, što su se više primicali vrhu sve ih je jače zapljuskivala tutnjava koja je ličila na razbijanje morskih talasa o obalu posle bure. Dok su se penjali, jarki snopovi vatrometa poleteše u nebo i zaigraše na njemu, a serija prasaka, kao da se lomi bambus, mešala se sa uzvicima oduševljenja pritiskajući njihove bubne opne svom silinom. Velika vatra koja je gorela ispred svetilišta, koju još nisu mogli da vide, ali su joj gledali odsjaje na krošnji starog kedra, takođe je proizvodila zvuke koji su ličili na seriju malih eksplozija.

„Ne znam da li ovim stepeništem možemo da stignemo do svetilišta”, reče Kensuke sumnjičavo. Na to cela grupa krenu drugim pravcem i penjući se drugim krakom stepeništa, stiže do zadnje strane glavne zgrade. Kad su stigli, Mijo je bila mnogo više

zadihana nego Jakići, jer se videlo kako pomalo uplašeno, sa nesigurnošću na licu, svojim velikim rukama trlja beskrvne obraze.

Pročelje glavne zgrade svetilišta nudilo je pogled sličan onome koji možete da vidite sa zapovedničkog mosta na ratnom brodu koji u tom trenutku okreće pramac prema bučnom metežu pomorske bitke. Ono što su videli, bilo je uzburkano more golih, uglavnom muških tela. Sa malim izuzecima, žene i deca nisu smeli da se usude da uđu u taj bučni kovitlac. Većina njih ostala je da stoji na trgu ispred svetilišta, odakle je posmatrala tu neverovatnu gužvu ispod njih, od koje su im kameno stepenište i kamena pregrada nudili samo minimalnu zaštitu. Svi su bili zanemeli gledajući neverovatan prizor. To što su videli bili su podivljali odrazi vatre i senke ljudi koji su neprestano preletali, prestižući jedan drugog, preko njihovih glava, preko stepeništa, preko njihovih ruku, preko kamene pregrade, nastavljajući da ostavljaju svoje odsjaje svugde okolo.

Kao da su odnekuda usisali neku ogromnu snagu, plamenovi najednom sunuše visoko prema nebu. Oštri obrisi lica posmatrača te neviđene gungule, žena i dece, među koje su se već umešali Sugimotovi, postadoše još oštrije, a bleđi konopac koji je visio ispod velikog zvona na ulazu u svetilište, poprimi ljubičastu boju, kao da ga je prekrila svetlost kasnog sunčevog zalaska.

Senke su igrale i vraćale se, na nebu i na zemlji, kao da guraju odsjaje jedan za drugim, zamenjujući im mesta svakog časa.

Žene i deca koji su posmatrali ćutali su, kao da ih je neko iznenadio u nečemu dok su stajali na kamenom stepeništu.

„Vidi, ovi svi kao da su poludeli! Saburo je sigurno tu negde među njima”, mrmljao je Kensuke, kao da govori samom sebi, dok je posmatrao uzavrelo mnoštvo ispod njih. Slučajno je sa strane bacio pogled na Ecuko, pa primeti da je na njenom *haoriju* popustio jedan šav. Činilo mu se kao da neka neobična strast te noći izbija iz nje.

„Opa, na tvom *haoriju* pukao je jedan šav, Ecuko”, izjavi on glasno, prenemažući se kao i obično.

Buka je bila toliko velika da ga verovatno nije ni čula, a u tom trenutku sa te neobične seoske noćne pozornice buka koja je dopirala do njih postade još nesnosnija. U dramatičnom sjaju vatre njeno lice izgledalo je malo grublje nego inače, na neki način malo uzvišenije, ali i - pomalo okrutnije.

Velika gomila u dvorištu svetilišta neprestano se kretala i valjala u smeru tri velike kapije, slične onoj na početku stepeništa. Njihovo kretanje, na prvi pogled bez ikakvog reda, bilo je upravljano lavljom kožom koja je lebdela iznad ljudskih glava, a koja kao da se svom silom probijala kroz polumrak, sa njuškom koja poskakuje i zelenom grivom koja leprša, kao da na svom putu razgrće morske talase ispred sebe. Pokretala su je tri mladića u pamučnim letnjim kimonima, koji su se vrlo često smenjivali, da stignu da na vreme sa lica obrišu znoj koji im je curio sa čela, kao reka. Nekoliko stotina mladića, sa belim papirnim lampionima u rukama nagru za lavom, opkoli ga, a onda se nakratko zbiše i stisnuše jedni uz druge, zajedno sa lampionima u rukama.

Kao da ga je iznenada uhvatio divlji bes, lav krenu prema drugoj kapiji, a mladi poleteše za njim. U toj gužvi, jedan po jedan lampion se cepao, raspadao, tako da ih je samo za nekoliko minuta vrlo malo njih još svetlelo, dok su mladići vitlali samo njihovim drškama iznad svojih glava, ne primećujući da su se lampioni odavno raspali. Svi su neprekidno urlali iz sve snage. U sredini dvorišta svetilišta bili su pripremljeni bambusovi štapovi, koje su, jedan za drugim, stavljali u vatru. Plamen bi zahvatio bambus u tren oka, pa bi se veliki štap uz prasak rasprsnuo, kao neka prirodna bomba. Njihovi ostaci padali su na tlo još goreći, a polugoli ljudi su ih preskakali. Za razliku od tih ludih vatri koje su služile za igru, velike vatre zapaljene u sva četiri ugla dvorišta svetilišta, gorele su mirno, kao da ih se ta gungula uopšte ne tiče.

U obične dane mirni seljani koji su strpljivo živeli svoje živote, prepustili su se te večeri toj vrcavoj vatri tela, varnica, buke i znoja; kao da prkose svojoj sivoj svakodnevicu i toj eksploziji tela, pa su se gurali i mešali sa gomilom mladića kao u nekim orgijama drevnog doba, mešali se sa učesnicima te neobične hajke, gomile koja se rve oko samo za to veče oživelog lava. Kao da nisu mogli da se nasite tog prizora, gurali su se da budu što bliže razbesneloj lavljom koži, postajući tako deo, talasi, nesavladive sile, koja je u snažnoj navali pretela da će u sebe da usisa žene i decu koji su ih posmatrali, da i oni postanu deo gomile koja se gura i rve bez prekida. Stariji ljudi sa papirnim lepezama u rukama stajali su sa strane i pokušavali da uvedu red u sav taj kaos, a gomilu drže pod kontrolom. Oni bi

povremeno, stojeći tu između razbesnelih mladića i posmatrača, počinjali da viču sve dok i sami ne promuknu, u nastojanju da u mladićima još više raspale vrela žar, a da one mirne koji su posmatrali, koliko je moguće, zadrže na mestima na kojima su stajali.

Onima koji su imali sreće da sve ovo posmatraju sa vrha kamenog stepeništa na ulazu u glavnu zgradu, cela ova gomila izgledala je kao jedna ogromna tamna zmija, zmija uvijena oko plamteće vatre, koja oko sebe, na sve strane, riga užarene iskre.

Ecuko nije skidala pogled sa dela gomile u kome su se papirni lampioni najžešće sudarali. Jakići, Kensuke, pa ni Mijo, za nju više nisu postojali. Ta buka, taj bes, ta vreva, ludi pokreti razbesnelog ognja, za nju su mogli da budu otelovljenje samo jednog čoveka... Opijena opštim oduševljenjem, Ecuko je zamišljala da je ta gomila samo jedan čovek, da to može da bude samo Saburo. Uzavrelo, besciljno razbacivanje životne snage činilo se Ecuko kao nešto svetlo, blistavo, deo nekog opasnog haosa u kome je lebdela njena svest, čiji se oblik topio kao velika kocka leda na vrelom tiganju. Sa svakom eksplozijom bambusovih štapova koji su goreli, osećala je kako i njeno lice sve više postaje vrelo i kao da gori. Neočekivano njoj se javi sećanje na onaj dan u novembru kada je na nju palo sunčevo svetlo i klizilo po njoj dok su se otvarala vrata mrtvačnice da iz nje iznesu mrtvački sanduk njenog muža.

Ćieko shvati da Ecuko pogledom traži Saburoa. Ona, naivna kakva je bila, nije mogla ni da pomisli da njena jetrva traži nešto drugo osim mogućnosti da se sa nekim poznatim utopi u to razbuktao more ljudskih tela. Neusiljeno, čak prijateljski ona joj reče: „Zar ovo nije divno? Hoćeš li i ti da igraš? Dok samo posmatraš sigurno ne možeš da dovoljno dobro osetiš kako divlja može da bude ovakva svečanost na selu!”

Kensuke shvati da njegova žena u stvari ima sasvim drugačije namere i da iza njenog predloga Ecuko stoji potpuno drugačija zamisao: ako se Ecuko sada pridruži toj gomili mladih, Jakići sigurno više nikada neće imati hrabrosti da juri za njom. Kensuke shvati da bi pozivom Ecuko da se uključi u igru mogao istovremeno da napakosti ocu i ismeje svoju snaju i tako ubije dve muve jednim udarcem.

„Dobro! Hajdemo svi zajedno. Pođi sa nama, Ecuko, ti si još mlada.“

Jakići se namrgodi. Ponosno, namrgođeno lice čoveka koji je bio navikao da on manipuliše drugima samo pomoću malih promena izraza svoga lica, odavalo je nemoć starca koji je sada postajao predmet manipulacije. Nekada su, samo zbog njegovog mrkog pogleda, saradnici u preduzeću bili primoravani da podnesu ostavku, a sada je, očigledno, on bio na udaru.

Ecuko i ne pogleda starca, nego brzo odgovori: „Da, idem s vama.“

„A otac?“, zapita Ćieko.

Ćutke, Jakići se okrete prema Mijo, dajući joj tako do znanja da ona mora da ostane sa njim.

„Ja ostajem ovde, vratite se što pre, opasno je u gužvi“, rekao je, izbegavajući da pogleda Ecuko.

Ecuko, Kensuke i Ćieko se uhvatiše za ruke i počеше da silaze niz stepenice, kao da se spremaju da zajedno uđu u razbesnelo more. Kako su se približavali, shvatiše da gomila nije toliko jedinstvena koliko je izgledala i da je lakše provlačiti se kroz nju nego što im se činilo odozgo. Provlačili su se bez muke kroz gomilu ljudi koji su im izbliza izgledali kao pripadnici čopora razbesnelih životinja, životinja otvorenih gubica i zaprepašćenih izraza lica. Tela ljudi u toj gomili bila su razdvojena, ali noge su bile toliko isprepletane da, kada uđeš među njih, više ne možeš da razlikuješ svoje noge od nogu mladića oko sebe.

„Gde li je Saburo? Kada su ljudi ovako goli, uopšte ne možeš da vidiš ko je ko“, rekao je Kensuke. Da se ne bi izgubili, on je, pošto se više nisu držali za ruke, obgrlio i Ecuko i svoju ženu. Na Ecukinim glatkim ramenima njegova ruka bi svakog časa klizila nadole.

„Baš je tako“, govorio je sam za sebe, „kad si go, odjednom shvatiš zašto je individualnost tako slaba kategorija. A postane ti jasno i to zbog čega se čovek svodi na četiri tipa kategorija mišljenja: mišljenje debelog čoveka, mišljenje mršavog čoveka, mišljenje visokog mršavog čoveka i najzad mišljenje malog čoveka. A kad su lica u pitanju? Tu opet svako ima po dva oka, jedan nos, jedna usta, i to je onda lakše. Ne možeš tako lako, na primer, da naiđeš na jednookog dečaka. Lice uopšte ne može da bude tako individualno i lično da bi služilo ičem drugom nego raspoznavanju razlike između jednog i

drugog čoveka! Ljubav! Suština ljubavi je u činjenici da jedan simbol žarko želi drugi simbol, to je sve. Pa ako jednom dođe do telesnog odnosa, i tada je to samo zato što nešto bezimeno žudi za nečim bezimenim. To pak nije ništa drugo nego monogonija između haosa i haosa, impersonalnost i impersonalnost, ni slučajno nešto što se događa između čoveka i žene, zar ne, Ćieko?”

Ćieko ga izgleda uopšte nije bila slušala, pa samo nešto promrmlja u znak odobravanja.

Ecuko se glasno nasmeja.

Stalno mrmlja nešto, kao da govori samo za sebe, to je samo niz razmišljanja, nešto kao duhovno curenje mokraćne, „mozak koji ne može da se uzdrži” takoreći, to je baš to! Kakvo bedno mokrenje. To što čovek može da razmišlja isto je tako komično kao to što čovek ima zadnjicu. Ali u stvari je najkomičnije to što se on svojim monologom ne obraća nikome nego govori uprazno, što je potpuno u neskladu sa tempom urlikanja oko nas, sa uzbuđenjem, sa smradom, svime što se ovde događa, sa životnom snagom koja se ovde zgusnula. Volela bih da vidim dirigenta koji takvog muzičara ne bi odmah izbacio kada bi bio u njegovom orkestru. Ali kad je u pitanju orkestar iz predgrađa, čak i kad loše svira, treba da se praviš da si zadovoljan.

Ecuko je otvorila oči. Njeno rame je uspelo da se lagano otme i odvoji od Kensukeove dosadne ruke.

U gomili je najzad uočila Saburoa. On je neprekidno vikao, a njegove inače uvek zatvorene usne bile su razjapljene. Njegovi oštri zubi bili su potpuno beli, svetlucali su i sjali se u odsjaju vatre.

Nijednom nije pogledao u njenom pravcu, ali je ona mogla da u njegovim očima vidi odsjaj velikog plamena.

Lavlja koža, koja se bila neznatno spustila i skoro legla na leđa mase, iznenada se ponovo diže i kao da hoće da odozgo bolje pogleda na sve, zastade u vazduhu, a onda, kao da je naglo postala čudljiva, promeni smer pa sa svojom uzdrhtalom zelenom grivom krenu pravo na posmatrače i prema kapiji ispred portala glavne zgrade svetilišta. Kao gromoglasna strašna lavina, za njom nagruše polugoli mladići.

Kao da joj noge odriču poslušnost njenoj sopstvenoj volji, Ecuko krete za čoporom u kome se rvalo, guralo i vikalo. „Ecuko-san,

Ecuko-san”, povika Kensuke za njom. Uz to se čuo i tipični piskavi Ćiekin smeh. Ecuko se ne osvrnu. Osetila je kako se nešto u njoj događa, kao da se rađa neka druga ličnost koja izlazi iz neprozirnog, gnjecavog blata, kako se ta ličnost uspravlja, briše blato sa sebe i kao novo snažno, mišićavo stvorenje, izlazi napolje. U životu ponekad dođu trenuci u kojima je čovek uveren da može da radi šta mu je volja, trenuci u kojima je u stanju da letimično vidi mnogo toga što inače nije bilo vidljivo za njegove oči, i što posle, čak i onda kada je potpuno i sasvim potonulo u zaborav, može da povremeno opet izroni i pred oči mu dovede zapanjujuću količinu patnje i radosti ovoga sveta. To su sudbinski trenuci kojima niko ne može da pobegne i kojima se niko, ma ko on bio, ne može da odupre, u pokušaju da vidi samo ono što oči mogu da podnesu.

Ecuko je imala osećaj da ne postoji ništa što ne bi mogla da uradi. Obrazi su joj goreli kao u plamenu. Stisnuta odasvud, usred bezizražajne mase, ona se više spoticala nego što je hodala prema kapiji ispred portala glavne zgrade svetilišta. Nekako se probila do samih prvih redova razdraganih mladića, kad ju je neko od redara snažno udario teškom keceljom zavitanom u širokom luku, pogodio je pravo u grudi, ali ona nije ni osetila udarac obuzeta osećanjem opijenosti i silovitog uzbuđenja.

Saburo nije ni primetio Ecuko. Bez ijedne mrlje na sebi, njegova mišićava, malo potamnela leđa bila su okrenuta posmatračima. Urlajući i gurajući se, on je svoje lice ustremio pravo prema lavljoj koži u sredini poludele gomile. Jednom rukom visoko je držao papirni lampion, koji se dotle već bio ugasio i na kome su se videli tragovi udaraca. Njegov donji deo tela, koji je neprekidno poskakivao, bio je u tami, ali su njegova čvrsta široka leđa bila kao površina na kojoj su se u divljoj igri smenjivali odsjaji vatre i tamne senke noći. Razigrani mišići na njegovim leđima, oko njegovih plečki, ličili su na krila ptice koja lepeće dok leti.

Ecuko požele da ga dodirne, žudela je za tim. Nije znala tačno koje vrste je bila ta žudnja, ali, slikovito govoreći, ta su leđa za nju mogla da budu i nešto kao okean bez dna, u koji ju je nešto vuklo da se baci. Slično pokušajima navodnog davljenika, koji hoće da se udavi da bi nekome demonstrirao neko svoje osećanje, a u stvari, uopšte ne želi da umre. Ono što je mislila da će za nju da dođe posle

davljenja trebalo je samo da bude drugačije nego sada, i to joj je bilo dovoljno, onako i u onoj meri u kojoj je to za nju neki drugi svet.

U tom trenutku gomila se ponovo pokrenu i zanjiha, potiskujući sve pred sobom. Polugoli mladići su se opirali pokušavajući da zadrže masu oko sebe, kako bi mogli da ostanu u pravcu u kome ih je vukla razbesnela lavlja koža. U trenutku kada se masa navalila na nju, Ecuko pruži ruke da je zadrži i oseti neka vrela, gola leđa, mladića koji se nađe ispred nje. Ispruženim rukama zadržala je tog mladića malo dalje od sebe, kad shvati da je to bio Saburo. Prvi put ga je slobodno dodirivala, a da on toga nije bio svestan jer nije znao ko je u gomili iza njega. Njegovo telo pod rukama joj je davalo osećaj kao da dodiruje komade ispresovanog lepljivog kuvanog pirinča, kakav se pravi za praznike i Novu godinu. Ecuko je do mile volje mogla da uživa u punoći takvog dodira, uživajući u tome kako je nadmoćno bio vreo.

Masa iznenada poče da ponovo navaljuje otkozadi, pa se Ecukini nokti zabodoše u Saburova leđa, kao da pada niz neku strmu padinu i noćtima pokušava da se zadrži. U svom uzbuđenju on to nije osetio. Nije imao pojma ni ko je bila žena koja je u tom ludačkom kovitlacu pritiskala njegova leđa. Ecuko oseti kako njegova krv teče između njenih prstiju.

Gomila mladića, koju više niko nije mogao da kontroliše, približi se u tom trenutku jednom od bambusovih štapova koji su usred dvorišta svetilišta goreli i prštali. Masa je gazila komade bambusa koji su dogorevali na pesku, ali premda su svi mladići bili bosonogi, niko nije osećao vrelinu žara. Obavijen plamenom, bambusov štap je dogorevao, rigajući jarkocrvene iskre čak iznad visokih grana starog kedra i uranjao ih u modroljubičast dim. Močvarno žuto bambusovo lišće, kao osvetljeno jasnim jutarnjim suncem, gorelo je zajedno sa štapom, koji se kao brodski jarbol njihao neko vreme, a onda se, uz eksploziju, najzad srušio i pao na masu ljudi.

Ecuko se učinilo da je videla ženu koja se glasno smejala dok joj je kosa gorela. Posle toga nije se sećala ničega više. Nekako joj je uspelo da se izvuče iz gomile i nađe zaklon kod kamenog stepeništa koje je vodilo prema glavnoj zgradi svetilišta. Stajala je tu, ne osećajući nikakav strah, a oči su joj i dalje bile pune iskri. Mladići su navaljivali i dalje, pokušavajući da stignu do glavne kapije ispred

svetilišta, a oni koji su posmatrali potrčaše za njima kao da su zaboravili na strah koji su samo malo pre toga osećali.

Ecuko nije mogla da se seti šta se sve događalo sa njom poslednjih minuta i pitala se kako se uopšte tu našla. Zadivljeno je posmatrala igru odsjaja prštavih plamenova, koji su i dalje buktali, i senke u dvorištu svetilišta. Iznenada, ona oseti udarac u rame. Bio je to Kensuke sa svojom lepljivom rukom.

„Tu si dakle! Već smo se zabrinuli!”

Ecuko ga je ćutke gledala i bez ikakvih osećanja. Ali on nije obraćao pažnju na to i hvatajući dah, promrmljao: „Nešto se dogodilo! Molim te, pođi sa mnom!”

„Šta je bilo?”

„Hajde, pođi sa mnom.”

Kensuke je uhvati za ruku i povuče sa sobom, koračajući velikim koracima uz stepenište. Tamo gde su bili ostali Jakići i Mijo nalazio se živi zid ljudi koji su nešto gledali. Kensuke odgurnu ljude u stranu i uvede Ecuko u sredinu.

Na dve spojene klupe ležala je Mijo na leđima. Čieko se bila nagnula nad njom, pokušavajući da joj olabavi pojas kimona. Jakići je stajao bespomoćan i zbunjen. Mijo očigledno nije bila dobro vezala kimono, jer su mogle da joj se vide grudi. Bila je bez svesti, usne su joj bile malo otvorene, dok su vrhovi prstiju njene lako uvijene ruke dodirivali kameno tlo.

„Šta se događa?”

„Iznenada se srušila. Verovatno ima nizak pritisak. Ili je možda epileptični napad. Moramo da pozovemo lekara.”

„Tanaka je otišao da ga pozove. Doneće i nosila.”

„Da pozovemo Saburoa?”

„Ne, nije potrebno. Ne bi trebalo da je bilo šta ozbiljno.”

Kensuke nije mogao da gleda u Mijino bledozeleno lice, pa je pogled skrenuo u stranu. Pripadao je onoj grupi ljudi koji, takoreći, ne bi mrava zgazili. Ali ne bi ni mogli da ikome pomognu.

Uskoro stiže grupa mladića sa nosilima, staviše Mijo na njih i poneše je uz strmo kameno stepenište. Pažljivo su se uspinjali, dok je Kensuke sa džepnom lampom išao ispred svih. Ponekad, kada bi odsjaj svetiljke pao na Mijino lice sa jogunasto zatvorenim očima,

izgledalo je kao maska iz pozorišta No. Kad bi je ugledala, deca koja su išla iza njih, vrisnula bi od straha.

Bez prestanka mrmrlajući sebi u bradu, Jakići je hodao iza nosila:

„Sramota. Sad ćemo tek dati povoda za ogovaranja. Kako je to moglo da se dogodi baš nama i to baš ovde, usred svečanosti...”

Kad su stigli do lekara, tu je već bila gomila radoznalaca koja se okupila pred vratima. Svečanost im je očigledno bila dosadila, pa su se okupili da vide šta će da bude sa devojkom. I padanje u nesvest bilo je deo seoskih svečanosti, jedan od očekivanih dodataka opštoj gunguli, zahvaljujući kome sledeće dve nedelje neće biti potrebe da brinu o tome o čemu će da razgovaraju.

Mladi lekar je u tu ordinaciju došao pre kratkog vremena. Lakomisljeno čudo od deteta, sa naočarima bez okvira, još nije mogao da se navikne na ljude oko sebe, mada su mu i pokojni otac i sva rodbina bili odatle. Od početka nije imao dobro mišljenje o Sugimotovima, jer mu je bilo sumnjivo i poreklo novca kojim su kupili zemljište i način na koji su živeli. Kada bi ih sreo na putu, pretvarajući se da se raduje, pozdravljao ih je prijateljski. Bio je nepoverljiv i oprezan prema njima jer su oni, kao ljudi poreklom iz grada, najbolje mogli da prozru fasadu njegovih velegradskih navika.

Mijo unesoše u ordinaciju, a Jakićija, Ecuko, Kensukea i njegovu ženu zamoliše da ostanu u čekaonici na drugoj strani vrta. Njih četvoro jedva da je razgovaralo dok je trajao pregled. Jakići se stalno trzao, kao da mora da otera muvu ili nešto slično sa svojih namrštenih obrva, koje su ličile na obrve lutke Širataju iz lutkarskog pozorišta Bunraku, ili je bučno usisavao vazduh između svojih stisnutih zuba.

Patio je zbog toga što je bio izgubio živce. Nije trebalo da prihvati pomoć od Tanake, jer bi tada moglo da izostane celo to pozorište sa nosilima. Samo bi oni oko njih mogli da primete šta se događa, a dotle bi se stvar rešila. Sećao se kada je nedavno bio navratio u prostorije zadruge, gde je službenik odjednom začutao kad je on ušao, iako je pre toga očigledno bio na vrhuncu nekakve zanimljive priče. Bio je to isti onaj čovek koji se zatekao kod njih kada je u posetu trebalo da im dođe ministar.

Očigledno je bilo da su Sugimotovi i njihov život na imanju postali veoma dobro gradivo za seoske anegdote. Današnji slučaj bio je

mного gori. Opasnost je bila još veća, jer ko zna šta će sve ispasti od ovog Mijinog padanja u nesvest.

Ecuko je posmatrala svoje nokte na rukama, koje je držala ispružene na krilu. Na jednom noktu videla se kap već osušene, vatrenocrvene krvi. Gotovo nesvesno podigla je nokat i pritisla ga na usne.

Lekar u beloј bluzi otvori vrata čekaonice i obrati se Sugimotovima sa ponešto izveštačenom uslužnošću, ali bez okolišanja: „Ne treba da se brinete. Došla je k sebi”.

„I šta joj je”, zapita grubo Jakići, ljut što lekar izbegava da mu kaže o čemu se radi, „šta je bio uzrok nesvesti”?

Lekar uđe u čekaonicu, zatvorivši pomična vrata za sobom, a onda sede. Brižljivo se trudio da još više ispravi oštar šav na pantalonama, i onda, pomalo nezgrapno, izjavi cerekajući se potpuno neprofesionalno: „Ona je trudna”.

4

Posle svečanosti i užasne noći nakon nje, u kojoj je pored svega što joj se tamo desilo još i sanjala Rjosukea, svog dugo zaboravljenog muža, sećanje na njega opet je izronilo iz prošlosti i počelo da zasenjuje

njenu svakodnevicu. Pa ipak se ta noćna mora u svoj svojoj golotinji i pogubnoj nepodnošljivosti nije mogla da uporedi sa njegovom cvećem uokvirenom vizijom, koju je imala od trenutka kada je on umro. U toj viziji život sa mužem pretvorio se u beskonačni niz lekcija, koje je dobijala u tajnom kabinetu nekog ozloglašenog obrazovnog zavoda.

Rjosuke nije voleo Ecuko; umesto da je voli, on ju je podučavao. Zapravo nije je ni podučavao. On ju je dresirao, učio ju je prljavim majstorstvima, onako kako vagabunde, propalice i ulični trgovci uče pokvarene devojke, kako bi kasnije mogle da uspešno rade za njih.

Časovi puni odvratnih perverzija, okrutnih lekcija, prisilno memorisanje odvratnih stvari, bičevanje, zlostavljanje... sve to dovelo je Ecuko do groznog saznanja: onaj ko u sebi može da potisne ljubomoru, može da izdrži bez ljubavi u životu.

Grozne muževljeve lekcije dovele su je tako daleko da joj je svaka patnja, čak i neljudskost, izgledala podnošljivo. Uz te lekcije i odricanje od ljubavi učinilo joj se mogućim; ali recept za učenje njegovih lekcija... taj recept se pokazao nedelotvornim, zbog nedostatka bitnog sastojka.

Ovde, u Maidenu, tako je verovala Ecuko, postoji taj sastojak. Ona ga je i pronašla, pa se bila smirila. A sada se, eto, moralo da pokaže da je taj lek bio isto tako lažan kao što je bio i nedelotvoran! Prevara. Ona se toga bojala, u to je sumnjala, a onda joj se to i dogodilo.

Kada je lekar, kreveljeći se, rekao „ona je trudna”, kroz Ecukino telo je prostrujao neverovatan bol. Osetila je kako joj sva krv nestaje sa lica, usne su joj bile kao isušene, i samo što nije povratila. Niko ne sme ništa da primeti! Videla je kako se Jakićijevim licem, zatim Kensukeovim i Ćiekinim širi neozbiljni, bolje reći glupavi izraz iznenađenja. *Tačno! U takvim situacijama čovek se iznenadi. Mora da bude iznenađen.*

„Da nam se desi takvo nešto. Toliko sam šokirana da od sada do smrti neću zatvoriti usta od iznenađenja”, glasno je govorila Ćieko.

„Čovek zaista samo može da ostane bez reči, kakve su današnje devojke, čoveče”, dodao je Jakići sa izveštačenom opuštenošću, vidljivo se trudeći da smiri situaciju. Govorio je tako kao da šalje poruku lekaru: „Ta stvar me se ne tiče”. Prvo je u sebi izračunao približan iznos novca koji će morati da da lekaru i sestri da čute o ovome.

„U ovakvoj situaciji samo može da se ostane bez reči, zar ne, Ecuko- san”, obrati se Čieko jetrvi.

„Da”, jedva odgovori Ecuko sa nameštenim smeškom.

„Tebe nije lako iznenaditi, ti stvarno umeš da ostaneš mirna”, reče joj Čieko još.

Sasvim tačno. Ecuko nije bila iznenađena ni u kom slučaju. Ona je bila ljubomorna.

Kensuke i njegova žena smatrali su tu aferu na neki način zabavnom. Taj bračni par nije imao nikakvih moralnih predrasuda, što je bila osobina na koju su oboje bili veoma ponosni. Ta prividna sigurnost omogućavala im je, s druge strane, da budu samo posmatrači bez ikakvog smisla za pravednost. Zna se da svi ljudi vole da posmatraju požare, ali sumnjam da bilo ko može da kaže da je otmenije posmatrati ga sa krova nego sa ulice.

Postoji li uopšte nešto kao što je moral bez predrasuda? Njihov san o modernom idealnom svetu činio je njihov život na selu nešto podnošljivijim. Kao jedino oružje za ostvarivanje tog sna, uostalom, imali su samo savete, dobronamerne savete, na koje su imali monopol. Odatle su stvarali osećaj o zaposlenosti svog duha. Zaposlenost duha, to je u stvari nešto čime bi medicina mogla da se pozabavi. To je bilo bolesno.

Kolika je samo količina znanja - i to uprkos svoj njegovoj skromnosti - bila sakupljena u mozgu njenog muža, na Čieko je sama ta pomisao imala toliko veliki uticaj da bi joj srce od toga počelo jače da kuca. On se nikada nije hvalio svojim znanjima, naročito pred ljudima, ali Kensuke je čak mogao da čita i grčki! Što je, bar u Japanu, velika retkost. Sve u svemu, on je pored toga savladao i latinsku gramatiku, toliko da je mogao da pravilno promeni čak dvesta sedamnaest glagola. Osim toga, ne samo da je bio u stanju da navede napamet duga imena junaka iz mnogih ruskih romana, ne izostavljajući nijedno, nego je i beskonačno mogao da diskutuje o

svemu i svačemu, o japanskoj drami na primer, koja se, kako je glasilo jedan od njegovih najdražih izraza, ubrajala u „kulturnu baštinu” čovečanstva i „u svojoj suptilnoj estetici bila ravna najvršnjim ostvarenjima zapadnih klasika”. Kao pisac koji se smatrao genijem jer mu se knjige ne prodaju, on je činjenicu da ga niko nije pozivao da drži predavanja tumačio kao dokaz da svet u stvari uopšte ne može da razume njegovu poruku.

Jedan pokret rukom, i čovečanstvo bi se na neki način promenilo, mislio je taj intelektualni par, držeći doduše ruke i dalje u džepovima, sa uobraženošću penzionisanog vojnika, koju je Kensuke možda nasledio baš od čoveka koga je najviše prezirao: svog oca Jakičija Sugimotoa. Ako bi neko odbacio njihove nesebične savete, davane bez ikakvih predrasuda, pa se tako našao u teškoćama, onda su baš njegove lične predrasude bile te koje su ga dovele u nevolju. Njihovo ubeđenje da svakoga mogu da optuže postalo im je klopka u istoj meri u kojoj su istog razloga morali stalno da se svakome izvinjavaju. Ili možda ne? Na kraju krajeva, za njih na ovom svetu nije postojalo ništa što bi stvarno imalo neku vrednost.

I svoj sopstveni život mogli su kao od šale da promene jednim pokretom ruke, da im spuštanje podignute ruke ne bude suviše teško. Najlakše im je, u stvari, bilo da budu zaljubljeni u svoju sopstvenu tromost. U toj tački oni su se razlikovali od Ecuco.

Dok su se Kensuke i Čieko vraćali kući sa svečanosti, pod naoblačenim nebom razgovarali su o daljem mogućem toku Mijine trudnoće. Bili su veoma uzbuđeni i puni iščekivanja, pa su Mijo te noći ostavili u klinici, da bi je vratili kući tek sledećeg jutra.

„Čije je dete, tu nema sumnje: sigurno je Saburovo.”

„To je sigurno”, uzvratila je Čieko.

Kensukea je razočaralo što njegova žena nije pokazala nimalo sumnjičavosti u odnosu na njega. Tu se kod njega budila tiha zavist prema mrtvom Rjosukeu. Zapitao je malo provokativno: „A šta ako sam to bio ja?”

„Molim te da se ne šališ. Ne mogu da podnesem nepristojne viceve”, uzvratila je Čieko i začepila uši obema rukama, kao mala devojčica. Zatim je zatresla bokovima i namrgodila se. Ona, pristojna žena, nije odobravala jeftine šale.

„Saburo. To je mogao da bude samo Saburo.”

Kensuke je bio istog mišljenja. Jakići je verovatno već izgubio sposobnost da pravi decu. Trebalo je samo pogledati Ecuko, i sve bi postalo jasno.

„Kako će to da sada ide dalje? Ecuko sigurno neće da se tek tako povuče, čini mi se”, on pogleda Jakićija i Ecuko, koji su koračali jedno pored drugog, pet-šest koraka ispred njih, pa spusti glas.

Ecuko je odatle gledano izgledala kao da je besna, bar po tome kako je držala ramena. Očigledno je bila pod uticajem nekog veoma snažnog osećanja, to je bilo jasno. „Ona je verovatno još uvek zaljubljena u Saburoa, tako mi izgleda.”

„To mora da je sve jako teško za nju. Ona baš nema sreće sa muškarcima.”

„Tako ti je to u životu, postoje neuspesi u ljubavi koji jednostavno nekome postanu navika. Na neki način u njen nervni sistem ušunjala se takva navika, i kada se zaljubi, uvek nešto krene lošim putem.”

„Ali, Ecuko je sigurno dovoljno pametna, pa će svoja osećanja da na vreme sama dovede u red.”

„Ne bi bilo loše da nas dvoje jedanput potpuno otvoreno razgovaramo sa njom.”

Onaj ko uvek nosi samo konfekcijske haljine, uvek je spreman da počne da sumnja u postojanje krojača. Tako su i ovo dvoje bili u tolikoj meri obuzeti svojim konfekcijskim tragedijama, pa nisu mogli da poveruju da postoje ljudi kojima su njihove sopstvene tragedije bile sašivene po njihovoj meri. Ecuko im se po ko zna koji put učinila jednostavnijom nego što su ranije mislili.

* * *

Jedanaestog oktobra padala je kiša od samog jutra. I pošto nikako nije prestajala, opet su zatvorili prozorske kapke. Pored toga, preko dana je nestajala struja. Iz mračnih prostorija u prizemlju odjekivalo je neprestano Nacuovo prodorno plakanje, a Nobuko mu je pomagala da plače, malo iz zadovoljstva, malo iz simpatije. To je jedva moglo da se sluša. Nobuko nije smela da ide na svečanost dan pre toga, a toga dana nije bila u školi.

To je bio razlog što su Ecuko i Jakići, posle dugo vremena, pošli opet da posete Kensukea i Ćieko. Prozori na spratu imali su čvrsta stakla i bili su bez kapaka. Kiša nije ulazila kroz prozor, ali kad se

malo bolje pogleda, videlo da na plafonu postoji velika mrlja, a tačno ispod nje bila je postavljena vedrica ispunjena krpama.

Njihova poseta bila je događaj za celu porodicu. Nikada se nije dogodilo da Jakići, koji je, kako je on to govorio, izgradio „visoki prag” koji ga je zaklanjao od spoljnog sveta, uđe u Kensukeovu ili Asakinu sobu. To se nikada nije dogodilo, čime je on samome sebi, u svojoj sopstvenoj kući, stvorio zabranjeno područje.

Kad je primetio Jakićija kako ulazi, taktični Kensuke postao je odmah veoma ljubazan i počeo da pomaže Ćieko, koja se vrtela okolo i nije znala šta će pre, od dirljivog iskazivanja časti dok je spremala čaj, sve do neuobičajenih ljubaznosti, što je na Jakićija ostavilo snažan utisak.

Jakići je izjavio: „Bez želje da vam stvorimo nelagodnosti, mi tražimo samo malo utočišta”, a Ecuko: „Stvarno, nemojte da se osećate nelagodno”, izgledali su kao deca koja se igraju preduzeća, pa glume gospodina direktora sa suprugom koji dolaze u posetu njegovom službeniku.

„Od Ecuko čovek stvarno ne može da se nauči mnogo čemu. Sedela je tu samo malo sakrivena iza oca”, rekla je Ćieko kasnije.

Kiša nije prestajala i lila je kao iz kabla. Vetar je malo popustio, ali kiša je neprekidno bubnjala. Ecuko je okrenula glavu da vidi kako se kiša kao tuš sliva niz tamnocrno deblo drveta *kakija*. Osećala se kao da ju je neko uključio u neki prijemnik u kome je neprekidno nemilosrdno svirala monotona muzika.

Šum kiše zvuči kao hor od deset hiljada budističkih kaluđera koji izgovaraju sutre. Jakići blebeće. Kensuke blebeće. Ćieko blebeće. Ljudske priče su tako prazne. Kakve smešne, male podmuklosti. Kakve praznine. To užurbano, banalno i pored toga dosadno prenemaganje. Protiv ovog nemilosrdnog, snažnog šuma, kiše reči, ne može se učiniti ništa, svejedno od koga dolazi. Jedino krik čoveka koji odbija da ga zavedu rečima te vrste, mogao bi da tom šumu ponudi lozinku za izlaz, da sruši taj zid koji liči na smrt. Jedino krik neke jednostavne duše koja ne zna šta su to reči.

Ecuko se sećala gomile golih mladića kako pred njom navaljuju jedan na drugog uz svetlo bambusovih štapova koji gore, sećala se njihovog vikanja, koje je zvučalo kao rika mladih, vitkih životinja.

To rikanje, to je jedino što stvarno vredi.

Ecuko je naglo došla sebi. Jakići je podigao glas, ali nije nalazio rešenje za probleme. Sada je nju pitao za mišljenje.

„Šta ćemo da radimo sa Mijo? Pod pretpostavkom da je to bio Saburo, onda sve zavisi od njega, mislim. Sve u tom slučaju zavisi od njegovih moralnih stavova. Ako on nastavi da izbegava odgovornost, onda mi moramo da reagujemo, jer ne možemo da dugo držimo nečasnog čoveka u ovoj kući. U tom slučaju ćemo ga izbaciti, pa ćemo da zadržimo samo Mijo. I odmah treba da zatražimo od nje da izvrši pobačaj. Ali, ako Saburo časno i iskreno prihvati i prizna ono što je učinio, i ako pristane da uzme Mijo za ženu, da, onda je to u redu. U tom slučaju ćemo ih oboje zadržati kao do sada, ali kao bračni par. Ili tako ili nikako, zar ne. Šta ti misliš? Moj stav je možda malo radikalniji, ali ne bih da se suprotstavljam novom zakonu, koji je baš na toj liniji.”

Ecuko nije odgovarala. Jedva čujno je promrmljala jedno „m-h-m”, gledajući u neku nevažnu tačku na nebeskom svodu, koju su njene graciozne oči tamo ugledale. Kiša je rasterećivala tišinu. Kensuke je gledao Ecuko, tako zadubljenu u gledanje neke daleke tačke na nebu, i učini mu se da ona u sebi ima nešto ludačko.

„Znači, teško ti je da se odlučiš za jednu od ovih mogućnosti, zar ne, Ecuko?”, pokušao je Kensuke da joj priskoči u pomoć.

Jakići je nabusito prešao preko toga, jer mu je gorelo pod nogama. To što je pred Kensukeom i njegovom ženom razgovarao o problemu koji su imali u kući, u stvari je bila samo njegova nužna potreba da iskuša Ecuko. Da li je bila na Saburoovoj strani, da li će ga nagovoriti da se ženi; osuđuje li ga, pa bilo to makar samo zato da ne bi i na nju posumnjali. Ona bi trebalo da jasno izrazi svoje mišljenje, a ako se nešto od onoga što on predlaže protivi njenim uverenjima, onda joj ne preostaje ništa drugo nego da ili pristane na već predloženo Saburoovo otpuštanje, ili da predloži neko drugo rešenje. Da su ga njegovi raniji službenici videli kakvim se sve niskim sredstvima koristi kako bi zadržao autoritet u kući, sigurno ne bi verovali svojim očima.

Jakićijeva ljubomora delovala je bedno. Da je još bio onaj stari, on bi svoju ženu, ako bi video da gubi njeno srce zbog nekog drugog, verovatno od te tašte želje izlečio jednim jedinim šamarom. Na sreću njegova pokojna žena učinila mu je uslugu time što nije imala sklonosti prema takvoj taštini, nego prema ljupkoj taštini koja je

zahtevala da se Jakići ponaša kao član visokog društva. Sada je Jakići već bio ostario. Ostario je iznutra. Kao ispunjeni orao koga proždiru termiti. Iako je sigurno shvatio da Ecuko razvija tajnu naklonost prema Saburou, Jakići nije bio u stanju da posegne za odlučnijim merama od ovih.

Nemoćna, bedna ljubomora u pogledu tog starog čoveka podsećala je Ecuko pre svega na moć njene sopstvene ljubomore, na neiscrpnu „sposobnost trpljenja” u njenom srcu, kojom je čak bila spremna da se hvali.

Ecuko mu je odgovorila otvoreno. Veselo i otvoreno: „Naravno da ću da odem da vidim Saburoa i da ga pitam šta je istina u svemu tome. To je sigurno bolje, oče, nego da ga ti direktno pitaš.”

Ecuko i Jakićija povezivala je zajednička nevolja. Za razliku od saveza koje sklapaju države u svetu, oni to nisu činili zbog zajedničke koristi, njih je povezivala ljubomora.

Pošto se vratio u svoju sobu da ruča, Jakići je još jedanput poslao Ecuko da u Kensukeovu i Čiekinu sobu odnese punu mericu njegovih najboljih kestenova kao poklon.

Dok mu je pripremala ručak, Ecuko je opekla prst i razbila jedan tanjir.

Jakići, međutim, nije to primećivao. Njemu je bilo najvažnije da mu hrana bude meka i, kada je bila takva, on ju je hvalio. Ako hrana nije bila dovoljno kuvana, za njega je to bilo loše. On nije cenio hranu po ukusu, nego po mekoći.

Za vreme kišnih dana, kao što je bio taj, veranda je bila zatvorena, pa je Ecuko kuvala u kuhinji. Da se pirinač koji je Mijo skuvala ne bi ohladio, ona ga nije sipala u činije, nego ga je ostavila u ekspres loncu, gde je stalno održavana toplota. Mijo je završila kuvanje pirinča i otišla je iz kuhinje. Čumur, na kome je kuvala, već se bio ugasio. Kada je Ecuko htela da ponovo zapali čumur koji je donela od Čieko, dok ga je palila u glinenom mangalu, opekla je srednji prst.

Bol ju je naterao da se razbesni. Uzdržala se da ne više jer je znala da joj Saburo nikako ne bi pritekao u pomoć, čak i ako bi čuo njene pozive. Znala je da bi u kuhinju dotrčao Jakići u svom poluotvorenom kimonu, ispod koga bi virile njegove ružne, tanke, tamne noge, da pita šta se događa. Saburo ne bi došao ni u kom slučaju. Ako bi Ecuko iznenada prasnula u ludački smeh - opet bi reagovao Jakići.

Nepoverljivo i bez spremnosti da se pridruži njenom smehu, skupio bi svoje oči što više može, ne zato što je pokušavao da shvati razlog njene veselosti, već samo da bi saznao zašto se ona smeje, da sazna razlog smehu. On je već izašao iz doba kada je mogao da se iz sveg srca smeje zajedno sa nekom ženom. Ali, nažalost, on je bio jedini muškarac koji je reagovao na postupke jedne žene, za koju se nikako ne bi moglo da kaže da je stara.

Kuhinja je mogla da bude veličine otprilike pet *cuboa*. Na njenom zemljanom podu bila je mala bara od kiše, koja je nekako dotle našla svoj put, a u bari se ogledalo spoljašnje svetlo koje su propuštala staklena vrata. Ecuko je stajala bosonoga na svojim lepljivim, mokrim drvenim papučama, vrhom jezika lizala opekli srednji prst i gledala, odsutna duhom, u vrata. Šum kiše ispunjavao joj je sva čula.

Bez sumnje, svakodnevni poslovi bili su banalni. Njene ruke kretale su se kao da su oslobođene od svojih okova. Stavila je lonac na vatru i sipala vodu. Zatim je dodala šećer i na male komade isekla slatki krompir... Za ručak toga dana spremala je *umani*, kuvane krompire, na puteru ispržila *hacutake* - pečurke sa mlevenim mesom, koje je ona kupila u Okamaćiju, kao i *tororo*, izrendani koren *jama*; to je bilo sve što je Ecuko tako odsutna duhom uspeła da spremi. Dok je spremala rastreseno se vrtela ukrug po kuhinji, kao neka glupava služavka.

Ja u stvari još uopšte ne patim. Ali zašto, ne znam. Ja još stvarno ne patim, to mi je jasno. Da stvarno patim, toliko bi trebalo da mi je teško da bi mi se srce zaledilo, da bi mi ruke počele da se tresu, da bi mi se noge ukočile... Ko sam ja u stvari, ja koja ovde stojim i kuvam? Ja i dalje uspevam da jasno prosuđujem, da se ponašam u skladu sa svojim osećanjima i razumom, to još uspevam, što znači da ću još neko vreme, još prilično dugo vreme, uspevati... U stvari, mene je Mijina trudnoća trebalo da dotuče. Šta bi mi još trebalo osim toga? Da li pored toga treba da mi se dogodi još nešto strašno, nešto užasno?

Kao prvo, moram da sledim svoj zdrav razum. Biće mi teško da se suočim sa Saburom, to sigurno neće za mene da bude nikakvo zadovoljstvo. Ali ako ne budem mogla da ga viđam, kako ću uopšte moći da živim. Saburo ne sme da ode odavde. Zato on mora da se

oženi. Ali sa mnom ne može da se venča, to bi bilo ludo! A da se oženi sa Mijo? Tom seljankom, tim trulim paradajzom, tim neotesanim detetom koje smrdi na mokraču! Time bi moja muka postala potpuna. Ako tako bude, to će biti nešto stvarno savršeno. Onda će mi biti bolje. To će biti za mene kratko, varljivo olakšanje. Uhvatiću se za to. Verovaću toj varci.

Ecuko je čula senicu kako cvrkuće na prozorskoj dasci. Pritisnula je čelo na staklo i posmatrala ptičicu kako kljunom čisti perje svojih vlažnih krila. Mala, bela tačkica, kao zenica u oku, treptala je neprestano iznad malog, tamno blistavog oka. Niže, na guši, nešto je virilo iz mekog perja, nešto što se stalno pokretalo. Odatle se čulo to nestrpljivo cvrkutanje.

Kiša je sada već bila skoro potpuno stala. Središte šume kestenova na rubu vrta postalo je svetlo, kao da se u tami prostora u hramu otvaraju zlatne dveri.

Po podne je kiša najzad prestala.

Ecuko je sa Jakićijem otišla u vrt, da dovede u red ruže kojima je kiša odnela podupirače. U mutnim lokvama kišnice plivale su travke i ružini pupoljci. Opale latice plivale su po površini vode.

Ecuko je uspela da spase jednu ružu, koju je vezala uz novi potporni stubić. Srećom, stubić nije bio polomljen. U svojim prstima osećala je težinu cvetova na koje je Jakići bio toliko ponosan. Ecuko je pomno gledala u svaki od tih svetlucavo-crvenih cvetova koji su, tako spokojni i sveži, ležali na njenim rukama.

Jakići je radio ćutke i bezizražajno, kao da mu to što radi ide na živce. Sa gumenim čizmama na nogama, obučen u pantalone, on je ćutke dovodio u red jednu ružu za drugom. Njegov rad, bez ikakvog izraza na uštogljenom licu, bio je težak posao čoveka čija krv nije zaboravila svoju seljačku narav. Takav kakav je bio u tom trenutku, Jakići se sviđao Ecuko.

U tom trenutku, u vrtu se pojavi Saburo, izronivši iznenada baš ispred same Ecuko, na uskom, popločanom putu, i doviknu im: „Izvinite, nisam to primetio. Presvući ću se i srediću to”.

„Nije potrebno. Mi smo već završili”, reče na to Jakići i ne pogledavši Saburoa.

Njegovo od sunca potamnelo lice ispod slamnenog šešira širokog oboda smešilo se Ecuko. Obod je bio malo iskošen, tako da mu je

zalazeće sunce napravilo svetlu traku preko čela. Pri pogledu na blistavobebe zube u njegovim nasmešenim ustima, tako bele kao da ih je kiša polirala, Ecuko oseti kao da se probudila u tom trenutku.

„Dolaziš u pravi čas. Htela sam da razgovaram sa tobom. Idemo malo tamo na stranu.”

Ecuko nikada do sada, u Jakićijevom prisustvu, nije razgovarala na taj način sa Saburom. Tako poverljivo nije razgovarala ni onda kada taj odnos više nije bio tajna ni za Jakićija. I više od toga - već sama ta rečenica koju je uputila Saburom mogla je da bude protumačena i kao smeli poziv žene mnogo mlađem muškarcu. Ona je bila opsednuta strašnom obavezom koja je čeka, pa je ove reči izgovorila skoro opijena neverovatnom srećom. Sasvim neočekivano, u tim rečima osećao se dah nekog slatkog osećanja, osećanja koje je teško bilo potisnuti.

Saburo je zapanjeno gledao u Jakićija. Ali u tom trenutku Ecuko ga je već držala za laktove i polako ga gurala ka uskom putu koji je vodio prema ulazu u Sugimotovu kuću.

„Zar ćete tako da razgovarate, u hodu?”, uzviknuo je Jakići za njima poluzlovoljno.

„Da”, uzvratila mu je Ecuko. Nesvesna sigurnost u njenoj impulsivnoj reakciji oduzela je Jakićiju svaku mogućnost da pokuša da prisluškuje njen razgovor sa Saburom.

Započela je razgovor sa nevažnim pitanjem: „Gde si pošao?”

„Pošao sam da pošaljem razglednicu.”

„Kakvu razglednicu. Pokaži mi!”

Saburo joj je poslušno pokazao razglednicu u svojoj ruci. Bio je to odgovor na pismo nekog prijatelja od kuće, pet redova ispisanih jako nevestim rukopisom otkrivali su da nije davno naučio da piše.

„Juče je ovde bila svečanost. Ja sam bio tamo sa mladićima iz okoline, kojima pripadam, i sa kojima sam ludovao. Ali sam danas mnogo umoran. A ludovanje je bilo stvarno neverovatno.”

Ecuko se tresla od smeha dok je čitala.

„Veoma jednostavna razglednica”, rekla je ona i vratila je Saburom. On je izgledao prilično nezadovoljno.

Kapi kiše i mrlje sunčeve svetlosti padale su na popločanu stazu koja je vodila kroz javorovu šumicu. Od vetra uzdrhtale donje grane drveća već su tu i tamo imale crveno lišće. Kada su Ecuko i Saburo

stigli do stepeništa, iznenada se pred njima u daljini široko otvorilo nebo, koje je do tada od njih bilo skriveno javorovim granjem. Njih dvoje prvi put na nebu primetiše paperjaste oblake.

Ta neizreciva radost, to bogatstvo koje je prevazilazilo sve reči, prouzrokovalo je kod Ecuko svojevrсну grizu savesti.

Sama sebi je postala sumnjiva zbog toga što je toliko uživala u tim trenucima dokolice, koju je sebi organizovala sa namerom da svoj bol učini potpunim. Dokle misli da unedogled nastavi sa tim praznim razgovorom, zar neće da počne da priča o onome što je i najvažnije i najosetljivije?

Oboje su prešli preko mosta. Potok je bio jako nabujao. Sa mnogo iščupanih vodenih biljaka u vodi zemljaste boje, čije ih je živahno strujanje sad potapalo, sad podizalo na površinu, potok je izgledao kao svetlozelena, bujna kosa. Kada su prošli kroz bambusovu šumicu i stupili na put, odakle su se pred njima dokle god je pogled mogao da dopre širila pirinčana polja, sočna i zelena posle velikih kiša, Saburo se iznenada zaustavi i skide slamneni šešir.

„Dobro, doviđenja.”

„Šta je, ideš da pošalješ razglednicu?”

„Da.”

„Hoću sada da razgovaram sa tobom. Pošalji je kasnije.”

„Dobro.”

„Na seoskom putu možemo da naletimo na ljude koji nas poznaju, bolje da krenemo preko polja do velikog puta, i da usput razgovaramo.”

„Dobro.”

U Saburovim očima pojavila se nesigurnost. Nije mogao da veruje da je uvek prema njemu hladna Ecuko sada toliko zabrinuta za njega...

On zbunjeno mahinalno posegnu rukom prema svojim leđima.

„Je li te nešto boli tu pozadi?” - pitala je Ecuko.

„Da. Juče, posle svečanosti mi se nešto desilo, sasvim mala ogrebotina.”

„Jel ' te jako boli?”, pitala je Ecuko, naizgled namrštena.

„Ne. Već prolazi”, odgovori Saburo vedro.

Tako mlada koža, njoj niko ne može ništa, mislila je Ecuko.

Blato i mokri korov pored puta ostavljali su tragove na mokrim Ecukinim i Saburovim nogama. Uskoro se putanja toliko suzila, da više nisu mogli da hodaju jedno pored drugoga. Ecuko je išla napred, podigavši skupljenu suknju malo uvis. Osećala je Saburoa iza sebe, ali je istovremeno povremeno pomišljala da bi volela da se okrene i pogleda ga.

„Je li to bio bicikl?“, zapita Ecuko i okrenu se.

„Ne.“

Namerno je slagala da je čula zvonjavu bicikla, samo da bi mogla da ga pogleda izbliza. Saburovo zbunjeno lice bilo je samo na nekoliko centimetara od njenog.

„Ah tako. Učinilo mi se da sam iza nas čula zvonce“, reče i onda spusti pogled.

Na velikom putu, kao i obično, nije bilo nijednog automobila na vidiku.

Betonski put se brzo osušio posle kiše, samo je tu i tamo bila poneka barica, u kojima su se ogledali beli paperjasti oblaci. Oštra kao kredom povučena linija horizonta odvajala je nebo od zemlje.

„Ti znaš da je Mijo trudna, zar ne?“, zapita ga Ecuko, kad su se opet našli jedno pored drugog.

„Da. Čuo sam.“

„Od koga?“

„Od Mijo.“

„Ona ti je rekla.“

Ecuko je osetila kako joj srce jače kuca. Uskoro će one za nju najbolnije činjenice morati da čuje iz Saburovih usta. Negde u dnu srca bila je još gajila nadu da će Saburo da je razuveri u svoju umešanost u događaje sa Mijo, možda čak da joj pruži neki valjan dokaz da on sa time nema nikakve veze. Mijo je mogla da zatrudni sa bilo kojim drugim mladićem iz Maidena, sa nekim od ozloglašanih nevaljalaca, na koje su svi upozoravali seoske devojke. Ta upozorenja, kad je Mijo u pitanju, možda su bila bez rezultata... Možda je bila u vezi i sa nekim oženjenim čovekom, možda sa nekim od službenika zadruga.

Nada i očaj smenjivali su se u njenoj glavi, a likovi koje je u svojoj mašti stvorila i koji su se u njenoj glavi raspravljali oko svega ovoga

pomagali su joj da neprekidno odlaže nalaženje pravog odgovora na pitanja koja je muče.

Bilo je kao da, posle kiše, u svežem vazduhu lebde bezbrojne čestice vedrine, bezbrojni elementi koji su delovali kao da će zalelujati u nove veze, čestice koje njih dvoje udišu do mile volje i od kojih im se već crveni koža na licu, dok oni već neko vreme ćutke hodaju po praznom putu.

„Pa kaži mi to za Mijo”, počeo Ecuko neposredno. „Čije je Mijino dete, koje otac, da li znaš?”

Saburo nije odgovarao.

Ecuko je čekala da on odgovori.

Kada ćutanje suviše dugo traje, tako duga pauza dobija novo značenje. Ecuko je pokušala, ali je shvatala da dugo neće moći da izdrži. Zatvorila je oči i opet ih otvorila. Kradom je pogledala u Saburoa, od čije je spuštene glave ispod slamnog šešira mogla da vidi samo deo profila.

„Je li tvoje?”

„Jeste. Verujem da jeste.”

„Verujem; je li to znači da nije sigurno, da bi možda moglo da bude i drugačije?”

„Ne.” Saburo je pocrveneo. Na licu mu se pojavio usiljeni osmeh, ali je brzo nestao. „To sam ja.”

Ecuko se ugrizla za usnu. Zanosila se nadom da će on da makar odriče, da pokuša sa nekom nespretnom laži, da nađe neki način da direktno ne kaže istinu. Da je išta osećao prema njoj, nikada se ne bi odlučio za tako glatko priznanje. Njoj, Jakićiju i Kensukeu od početka je bilo jasno da je Saburo otac, ali se ona nadala da će makar moći da to saznanje sakrije iza neke njegove laži, da će makar da prećuti istinu.

„Znači, tako?”, rekla je Ecuko, kao da ju je u tom trenutku stigao veliki umor. Reči koje je izgovarala bile su bez ikakve snage. „Ti, znači, voliš Mijo?”

To što je rekla odjednom je počelo da predstavlja problem za Saburoa. Reč „voleti” bilo je nešto što on nije često izgovarao. Možda tu reč do sada nikada i nije izgovorio. Bukvalno nije znao šta da radi sa njom. Bila je izvan njegovog domašaja, kao da je bila iz nekog rečnika koji je šiven po meri otmenih osoba. Nešto suviše,

nešto što nije nužno, nešto usiljeno bilo je nalepljeno na tu reč. Reč ljubav kao da je izgledala neprimerena, neupotrebljiva kada je u pitanju ta potpuno intimna, ali ne i duboka i trajna veza između njega i Mijo. Kao što privlačna moć između dva magneta neumoljivo deluje samo unutar određenog radijusa, ali van njega ne postoji. On je polazio od toga da će se Jakići protiviti njegovoj vezi sa Mijo. Ali ta pretpostavka ga nije zabrinjavala. Iako je znao za Mijinu trudnoću, taj mladi momak još nije bio postao svestan da će postati otac.

Ecukino saslušavanje probudilo je u njemu određena sećanja. Otprilike mesec dana pošto je Ecuko došla u Maiden, Jakići je poslao Mijo u šupu da mu donese lopatu, ali je ona tamo bila tako zaglavljena, da ona nije mogla da je izvuče. Onda je Mijo pozvala njega, i on joj je izvukao lopatu. Možda ga je ona tada namerno pozvala, da ga privuče sebi, on to nije mogao da zna, ali kada je s naporom izvukao lopatu, njena glava se u tom trenutku našla veoma blizu njegovih ruku jer je pokušavala da podigne sto ispod koga se lopata bila zaglavila. Bili su veoma blizu i on je udisao jaki miris njenog krema za lice, pomešan sa mirisom truleži u šupi. Kada je najzad izvukao lopatu i pružio joj, ona je nije uzela. Samo je stajala bez reči i buljila u njega. Same od sebe Saburove ruke su se ispružile i zagrlile Mijo.

Da li je to bila ljubav?

Posle toga, pred kraj kišne sezone, u vreme kada je to godišnje doba sa svojom nenasnosnom sparinom najneprijatnije, Saburo je jedne noći sledeći neki unutrašnji nagon ispuzao kroz prozor i iskočio napolje, na kišu. Napravio je krug oko kuće i zakucao na prozor Mijine spavaće sobe. Sasvim je jasno mogao da vidi blede lice devojke koja je spavala. Mijo je otvorila oči i napolju ugledala Saburovo lice u senci, dok su mu se samo zubi beleli u mraku. Ta devojka, koja je preko dana sve radila polako i sporo, naglo je ustala, odbacila pokrivač i skočila. Njen kimono za spavanje rastvorio se i mogao je da joj vidi jednu dojku. Zaobljena dojka bila je tako čvrsta i puna da je izgledalo kao da se kimono rastvorio pod njenim pritiskom. Pažljivo i bez šuma Mijo je otvorila prozor. Kada ju je Saburo pogledao i bez reči joj pokazao na svoje prljave noge, ona je odmah donela maramicu koju je pre toga ovlažila, pokazala mu da sedne na prozorski sims i očistila mu noge. Je li to bila ljubav?

U trenutku Saburou ta sećanja kao slike proleteše kroz glavu. On je doduše želeo da poseduje Mijo, nije je voleo, to ne bi ni sam mogao da poveruje. Dok su plevili baštu, imao je vremena za razmišljanje, pa je mislio o tome kako bi voleo da zamoli gazdu za dozvolu da se upiše u mornaricu, u slučaju da opet dođe do rata. Razmišljao je o proročanstvima sekte Tenrikjo i o tome da li će se ispuniti, razmišljao je o Sudnjem danu, kada će mana da padne s neba na sto u hramu, prepuštao se sećanjima na srećne dane u osnovnoj školi, kada je voleo da luta kroz polja i šume, ili je mislio o tome šta bi voleo da jede za večeru, ali na Mijo nije skoro uopšte mislio, možda ni stoti deo vremena svoga dana. Kada je u tim retkim trenucima razmišljao o njoj, nije uopšte bio siguran da li uopšte oseća želju za njom. Ono što je osećao prema njoj bilo je nešto kao glad. Kad ogladni, on je jednostavno uzimao da jede. I to je bilo sve. Borbe sa požudama u sebi i slične senzacije tom zdravom mladiću bile su potpuno strane.

Zbog toga je Saburou bilo potrebno dosta vremena da odgovori na za njega nerazumljivo pitanje, a onda je, kao da se čudi, zatresao glavom: „Ne, ne volim je”.

Ecuko nije mogla da veruje svojim ušima.

Njeno lice toliko je zasjalo od radosti, koliko je pre toga izgledalo zabrinuto. Saburou je u tom trenutku pažnju skrenuo voz na liniji Hankju, koji je, jedva vidljiv, prolazio iza drveća, i nije primetio promenu izraza na Ecučinom licu.

„Ti je ne voliš, to znači...”, rekla je Ecuko, kao da je puštala da joj se radost istopi u ustima. „Mislim, je li to ozbiljno?”, trudila se da ga spreči da promeni malopredašnji odgovor. Više je volela da on svoje „ne” ponovi sa sigurnošću. „Ne znači mi ništa ako je ne voliš, reci mi samo šta stvarno osećaš. Ti, dakle, ne voliš Mijo?”

Saburo je ponavljanje onoga što je rekao smatrao suvišnim.

Voliš li je? Ne voliš li je?... Moj bože, koje besmisleno prenemaganje. Milostiva gospođa govori kao da je sve to tako važno, kao da celo nebo počiva na tome.

Saburo je zavukao ruke duboko u džepove pantalona i napipao nekoliko komadića sušene sipe, koju je juče u vreme svečanosti jeo uz *sake*. *Kakvo li će lice da napravi milostiva gospođa ako počnem ovo da žvaćem?*, reče sam sebi.

Ecukina potištenost budila je u njemu želju da se malo ludira. Izvadio je parče sušene sipe iz džepa, bacio ga uvis, uhvatio ga ustima kao dresirani pas, a onda je rekao nevino: „Ne. Ja je ne volim”.

Gledao ju je. Kada bi sada Ecuko, koja je uvek volela da se meša u sve, otišla pravo kod Mijo da joj kaže kako je Saburo ne voli, to ga ne bi iznenadilo. To dvoje prostih mladih ljudi nikada nije ni raspravljalo o tome, da li jedno drugo vole ili ne.

Duga patnja otupljuje ljude. Otupljeni od patnje oni više nisu u stanju da posumnjaju u radost.

Polazeći od toga, Ecuko je brzo razmišljala. Kao da je pravila neki proračun. Saburo ne voli Mijo, zbog toga mora da se oženi njome, mislila je ona. Radovala se tome što će, pod maskom prividne moralnosti, Saburoa naterati da sam zaključi: čovek koji ženi, koju čak i ne voli, napravi dete obavezan je da je uzme za ženu.

„Ti si stvarno lukav”, rekla je Ecuko. „Praviš dete nekoj koju uopšte ne voliš. Sad bi da se izvučeš od odgovornosti. Ali, ti sada moraš da se oženiš sa Mijo.”

Svojim lepim očima Saburo je oštro pogledao Ecuko. Da bi mogla da izdrži taj pogled, Ecuko je počela da govori sa visine.

„Nemoj slučajno da mi sada kažeš da nećeš. U našoj kući uvek smo pokazivali razumevanje za mlade, ali za sve postoji granica. Otac je naredio da se vas dvoje venčate. To znači da treba da se venčate.”

Saburo nije bio spreman na takvu promenu. On je, čak, mislio da će Jakići narediti da se njih dvoje razdvoje. Čak je pomišljao da je i ženidba u redu. Malo ga je kopkalo šta će da mu kaže njegova uvek brižna majka.

„Verujem da ću najpre da razgovaram sa mojom majkom.”

„A šta ti o tome misliš?”

Ecuko nije nameravala da završi ovaj razgovor dok ga lično ne ubedi i dovede do toga da pristane na ženidbu.

„Ako mi gazda naredi da uzmem Mijo za ženu, onda ću je uzeti za ženu”, rekao je Saburo. Ovako ili onako, to za njega nije bilo suviše važno.

„Sada mi je mnogo lakše”, rekla je vedro Ecuko. Problem će time da bude lako rešen.

Ecuko se uhvatila na lepak iluzije koju je sama stvorila i sada se opijala srećnim saznanjem da će se Saburo oženiti sa Mijo protiv *svoje volje*. To je bilo kao opijanje žene koja je pokušavala da svoj ljubavni jad utopi u alkoholu. Alkohol, ne popijen radi veselja, nego u cilju otupljenja, ne radi predavanja snovima, nego u cilju oslepljenja, alkohol koji je popijen namerno sa ciljem da se čovek zaludi. Da li je ta prisilna omamljenost bila začinjena nesvesnom namerom da ne rani samu sebe?

Već na samu pomisao o ženidbi Ecuko je u stvari osećala strah. Kao dete koje proviruje iza leđa odraslih da bi se naviklo na strah, tako se ona krila iza navodnih Jakićijevih naredbi.

Na mestu na kome je put zavijao pre železničke stanice Okomači, odnekud su izronila dva velika, lepa automobila. Jedan sedefastobeli, a drugi bledoplavi „ševrolet”. Dok su im motori tiho preli, zaobišli su njih dvoje. Prvo vozilo bilo je puno mladića i devojaka. Dok su prolazili, Ecuko je mogla da čuje džez muziku sa radija. Drugim vozilom upravljao je Japanac, ali je na tamnim zadnjim sedištima automobila, oboje napeti kao dve ptice grabljivice, sedeo stariji bračni par plavokosih stranaca.

Saburo je buljio za njima otvorenih usta.

„Vraćaju se u Osaku, zar ne?”, reče Ecuko, tek da nešto kaže. Sve što je u vezi sa gradom bili su zaglušna buka i metež, koji su joj sada smetali. Velegrad za nju nije imao onu privlačnost koju ima za ljude sa sela. Veliki grad je bio kao neka građevina čija je arhitektura navodila na lažnu pomisao da u njoj uvek može da se otkrije nešto novo. Ali, za Ecuko ta slikovita arhitektura beše bez draži.

U tom trenutku Ecuko je čeznula za time da je Saburo uhvati ispod ruke. Zamišljala je kako bi bilo lepo da je ta ruka sa tankim zlatnim maljama, drži za za lakat i da zajedno hodaju putem sve dalje i dalje. Njih dvoje bi tako mogli da stignu do Osake, da se nađu usred haosa velegrada, i da ih povuče haotična masa. Od toga bi možda došli sebi i shvatili u kakvom svetu žive. Od tog trenutka možda bi započeo Ecukin *stvarni* život.

Da li ju je Saburo uhvatio za ruku?

Tom nezainteresovanom mladiću ćutljiva udovica, koja je hodala pored njega, i bila mnogo starija od njega, postala je dosadna.

Njemu je sasvim promaklo da je ona jutro za jutrom brižljivo sređivala svoju kosu, samo za njega. Samo je jedanput iz radoznalosti bacio površan pogled na njenu kosu, koja mu je čudno mirisala. Nikada ni u snu nije pretpostavio da se u srcu te neobično dominantne žene skriva čežnja mlade devojke, san da je on uhvati za ruku.

Iznenada je stao i počeo da se vraća.

„Gde si pošao”, Ecuko ga iznenađeno pogleda. Njene baršunaste oči pri tome zasvetleše i promeniše boju, kao da se u njima ogledala boja večernjeg neba.

„Već je kasno.”

Njih dvoje bilo se prilično udaljilo od kuće. Tamo negde iza šume bambusa video se krov Sugimotove kuće.

* * *

Posle tog dana poče stvarna Ecukina patnja. Njena brižljivo, do najmanje pojedinosti pripremljena, stvarna patnja. Kao sudbina ljudi koji su celog svog veka radili na ostvarenju nekog zadatka i jedva uspeli da ga završe, pa ih onda, na kraju, sustigne neka teška smrtonosna bolest, od koje bi dugo болоvali i na kraju umrli. Onome ko je to posmatrao sa strane nikada ne bi moglo da bude jasno da li je taj čovek živeo da bi obavio svoj zadatak, ili za to da bi umro mučeničkom smrću u jednokrevetnoj sobi neke mračne klinike.

Ecuko se radovala pomisli da će Mijo sada da bude nesrećna, pa da će njena nesreća da se kao vlaga proširi po njenom telu i da je naposljetku uništi. Ecuko je strpljivo čekala da vidi kako se taj brak bez ljubavi završava, kao što je i njen brak propao (ne bi joj bilo teško da ceo život žrtvuje da sačeka dan kada će sopstvenim očima moći da vidi propast tog braka; rado bi čekala, pa makar dotle i ostarila i osedela), posmatrala bi netremice, ne bi skretala pogled, samo da vidi taj trenutak. Ona u stvari nije želela da pomogne Saburou da prevari ženu, da je ostavi, ona je samo želela da vidi kako Mijo pred njenim, Ecukinim očima gubi svaku nadu, kako se mrcvari i pati, kako postaje iznemogla i slomljena.

Ali, malo vremena je bilo potrebno da se ta nada rasprši.

Kad mu je Ecuko rekla da Saburo pristaje da se oženi, Jakići je objavio vezu između Mijo i Saburoa. Na radoznala pitanja dosadnih seljana izjavio je da će njih dvoje u doglednom vremenu da se

venčaju. Kako ne bi ometali kućni red, morali su i dalje da ostanu da spavaju u svojim odvojenim prostorijama. Jednom nedeljno dozvoljavao im je da noć provedu zajedno.

Saburo je očekivao praznik u Tenriju, koji je padao na dvadeset šesti dan meseca oktobra. Odlučio je da tada razgovara sa svojom majkom, posle čega bi mogle da započnu pripreme za ženidbu, u kojoj će Jakići da ima ulogu zvaničnog posrednika. Jakići se tome poslu posvetio gotovo sa strašću. Na licu mu se po ceo dan video osmeh, a sve što je govorio pokazivalo je da se prema toj vezi između Mijo i Saburoa odnosi sa mnogo razumevanja i velikodušnosti.

Ecuko se seti onih užasnih dana od kasnog leta pa sve do jeseni kada je njen muž noći provodio van kuće, a ona ih provodila bez sna. Po danu bi je mučio zvuk koraka koji se približavaju vratima, beskonačno sporo su puzili sati u kojima se ona kolebala da li da ga pozove telefonom ili ne. Danima nije okusila ni zalogaja, samo je pila vodu i ležala u krevetu. Jednog dana dok je pila vodu osetila je kako se hladnoća širi njenim telom, pa ju je odjednom obuzela pomisao da bi bilo dobro da se otruje. Dok je sebi pokušavala da dočara prijatno osećanje dok joj se beli otrovni kristali šire kroz krvne sudove, prvo je osetila neizmernu sreću, a onda su joj suze potekle niz lice.

Sada je osećala iste simptome kao i tada: neobjašnjivu drhtavicu, koža joj je bila naježena sve do dlanova. Bila je to hladnoća kao u zatvoru. Zar se tako nisu osećali i zatvorenici?

Kao što ju je ranije mučila Rjosukeova odsutnost, tako je sada patila pod Saburovim pogledom. Kada je on tog proleća bio u Tenriju, bilo joj je prijatnije nego sada kada ga je viđala svakog dana. Ali sada su joj ruke bile vezane, pa je morala da gleda sve javne intimnosti između Saburoa i Mijo, a da pri tome nije smela da makne prstom. Užasna, nemilosrdna kazna, koju je, što je najgore, ona sama zakuvala. Mrzela je samu sebe što se nije zalagala da se Saburo otpusti, a da se Mijo primora da pobaci dete. Od kajanja više nije znala šta će sa sobom. Samo zbog toga što je pokušavala da ne izgubi Saburoa sebi je stvorila toliko muka!

Dok je žalila, u jednom trenutku je pomislila da možda zavarava samu sebe? Možda je ona u ovome u stvari dobila „obrnutu” patnju?

Možda je ona, Ecuko, u stvari sve ovo učinila da bi što više patila, možda je ova njena patnja u stvari bila priželjkivana? Možda je ona težila za što dubljom patnjom?

Petnaestog oktobra u Okamaćiju je bio sajam voća, pa je za tu priliku trebalo da odaberu najkvalitetnije voće i pošalju ga u Osaku. Predivno vreme dva dana pre sajma im je dobrodošlo za berbu *kakija*, pa su tako Sugimotovi imali pune ruke posla. Te godine *kaki* je rodio bolje nego ikada.

Saburo se penjao na drveće, a Mijo bi stajala dole da prihvati od njega pune korpe i da mu doda prazne. Dok je gledala odozdo, gotovo bi joj se zavrtelo u glavi od brzih pokreta grana, koje su joj povremeno otvarale put da pogleda u blistavo plavo nebo. Mijo je u lišću nazirala brze pokrete Saburovih nogu.

„Puna!”, viknuo bi Saburo.

Korpa puna *kakija* spuštana je sa drveta, a Mijo ju je preuzimala ispruženim rukama, pa je mirno spuštala na tlo. Stojeći tu raširenih nogu, ona je odvezivala korpu. Zatim bi slala praznu korpu uvis.

„Daj, dođi gore!”, povikao je Saburo odozgo.

„Dobro!”, uzvratila Mijo i pope se na drvo zapanjujućom brzinom.

Ecuko je baš u tom trenutku prolazila ispod drveta. Imala je maramu na glavi, a rukave kimona vezala je belom trakom da joj ne smetaju dok radi; donosila je prazne korpe za branje. Čula je glasove u krošnji. Saburo je preprečio put Mijo, koja se bila popela na drvo. Pravio se kao da će je gurnuti i da će da joj odvoji ruke od grane za koju se držala. Mijo vrisnu i uhvati Saburoa za gležanj koji je bio u visini njenih očiju. Njih dvoje nisu mogli da vide Ecuko jer su je grane zaklanjale od njih.

U tom trenutku Mijo ugrize Saburoa za ruku. On je psovao, praveći se ljut. Bila se već popela na granu iznad njegove i pokušavala da ga stopalom udari u lice. Saburo je uhvati za koleno i čvrsto ga stegnu. Grane su se bez prestanka ljuljale. Bogato okićene lišćem i plodovima, grane su izgledale kao da ih pokreće vetar.

Ecuko je zažmurila i okrenula se. Osećala je kako joj se hladni znoj sliva niz leđa.

Magi je lajala.

Pred glavnim kuhinjskim ulazom sedeo je Kensuke sa Okurinom ženom i Čieko na asuri od pirinčane slame i razvrstavao *kakije*. Ni

ovog puta nije odoleo izazovu da pronađe posao pri kome je najmanje morao da se kreće.

„Ecuko, gde su *kakiji*?”, uzviknuo je. Ona ništa nije odgovarala.

„Šta je? Mnogo si bleđa!”, reče joj.

Ćuteći, Ecuko prođe kroz kuhinju i ode u drugi deo dvorišta. Bez razmišljanja otišla je do senovitih bukava, tamo je pustila prazne korpe da padnu u travu, čučnula i pokrila lice obema rukama.

Iste večeri Jakići je dok su jeli stavio u stranu svoje štapiće i rekao vidno dobro raspoložen: „Saburo i Mijo se ponašaju kao da su mladi psi”. Sa strašću je počeo da opisuje kako su se ponašali Mijo i Saburo toga dana, od čega je Ecuko bilo muka.

S obzirom na ono što je sama videla, to opisivanje prouzrokovalo joj je samo dodatni bol. Kao da ju je neko ubadao iglama po celom telu. Vrat ju je boleo, kao da je bio uguran u neki čudni ledeni jaram.

Kao što se reka izliva iz korita i potapa okolna pirinčana polja, tako se i njoj činilo da se njen duševni bol sve više razliva po njenom telu. Kao da njena duša nije više bila dorasla svojoj ulozi, pa je počela da šalje signale upozorenja.

To ti ne znači ništa? Tvoj čamac tone. Još uvek ne zoveš u pomoć? Opteretila si svoj duhovni čamac, propustila si poslednji zaklon i utočište, pa ti sada ne preostaje ništa drugo nego da svom snagom plivaš po moru. Sada ti je pred očima samo smrt. To ti ne znači ništa?

Samo je patnja u stanju da formuliše takvo upozorenje i da ga stalno ponavlja. Njen organizam bio je pri kraju, a pored toga izgubio je duhovnu potporu. Osećala je kao da joj kroz grlo prolazi neka velika staklena lopta. Osećaj strašne glavobolje, besomučne glavobolje, koja pretila da će da joj raznese lobanju.

Ni u kom slučaju neću zvati u pomoć.

Ecuko je shvatila da joj je u tom trenutku neophodna smela logika, pomoću koje će moći da stvori temelj na koji bi oslonila svoje novo osećanje sreće.

Moram da progutam sve to, u svakom slučaju. Moram da zatvorim oči i nezavisno od drugih okolnosti da pristanem na tu novu realnost. Svoju patnju, koju prihvatam, moram da prihvatim kao dragocenost. Ne postoji nijedan ispirać zlata koji iskopava samo zlato. Ispirać vadi pesak sa korita reke, naslepo, ne razmišljajući šta će da izvadi iz

vode. On bi voleo da je u pesku i zlato, ali možda ga uopšte neće biti, on mora da se pomiri sa time. Niko nema povlasticu da unapred odabere ono što želi. Tu povlasticu nema niko. Samo je jedno sigurno: ko ne počne da ispira zlato, ostaće sigurno zauvek siromašan i bedan. Onaj ko počne da ispira, ima šansu da se obogati i nađe sreću. Sigurna sreća sastoji se u tome da se pije voda sa potoka i reka koje se na kraju ulivaju u more. Niko ne pije more. To sam radila do sada. To ću i dalje činiti. Moj želudac to sigurno može da izdrži.

Na taj način ogromna patnja u svom čistom obliku vodi nekoga do verovanja u neuništivost paćeničkog tela. Da li je to glupo?

* * *

Dan pre početka sajma Okura i Jakići su poslali voće, pa je Jakići čistio po dvorištu, čistio ostatke papira, konopaca, slame, skupljao pokidane korpe i opalo lišće na gomilu koju je potpalio. Ecuko je dobila zadatak da pazi na vatru, dok je on još čistio ono što je preostalo.

Posle podne je bila gusta magla. Nije moglo da se zna da li je magla, ili je mrak pao ranije. Kao da je magla usisala zalazeće sunce puno zadimljene melanholije, kao da je sve to bio sivi papir za upijanje, na kome se večernje sunce ocrtavalo kao mrlja mastila.

Zbog nekog neodređenog razloga Jakićiju se učinilo da nije sigurno da ostavi Ecuko samu, čak i nakratko. Možda zato što su njene konture u magli već na nekoliko metara udaljenosti počele da nestaju. Neverovatno je kako je magla bukvalno bojila vatru koja je gorela u dvorištu. Ecuko je stajala mirno uz vatru, povremeno prikupljajući bambusovim grabuljama ostatke prosute slame. Plamen joj je lizao oko ruku, kao da bi hteo da se takmiči za njihovu naklonost.

Jakići se kretao u krugu oko Ecuko, gomilajući sakupljene ostatke pored nje. Onda se ponovo udaljavao, ne odmičući od kružne linije oko nje, koju je nacrtao nevidljivom kredom. Svaki put kada bi joj se približio, kradom bi je pogledao sa strane. Ona je povremeno prekidala svoje mehaničke pokrete grabuljom, pa je, iako joj stvarno nije bilo hladno, pružala ruku iznad plamena koji se pucketajući dizao iz neke raspale korpe.

„Ecuko!”

Jakići je ispustio metlu i dotrčao da odmakne Ecuko od vatre.

Ecuko nije ni primetila kada je, dok je držala dlanove nad plamenom, spalila kožu na njima. Na mekoj koži dlana stvorio joj se mehur, a onda je ruka počela da je boli. Namazali su joj ruku nekom mašću i zavili joj je, a te noći nije mogla da spava.

Sa užasavanjem se Jakići sećao toga kako je ona izgledala u trenutku kada se to dogodilo. Odakle joj ta opuštenost s kojom je bez straha gledala u vatru, bez straha držala ruku u plamenu? Ta tvrdoglava opuštenost kipa? Odakle je samo ta žena - koja se predavala mnoštvu zamršenih osećanja kako bi im se na koji trenutak otrgla - crpla svoju gotovo drsku opuštenost?

Da on nije pozvao Ecuko, možda se ne bi ni opekla. Jakićijev poziv je probudio Ecuko iz onog stanja ravnodušnosti za koje se čini da je duši dostupno samo u onom stanju polusna koje liči na trans. Možda se tek u tom trenutku opekla.

* * *

Jakićija je počela da grize savest jer mu se činilo da je pomalo i on kriv za tu Ecukinu povredu. Posmatrao ju je kako pati zbog bola na ruci preko dana, pa je, valjda zbog toga, noću postao istrajniji u nežnostima koje joj je pružao. Zavideo je Saburou, jer je Ecuko bila ljubomorna na njega i osećao je ljubomoru zbog Ecukine beznadežne jednostrane ljubavi. Nije mu, ipak, promaklo da mu njena ljubomora na neki način dobro dolazi i kao stimulans.

Zbog toga je pred Ecuko pričao pomalo preterane priče o nežnostima koje su razmenjivali Saburo i Mijo, pritom osećajući neobičnu povezanost, takoreći paradoksalnu „prijateljsku naklonost” prema oboma. Ipak, pokušavao je da ukroti svoja usta i te priče ne priča prečesto, iz straha da ne izgubi Ecuko. U međuvremenu ona je za njega postala neodoljiva, neodoljiva kao greh ili loša navika.

Ecuko je za njega bila prijatan svrab. Jakići je bio u životnom dobu u kome je svrab svojevrsna potreba.

Kada bi Jakići makar malo, ali samo malo, prestao sa svojim pričama o Saburou i Mijo, Ecuko je postajala nemirna, jer se plašila da se nešto događa što ona ne bi trebalo da zna. Možda je situacija mnogo gora nego što misli? Takva pitanja može da postavlja samo neko ko često ne doživljava ljubomoru. Ljubomora je, naime, strast

kojoj nisu potrebne činjenice da bi postojala, a to ju je, uostalom, približavalo strasti koja je bukvalno idealna.

Kupatilo se grejalo jedanput nedeljno. Jakići se prvi kupao - obično zajedno sa Ecuko, ali ona te večeri nije htela da se kupa jer je osećala da je hvata prehlada. Jakići je onda otišao sam u kupatilo.

Svi ženski članovi Sugimotove porodice bili su okupljeni u kuhinji. Ecuko, Ćieko, Asako, Mijo, pa je čak i Nobuko bila tu, sve su bile u kuhinji da bi zajednički oprale sudove. Zbog prehlade, Ecuko je oko vrata omotala beli svileni šal.

Asako je, što je inače retko radila, pričala o svom mužu u Sibiru.^{53}

„Od avgusta nema pisama od njega. On je, uostalom, uvek bio lenj kada treba da se piše, tu čovek ništa ne može da učini, ali mogao bi da piše makar jedanput nedeljno. Naravno, ljubav između supružnika ne može da se tačno reprodukuje ni rečima ni pisanjem, ali je za japanske muškarce tipično da i ne pokušavaju da se izraze rečima kada su njihove žene u pitanju.”

Pomisao da Jasuke, Asakin muž, sada negde u tundri, dok je spoljna temperatura oko minus trideset-četrdeset stepeni, sluša ovaj razgovor, razvedrila je Ćieko.

„Znaš šta, zar ti veruješ da bi oni slali pisma, čak i ako ih neko piše jedanput nedeljno? Ko zna, možda Jasuke stvarno često piše, ali to ne stiže do tebe.”

„Eh, volela bih da je tako. A kuda idu ta sva neposlata pisma?”

„Oni ih sigurno dele sovjetskim udovicama, da ih uteše.” Pošto je to rekla, Ćieko je uvidela da bi zbog njenih reči Ecuko, kao udovica, mogla da se oseti povređenom. Ali je Asako, na neki način, uspela da izvadi situaciju. Njen luckasti odgovor je glasio: „Stvarno? Pa i da im daju tvoja pisma, one ne znaju da čitaju japanski, zar ne?”

Ćieko je odlučila da ipak treba da skrene ceo taj razgovor. Ecuko, ti nemoj da pereš sudove, mogao bi zavoj da ti se ovlaži. Ja ću to već sve da obavim.”

„Hvala.”

Ecuko u stvari nije volela to što je pošteđena od fizičkih, manuelnih poslova. Osećala je gotovo opipljivu potrebu za time da od same sebe napravi mašinu. Razmišljala je samo o tome kako će, čim joj ruka ozdravi, da šije za sebe i Jakićija kimone za jesen, i to takvim tempom da će svi u kući da se iznenade. Radovala se tom poslu

unapred, tkanina za kimona već je bila spremna, oprana i porubljena. Mislila je o tome kako će njena igla skoro da leti kroz tu tkaninu, nadljudskom brzinom.

Kuhinjsko osvetljenje sastojalo se samo od jedne slabe sijalice jačine dvadeset vati, koja je visila između čađavih greda. Žene su morale da peru sudove skoro nasumce, jer se malo toga videlo. Ecuko je bila naslonjena na prozor, proučavajući Mijo otpozadi, dok je ova prala lonac za kuvanje pirinča. Njeni kukovi, koji su se ocrtavali ispod bednog, ispranog pojasa od muslina, malo su se bili zaoblili.

Deluje skoro kao da će svakog časa da snese jaje. Zdrava devojka, ona sigurno ne pati od tegoba koje obično pogađaju trudnice, od muke, na primer. Leti je uvek bila u kućnim haljinama bez rukava, a i ne brije se ispod pazuha.

Kada bi se oznojila, ona bi samo zgrabila peškir i obrisala se ispod pazuha, bez obzira na to ko joj bio u blizini.

Nekada je i Ecuko imala takve okrugle kukove, kao zrele voćke, takve elastične obline, tu tešku, masivnu punoću, kao kod pune vaze.

To joj je sve uradio Saburo. Mladi vrtlar joj je pažljivo ubacio seme, obazrivo je zasadio biljčicu. Kao što se laticе tigrovog ljiljana ujutru lepe jedna uz drugu, mokre od rose, kao da se nikada neće odvojiti, tako se i znoj njenih bradavica čvrsto lepio na njegove grudi.

Iznenada Ecuko začu Jakićija kako glasno priča u kupatilu. Kupatilo se nalazilo neposredno pored kuhinje. Saburo je bio napolju i spolja ložio drva. Dok je to radio, razgovarao je sa Jakićijem.

Njegovo brčkanje i prskanje u toploj vodi dočara joj njegovo koštunjavo, staro telo.

Svojim nesigurnim glasom koji se odbijao o plafon kupatila povikao je Saburou, koji je bio napolju: „Saburo! Saburo!”

„Da.”

„Štedi drvo. Od danas Mijo i ti treba da se kupate zajedno; ali nemojte da provodite mnogo vremena u kadi! Ako se vas dvoje kupate odvojeno, onda to traje duže i košta jednu-dve cepanice više.”

Posle Jakićija u kupatilo su otišli Kensuke i Ćieko. Odmah za njima Asako i deca. Kada su oni izašli, Jakići sa iznenađenjem začu kako

Ecuko priča da će i ona da se okupa na brzinu.

Ecuko je ušla u kadu, zaronila sve do vrata u vodu i nožnim palcima napipala zatvarač na dnu kade. Posle nje, trebalo je da se kupaju samo Saburo i Mijo. Zavukla je zdravu ruku duboko u vodu i izvadila zatvarač na kadi.^{54}

Nije joj padalo na pamet da dopusti da se Saburo i Mijo kupaju zajedno. To neću da dopustim, rekla je sebi. Zbog toga je Ecuko, iako je bila nazebla, odlučila da se okupa i da, dok je u kadi, izvede diverziju.

Jakići je bio tvrdica, ali kad je pravio kupatilo, nije štedeo: bilo je širine četiri *tatamija*, a pod i kada pravougaonog oblika bili su od drveta hinoki, posebne vrste bora. Kroz otvor široke i duboke kade, čiji je zatvarač sada bio izvađen, oticala je topla voda, sa nekim jecajućim zvukom kao onaj zvuk koji se čuje kad male školjke u moru ispuštaju vodu iz sebe. Ecuko je buljila u tamnu, već pomalo zaprljanu vodu, smešeći se kao prezadovoljno dete, što zapanji čak i nju samu.

Šta ja to u stvari radim? Šta mi je to zanimljivo u ovom podmetanju drugima? Čak i deca obično imaju jasan razlog za svoje ludorije. U dečjem svetu one su jedino sredstvo pomoću kojeg mogu da na sebe privuku pažnju odraslih koji su ih nemarno zapustili. Deca osećaju kad su ostavljena na cedilu. Deca i prezrene žene žive zajedno u istom svetu prezrenih, čiji stanovnici, samo zbog tog razloga i potpuno bez ikakvih ličnih razloga, postaju okrutni.

* * *

Na površini vode polagano su kružili sitni komadići drveta, dlake, uljasto-penasti ostaci šampona. Ecuko se malo podigla, stavila ruku na rub kade i pritisla obraze na njega. Pod svetlošću slabe, gole sijalice svetlela je mutnim sjajem njena dobro zagrejana, topla koža. Svoju ruku kojom je poduprla bradu, ruku još uvek lepu i privlačnu kao u doba kad je bila mlada, Ecuko je sada doživljavala kao neverovatnu besmisao, kao nešto ponižavajuće i uzaludno. Uzalud! Uzalud! Uzalud! - govorila je sama sebi. Njena produžena mladost učinila joj se kao slepo, ludo biće koje zrači kroz ovu toplu kožu. Pogled na ruku ju je razbesneo.

Ecukina kosa bila je očešljana visoko i poduprta češljem zavučenim u punđu. Sa plafona povremeno su joj padale vodene kapi na kosu i

na vrat. Uprkos tome, pustila je svoje lice da nepomično leži na ruci, i nije činila ništa da uzmakne i pobegne hladnim kapima. Povremeno, hladne kapi vode bi padale na uvijenu ruku, koju je držala na ivici kade, da se zavoj ne ovlaži.

Voda je oticala neopisivo sporo. Granica tople vode i vazduha spuštala se sporo od ramena prema grudima, od grudi prema trbuhu. Posle tog nežnog milovanja osetila je jezivu hladnoću. Leđa joj postadoše hladna, ledena. Voda koja je oticala poče da otiče brže, slivajući se iza njenih kukova.

Smrt. To je smrt.

Iznenada, Ecuko pomisli da nekoga pozove da joj pomogne, ali baš kad je htela da vikne, shvati da leži potpuno gola u praznoj kadi.

Na povratku u Jakićijevu sobu ona sreće Mijo i reče joj vedor, kao da je zadirkuje: „Ah, potpuno sam zaboravila. I vas dvoje ste nameravali da se okupate, zar ne? A ja sam ispustila svu toplu vodu. Tako mi je žao!”

Mijo kao da uopšte nije shvatala o čemu se radi. Kao ukopana stajala je pred njom, ne odgovarajući joj, i samo je buljila u skoro beskrvne, drhtave Ecukine usne.

* * *

Te noći Ecuko je tresla groznica, koja je potrajala dva-tri dana. Trećega dana njena telesna temperatura se opet normalizovala. Bio je to dvadeset i četvrti oktobar.

Kada se, iscrpljena od bolesti, probudila iz popodnevnog sna, već je bila noć. Pored sebe čula je Jakićija kako duboko diše.

Blagim, nesigurnim tonom budilnik je otkucao jedanaest. U daljini Magi je lajala. Beskrajno ponavljanje usamljenih noći... u neizdrživom strahu Ecuko je probudila Jakićija. On je ispod jorgana podigao ramena, umotana u karirani kimono za spavanje, uhvatio se blesavo za ruku koju mu je Ecuko pružila i duboko uzdahnuo.

„Molim te, ne puštaj mi ruku”, reče Ecuko i zabulji se u čudne šare drveta na plafonu. Nije gledala Jakićija u lice. Ali ni Jakići nije gledao u Ecuko.

„Hm.” Jakići se nakašlja i začuta. Jednom rukom dohvatio je papirnu maramicu zavučenu ispod jastuka i pljunu u nju.

„Večeras Mijo spava u Saburovoj sobi, zar ne?”, pitala je Ecuko posle nekog vremena.

„Ne.”

„Ne znam zašto to zataškavaš, valjda mogu da primetim šta se dešava. Ako ne mogu da vidim šta rade, znam šta rade.”

„Sutra u zoru Saburo putuje u Tenri. Preksutra je velika svečanost... Noć pre odlaska, šta tu ja mogu.”

„Da, da, tu ne može uopšte ništa da se učini.”

Ecuko je povukla ruku natrag. Navukla je jorgan preko glave i počela da plače.

Jakići nije mogao da se snađe u pomalo nejasnoj situaciji u kojoj je se našao.

Zašto ne mogu da se naljutim na nju? Šta je sa mojom nadarenošću za ljutnju? Kako dolazi do toga da Jakići sam sebi mora da izgleda kao zaverenik samo zato što ova žena misli da je nesrećna?

Hrapavo nežnim glasom, kao da je još u polusnu, počeo je da joj govori. Pre nego što tu ženu uspava svojom pričom za laku noć, morao je u stvari da samog sebe uljuljka i ubedi sebe.

„Bilo kako bilo, ti živiš ovde, na selu, i mnogo ti je dosadno, pa ti sve ide na živce. Zbog toga te bez ikakve potrebe spopadaju razna razmišljanja. Uskoro je Rjosukeova godišnjica smrti, pa, to sam ti već ranije obećao, možemo da zajedno otputujemo u Tokio i da mu obiđemo grob. Nedavno sam zamolio Kamisaku da proda nekoliko mojih akcija koje imam, od železnice Kintecu. Tako ćemo imati dovoljno para da putujemo, čak možda i drugom klasom, ako hoćemo da sebi pridamo malo važnosti. Na drugoj strani, ako uštedimo nešto novca tako što ćemo da kupimo jeftine karte, možemo više da potrošimo u Tokiju. Mogli bismo, posle dugog vremena, da odemo u pozorište, ili nešto slično; u Tokiju stvarno postoji mnogo načina da se čovek razonodi.

U stvari, imam još bolju ideju, da, to bi bilo najbolje: da odemo iz Maidena, i da se potpuno preselimo u Tokio. Razmišljam, u stvari, možda bi bilo dobro da se ponovo aktiviram.

Dvojica-trojica mojih starih prijatelja u Tokiju su se ponovo angažovali na nekim poslovima i dobro im ide. Izuzev onog nezahvalnika Mijahare, sve su to ljudi na koje čovek može da se osloni. Dakle, kada odemo u Tokio, tamo ću da zovnem dvojicu-trojicu svojih prijatelja i da razgovaram sa njima. Takva odluka,

naravno, nije uopšte laka. Ali, sve to radim samo za tebe. Ako ti budeš srećna, biću i ja srećan. Ja sam bio zadovoljan životom ovde, na ovom imanju. Ali otkad si ti ovde, ponovo sam kao mladić koji ne zna šta hoće.”

„Kada putujemo?”

„Šta misliš da krenemo ekspresnim vozom tridesetoga? Onaj što ga zovu „Ekspres mira”. Ja sam u prilično dobrim odnosima sa železničkim funkcionerima u Osaki. Otići ću tamo za dva-tri dana i nabaviću nam karte za put.”

Naravno da Ecuko nije želela da to čuje iz Jakićijevih usta. Ono na šta je ona mislila, bilo je nešto sasvim drugo. To nešto potpuno drukčije, za šta je bila spremna da Jakićija moli na kolenima, zaledilo je Ecukino srce. Sad joj je bilo žao što mu je malopre pružila ruku. Čak i kad je skinula zavoj sa nje, bolelo ju je kao da u ruci drži žar.

„Pre nego što otputujemo u Tokio, htela bih da se nešto reši. Dok Saburo bude u Tenriju, treba da otpustiš Mijo.”

„Au, ti si baš brutalna.”

Jakići u stvari nije bio iznenađen. Ko bi, uostalom, bio iznenađen ako neki bolesnik usred zime poželi da vidi cveće? „A šta ti imaš od toga da ja otpustim Mijo?”

„Jednostavno, krivo mi je što sam se zbog Mijo razbolela i što moram da je trpim. Gde postoji kuća u kojoj se trpi služavka zbog koje se njena gospodarica razbolela? Ako se ovako nastavi, Mijo će me oterati u grob. Ako ne otpustiš Mijo, to znači da u stvari hoćeš da me ubiješ. Ili Mijo ide, ili ja. Ako ti je milije da ja idem, mogu, što se mene tiče, da već sutra otputujem u Osaku i da potražim neki posao.”

„Preteruješ preko svake mere. Ako izbacim Mijo, koja mi ništa nije skrivila, to mi niko neće oprostiti.”

„Dobro. Nije bitno. Onda idem ja. Ovde više ne mislim da ostanem.”

„Zbog toga ti ja i kažem da idemo u Tokio.”

„Zajedno?”

U tim njenim recima nije bilo ničega što je imalo neko posebno značenje, ali je ona veoma uspešno učinila da se Jakići oseti nesigurno i da počne da razmišlja o tome šta da radi u toj situaciji.

Kao da je hteo da promeni odnos snaga i da stekne prednost, starac u kariranom kimonu za spavanje počeo da se sve više primiče

Ecuko.

Ecuko se umota u svoj vatirani jorgan, kao da je neka vrsta oklopa, i odvoji se od njega. Njene apsolutno nepomične zenice gledale su pravo u Jakićija. Te zenice nisu odavale mržnju, ni ljutnju, ali ni ljubav, ali su ipak primorale Jakićija da se odmakne.

„Ne, ne”, rekla je dubokim glasom, bez emocija. „Pre nego što ne otpustiš Mijo, ne.”

Kako je i gde naučila da ga na takav način odbije? Do sada to joj nije ni padalo na pamet. Sve dok se nije razbolela, sve se odvijalo onako kako je on želeo, prema njegovoj inicijativi. Kada bi osetila da se Jakići na svoj nespretnan i puzav način približava na njenu stranu postelje, vuče se kao nekakva istrošena mašina, ona je samo zatvarala oči i čekala. Sve se odigravalo na Ecuinoj strani postelje - dok su njene oči pri tome bile čvrsto zatvorene, ali kao da se nije odigravalo u njoj, nego negde van njenog tela. „Nešto strano”, tako je Ecuko doživljavala to što se uz Jakićijevu asistenciju događalo na njenom telu. Gde je za nju počinjalo to strano? Prigušena, zatvorena kao u tamnici, unutrašnjost te žene, sposobne za veoma suptilna osećanja, skrivala je neverovatnu energiju, onakvu kakvu ima eksplozivno punjenje neke granate. Tu energiju Jakići do sada nije upoznao.

Zbog toga je bila još veća Jakićijeva zbunjenost, kad ga je Ecuko, uvek tiha i nepreduzumljiva, sada jasno odbila. Ispao je smešan.

„Šta da radim sa tako tvrdoglavom ženom? Tu, očigledno, ne pomaže ništa. Radi šta hoćeš. Ako hoćeš da izbaciš Mijo dok je Saburo odsutan, onda je izbaci odmah. Zašto ne...”

„A Saburo?”

„Što se tiče Saburoa, mislim da on to ne bi prihvatio tako teško.”

„Saburo će sigurno otići”, reče Ecuko. „Sigurno će da ode sa Mijo. Na kraju krajeva, njih dvoje su ljubavni par. Saburo nikada ne bi otišao odavde a da ga neko na to ne primora. Zbog toga moramo da otpustimo Mijo i da ga tako nateramo da ode. Jer, za mene, ipak je najbolje da Saburo ode. Ali, to nikada sama ne bih mogla da mu kažem.”

„Najzad mislimo potpuno isto”, rekao je Jakići. U tom trenutku zvižduk voza preseče noćni vazduh - poslednji ekspres prošao je kroz stanicu Okamaći.

Kensuke je na Ecukino ponašanje gledao kao na svojevrsno odbijanje ratne službe. Prvo se opekla, pa je nazebla. To je to, nema dileme; uostalom, onaj ko je, a on jeste, prošao vojnu službu, mora nešto da zna o njoj, rekao je sam sebi, smešeći se.

Svejedno kako se to objašnjavalo članovima porodice, ali Ecuko se izvlačila od svakodnevnih dužnosti u kući. Mijo je bila u četvrtom mesecu trudnoće, pa zbog toga nije više mogla da radi grublje poslove, a te godine čekalo ih je mnogo teških poslova - na čak dva tona^[55] velikim Sugimotovim pirinčanim poljima trebalo je pokositi zrelo klasje, izvaditi krompire u povrtnjaku, pokositi travu na livadi, odabrati voće za transport na pijacu - sve će to uglavnom da padne na slaba Jakićijeva pleća.

Saburo je vredno radio, neprekidno razmišljajući o prazniku u Tenriju, na koji je trebalo da ode. Berba voća bila je gotovo završena. Pored toga, on je revnosno vadio krompir, kosio travu i okopavao njive. Teški posao pod vedrim jesenjim nebom doneo mu je još tamniju kožu i napravio od njega snažnog mladića koji izgleda zrelije od svojih godina. Njegova kratko podšišana kosa davala mu je izgled snažnog mladog bika. Tih dana mu je neka devojka iz sela, koju je jedva poznavao iz viđenja, napisala vrelo ljubavno pismo, koje je on smejući se pročitao Mijo. Dobio je još jedno ljubavno pismo, ali njega nije pokazao. Iako su mu pisma prijala, on nije imao nameru da na njih odgovara, niti da pokuša da se vidi sa tom devojkom.

Doduše, to je bilo novo iskustvo za njega. Saburo je prvi put u životu počeo da razmišlja o tome šta o njemu misle ljudi oko njega. Do tada ga nikad nije zanimalo kako ga vide ljudi oko njega, okolina je za njega samo bila prostor u kome je mogao da se slobodno i neometano kreće.

Zajedno sa preplanulim čelom i obrazima, sada je Saburo dobio i nešto nadmenosti mladića koji izaziva pažnju ljudi oko sebe. Mijo, koja je postala osetljivija zbog svog stanja, primetila je promenu na njemu, ali je tu muževnost tumačila kao ponašanje koje Saburo rezerviše samo za nju.

Ujutro dvadeset i petog oktobra Saburo je krenuo na put, u staroj Jakićijevoj jakni, pantalonama boje kakija, čarapama koje je dobio od Ecuko i svojim patikama - bio je obučen najbolje što može. Kao

putna torba služila mu je jednostavna, gruba školska torba od mrežastog lanenog platna.

„Dogovori sve detalje svadbe sa majkom. Ona može da ostane ovde dva- tri dana ”, rekla mu je Ecuko.

Ni sama nije znala zašto je toliko pričala o nečemu što se samo po sebi razume. Da li je smerala da nešto iskomplikuje, da sebe samu dovede u bezizlaznu situaciju? Ili je zamišljala stravičnu sliku zbunjene majke koja - iako je zbog toga došla ne zatiče mladu u kući?

U svakom slučaju, kada je Saburo došao u Jakićijevu sobu da se pozdravi, Ecuko ga je zadržala jer je htela da mu još nekoliko stvari kaže na brzinu.

„Da. Hvala veliko.”

Očiju blistavih od putne groznice, Saburo je zahvalio neuobičajeno uglađeno, pogledavši pritom Ecuko, što do sada nikada nije učinio, pravo u oči. Ecuko je čeznula da je njegove tvrde, žuljevite ruke stegnu, pa je nehotice pružila prema njemu desnu ruku, koja još nije bila zacelila od opekotine. U poslednjem trenutku zadržala je ruku, pomislivši da bi mu, ako dotakne krastu na njenoj ruci, to moglo da ostane u neprijatnom sećanju. Saburo je oklevao samo nakratko, zatim joj se samo vedro osmehnuo, okrenuo se i požurio niz hodnik.

„Tvoja torba izgleda laka. Kao da si krenuo u školu”, doviknula je Ecuko za njim.

Samo ga je Mijo otpratila preko mosta do kapije. To je bilo njeno pravo. Kad je to shvatila, Ecuko ponovo oseti kako ostaje praznih ruku.

Tamo gde je kamena staza prestajala i odakle su stepenice vodile na obronak, Saburo se zaustavio da još jednom pozdravi Jakićija i Ecuko i široko se osmehnuo prema njima. U Ecukinim mislima njegovi svetli zubi još su se dugo belasali pošto se njegov obris izgubio u šarenom lišću javorove šumice.

Mijo je krenula natrag da pospremi sobe. Posle pet minuta vratila se obasjana svetlom koje je štedljivo padalo kroz krošnje drveća, drhteći od umora.

Na Ecukino besmisleno pitanje: „Je li Saburo otišao?”, Mijo je odgovorila isto tako: „Da, otišao je”. Na njenom bezizražajnom licu nije moglo da se vidi da li se radovala ili tugovala.

Dok se rastajala od Saburoa, Ecuko iznenada oseti nežnost, ali i kajanje. Bila je ispunjena iskrenim žaljenjem, a osećaj krivice ju je grizao. Čak je pomislila i na to da ostavi na miru stvar sa Mijinim otpuštanjem.

Ali kad se Mijo vratila pošto ga je ispratila, noseći na sebi izgled nekoga ko se čvrsto ugnezdio u Saburovu svakodnevicu, njena bezbrižnost razbesne Ecuko. Začas se vratila svom starom raspoloženju i uverenju da od svog nauma nikako ne treba da odustane.

5

Saburo se vratio! Udario je prečicom preko pirinčanih polja i dolazi od stambenih zgrada, sad sam ga ugledala s gornjeg prozora! Ali čudno! On je sam. Njegova majka nije sa njim.” Ćieko je dotrčala u kuhinju da javi Ecuko, koja je tog dana kuvala za sve. Bilo je to uveče dvadeset sedmog oktobra, dana posle velikog praznika u Tenriju.

Ecuko je pekla skuše na keramičkom roštilju u kome je bio ćumur. Na tu vest skinula je rešetku sa ribama i stavila na posudu pored roštilja, a čajnik od livenog gvožđa stavila na vatru. Izrazit mir sa kojim je sve to učinila pomalo je odavao koliko je napeta. Zatim se uspravila, pokazujući Ćieko da će sa njom da pođe gore.

Dve žene su zajedno žurno krenule na sprat.

„Taj Saburo baš ume da užurba ljude”, reče Kensuke, ležeći ispružen u sobi i zadubljen u roman Anatola Fransa. Ali, čim je video raspoloženje žena, i on ostavi knjigu i dođe do prozora.

Sunce je već bilo skoro zašlo iza šume koja se nalazila zapadno od stambenih blokova. U večernjem žaru nebo je tinjalo kao kamin.

Senka koja se odlučnim koracima približavala između njiva bila je bez sumnje Saburova. U njegovoj pojavi nije bilo ničeg čudnog. Vratio se određenog dana u određeno vreme.

Njegova senka hodala je ispred njega, duga i ukošena. Da mu torba, koja mu je visila na ramenima, pri hodu ne bi odskakala, držao ju je čvrsto, kao đaćić, jednom rukom. Bio je bez šešira. Mirnim, čvrstim korakom, u kome nije bilo ni nesigurnosti ni straha, on se približavao. Da je zadržao taj smer, izašao bi na glavni put. Ali on je skrenuo udesno i udario poljskim putem.

Ecuko je osećala kako joj srce ludački udara, ali to nije bilo ni od radosti ni od straha. Da li je očekivala sreću ili zlo, nije mogla da shvati. To što je očekivala, dolazilo je nezadrživo prema njoj. Doći će ono što doći mora. Snažni udarci u grudima nisu joj dozvoljavali da kaže ono što je poželela da kaže. „Šta da radim, šta sada da radim? Uopšte ne znam šta treba da radim”, to je jedino uspela da kaže Ćieko.

Da su Kensuke i Ćieko samo pre mesec dana čuli Ecuko da govori sa toliko oklevanja, ne bi mogli da se načude. Ecuko se promenila. Ta snažna žena izgubila je svoju snagu. Čekala je samo da vidi

poslednji prijateljski osmeh koji će Saburo da joj uputi kad se vrati - pre nego što dozna šta se dogodilo - i - čim sazna šta se dogodilo - prva njegova žestoka prebacivanja. Te dve vizije stalno su se naizmenično pojavljivale u njenim mislima i mučile je u proteklim noćima!

Šta će biti posle toga, to je već znala. Saburo će je prokleti i otići, da potraži Mijo. Sutra u ovo vreme Ecuko neće moći da više vidi Saburoa. O ne - ona će moći da ga se do mile volje nagleda još samo sa ovog prozora na spratu, ovde, sada, iz daljine ga je gledala možda poslednji put.

„Ne budi luda. Saberi se”, rekla joj je Čieko. „Ako neko ima toliko hrabrosti kao što si je ti imala kad si izbacila Mijo, onda ne možeš tako da se ponašaš kao da si nesposobna za bilo šta. Ti si nas stvarno oduševila. Stvarno, divim ti se.”

Čieko joj je položila ruke na ramena, gledajući je pravo u oči, ali nežno, kao da je Ecuko bila njena mlađa sestra.

Taj čin, Mijino otpuštanje, bilo je Ecukina prva mera koja je trebalo da joj pomogne da ublaži sopstvene patnje, prvo priznanje samoj sebi. Ali, u Kensukeovim i Čiekinim očima, Ecuko je prvi put prešla u napad.

Izbaciti iz kuće ženu u četvrtom mesecu trudnoće, sa bošćom na leđima, izbaciti je iz kuće, to nije sitnica, mislila je Čieko, sasvim ubeđena da je to primer neverovatne hrabrosti.

Mijini jecaji i Ecukino nepopustljivo držanje, i još sa kakvom je bezosećajnošću odvela Mijo na železničku stanicu i bukvalno je uvukla u voz. Dramatični događaj, kome su njih dvoje bili svedoci prethodnog dana, veoma je uzrujao ovaj bračni par. Nikada do tada nisu pomišljali da će u Maidenu imati prilike da gledaju tako nešto. Mijo, sa bošćom u kojoj su bile vezane njene lične stvari na leđima, silazila je niz stepenište, a Ecuko je bila korak iza nje kao žandar koji je sprovodi.

Jakići se bio povukao u svoju sobu i nije ni pogledao Mijo kad je došla da se pozdravi. Rekao joj je na kraju: „Hvala ti za dugu službu.” Asako, preplašena do smrti, nije mogla da shvati šta se događa i kao bez glave je hodala okolo.

Kensuke i Čieko su bili na neki način ponosni na to što su bez ijedne reči objašnjenja ipak od početka bili svedoci tog prizora. Oni

sebe nisu shvatali kao deo tog miljea, ponašali su se kao novinari koji samo posmatraju događaj da bi izveštavali o njemu.

„Uspela si u svemu što si nameravala, do sada, od sada ćemo ti mi pomoći. Uvek možeš, u svako doba da nam se bez oklevanja obratiš. Mi ćemo da te podržimo koliko možemo”, govorila je Ćieko.

„Molim te, osloni se potpuno na mene. Sad ni prema ocu ne treba da pokazuješ nikakvu uzdržanost”, dodao je Kensuke.

Tako su se njih dvoje tu na prozoru nadmetali za njenu naklonost, a Ecuko je ćutke stajala među njima, u sredini. Ecuko se okrete, zagladi obema rukama kosu preko čela unazad i ode do Ćiekinog ormarića za šminku.

„Pozajmi mi malo tvoje kolonjske vode.”

„Da, izvoli.”

Ecuko iz zelene bočice kapnu nekoliko kapi na dlan, pa ih rastreseno utrlja na čelo. Ogledalo je bilo prekriveno bledom svilenom navlakom. Ecuko nije ni pomišljala da je svuču, iz straha pred svojim sopstvenim licem. Nesigurna sa kakvim izrazom da izađe pred Saburoa, podigla je kraj navlake. Ruž za usne učinio joj se malo drečav. Uzela je svoju maramicu i njome malo potapkala usne da skine višak ruža.

U poređenju sa sećanjem na naša osećanja, sećanje na ono što smo uradili vrlo brzo nestaje. Ako je Ecuko, koja je juče mogla da ne trepnuvši sluša kako Mijo plače kad joj je saopštila da je otpuštena, koja je Mijo, iako je ova u drugom stanju, naterala da sve što ima sveže u bošču na leđima, i onda je zauvek isterala, ako je njoj, Ecuko, koja nije mogla da shvati da su ta Ecuko i njeno sadašnje ja jedna te ista osoba, pa se zato nije ni kajala, onda se u njoj nije ni mogao da pojavi otpor prema kajanju. Tako je Ecuko, posle niza proteklih duševnih muka, nesposobna da išta učini, mogla da na kraju učini samo jedno: da postane ono što jeste, žena koja sedi na jednoj velikoj gomili istrulelih otpadaka osećanja.

„Ako te Saburo sada omrzne, sve je bilo uzalud. Najbolje bi bilo kada bi ti otac pomogao i rekao da je on otpustio Mijo, a ne ti”, pokušavali su da pomognu Kensuke i Ćieko.

„On je rekao da Saburou neće reći ni reči, dosadilo mu je da preuzima odgovornost umesto drugih.”

„Razumljivo je što otac tako govori. Uprkos tome, samo ti sve prepusti meni. Ja mogu da kažem da je Mijo dobila telegram da joj je majka bolesna i da je zato oputovala”, insistirao je Kensuke.

Ecuko je opet došla k sebi.

„Saburo mora da bude jasno da sam ja otpustila Mijo. Ja bih mu najradije to sama rekla. Ne treba da mi pomažete. Rešiću to sama.”

Kensuke i njegova žena ostadoše bez reči. Bili su besni, kao ljudi koji požure na mesto požara da pomažu u gašenju, a tamo im neko kaže da pomoć nije potrebna.

Ecuko siđe niz stepenište i sede pored roštilja u kuhinji. Sklonila je čajnik od livenog gvožđa i opet stavila rešetku na vatru.

Jakići dođe i čučnu pored roštilja. Uzeo je gvozdene mašice i počeo da prevrće skuše.

„Saburo se vratio.”

„Već je stigao?”

„Ne, još ne.”

Oko verande bila je živa ograda od grmlja čaja. Poslednji zraci sunca davali su živici takav sjaj da je izgledalo kao da se svetlost izlila po ivicama lišća. Još neprocvetani pupoljci bili su u senci. Zviždukanje koje se čulo dok se neko penjao stepenicama, bilo je Saburovo.

Ecuko se seti kako joj je bilo neugodno one večeri kada je Saburo došao da se pozdravi, a ona sa Jakićijem igrala go: nije ga pogledala, niti se okrenula prema njemu. Oborila je pogled.

„Dobro veče, evo me ponovo!”, povika Saburo ispod živice, koja je dopuštala da se vidi samo njegov gornji deo tela. Košulja mu je bila široko rastvorena na grudima i videlo se koliko je pocrneo oko vrata. Ecukin pogled sudari se sa njegovim nevinim, mladalačkim osmehom. Ona pomisli kako taj osmeh neće moći da više vidi, kad on bude otišao iz kuće, pa postade još napetija.

„Ah”, reče Jakići odsutno, ne pogledavši Saburoa. Bio je potpuno usredsređen na Ecuko i nije gledao mladića.

Dok su se ribe pekle, ulje sa njih curilo je na vatru, i iznenada plamenovi poleteše uvis. Jakići počeo da duva u njih da ih ugasi, videvši da je Ecuko potpuno zapustila započeti posao, očigledno zbunjena Saburovim dolaskom. Pošto Mijo više nije bilo, na nju je

pao veliki deo posla oko kuvanja, ali ona nije bila ni blizu toliko revnosna koliko je izgledala.

Prokletstvo, cela kuća već primećuje da je Ecuko zaljubljena u ovog momka. Jedino on, samo on, mladić u koga je zaljubljena, to još nije primetio. On očigledno nema pojma ni o čemu.

Jakići je zlovoljno duvao u plamenove koji su se povremeno javljali iz žara, na koji je i dalje padalo ulje sa skuša.

Tek tada Ecuko shvati da ono čime se hvalila pred Kensukeom i Čieko - da ima smelosti da sve prizna Saburo - u stvari nije bila hrabrost. Bila je to njena želja da sebe ohrabri, ali ne i prava hrabrost, koja se potpuno izgubila kad je Saburo ušao u kuhinju. Gledajući ga takvog, jasnog pogleda, vedrog osmeha, nije znala gde da pronađe snage za sopstvenu hrabrost. A sada više oko nje ne beše nikoga, nadaleko i naširoko se više nije video niko ko bi mogao da joj pomogne. Iako je u kuhinji bilo nekoliko osoba, osećala se kao da je sama sa mladićem u prostoriji.

... Od samog početka, uprkos svemu, u njoj se krila slutnja da neće imati hrabrosti da pogleda mladića u oči i kaže mu šta je učinila. Shvatila je da je njena hrabrost ne samo bila veštačka već da je iza navodne hrabrosti neverovatan strah, sa kojim nije mogla da se izbori.

Očekivala je neuspeh i kao da je u sebi podgrevala žudnju da vreme stane i trenutak kada Saburo progovori bude što dalje od nje. Trebalo je da izdrži to, da ga pogleda u oči, a ona to nije smela. Čak je i želela da se naljuti na nju, da viče, okrene se i ode, samo da ne mora više da čeka. Nije mogla ni da zamisli da će reagovati na drugačiji način, da bi mogao sve da primi ravnodušno, da joj oprost i da nastave da mirno žive pod istim krovom, bez mržnje. Koliko je vremena trebalo da protekne da se dogodi ono što je bilo neminovno?

Ali, ništa se nije dogodilo. Saburo je ćutao, a onda se okrenuo i pošao prema svojoj sobi, rekavši da želi da se odmori.

Posle izvesnog vremena Jakići reče: „Čudno. On uopšte nije rekao zašto nije doveo svoju majku.”

„Zaista?“, uzvratila Ecuko poluglasno, kao da se budi iz dubokog sna. I, sa nekom neobičnom razdraganošću, bojažljivo dodade: „Možda je

trebalo da ga pitamo? Da li će ona doći kasnije, ili je odlučila da ne dolazi?"

„Pusti to. Inače ćemo morati da pomenemo i Mijo i da razgovor krene tokom koji nam se uopšte ne sviđa”, upade joj, sa staračkom mlohavom ironijom, Jakići u reč.

Sledeća dva dana Ecuko je bila neobično mirna. U ta dva dana pojavilo se nešto kao onaj cinični iznenadni oporavak, teško objašnjivo osećanje prividnog poboljšanja stanja beznadežno bolesnog čoveka, kada se obraduju i njegovi najbliži koji kao da pokušavaju da mu udahnu život, makar to bilo i uzalud, i uspeju da mu povrate već dugo zaboravljenu nadu.

Šta se to dogodilo? Je li to što se sada događa - sreća?

Ecuko je povelu Magi u dugu šetnju. Sa Magi na lancu otpratila je Jakićija, koji je krenuo da rezerviše karte za brzi voz od železničke stanice Okamači do stanice Osaka-Umeda. Bilo je popodne dvadeset devetog oktobra.

Na istoj stanici na koju je ona dva-tri dana pre toga, neumoljivog pogleda, dovela Mijo i strpala je u voz, stajao je sada Jakići ležerno naslonjen na belu sveže ofarbanu ogradu i neko vreme čavrljao sa Ecuko. Tog dana Jakići je bio obrijan, što se retko događalo u poslednje vreme, i bio je obukao odelo. Pored toga, u ruci je držao svoj elegantni izrezbareni štap, kao napravljen od zmijske kože. Propustio je više vozova u smeru Umede, kao da je srećan što provodi više vremena sa njom.

Uznemirio ga je Ecukin neuobičajeno srećan izraz lica. Pas je vredno njuškao tamo-amo, a Ecuko se, trčeći za njim, sa nanulama na vrhovima prstiju, povremeno spotala i gurala Magi. Ili je gledala svojim vlažno svetlećim očima i blagim pogledom, kao da uvek tako gleda, dolazak i odlazak ljudi, koji bi zastajali kod kioska za novine, ili kod mesare, ili bi nastavljali da hodaju dalje, ne kupivši ništa. Ispred knjižare su lepršale crvene i žute trouglaste reklamne zastavice za dečje časopise. Bilo je oblačno popodne sa prilično svežim vetrom.

Zbog čega ona uopšte toliko zrači radošću; možda je razgovarala sa Saburom, ili ko zna šta? Može biti da zbog toga ne ide sa mnom u Osaku. Ali ako je tako, zašto onda nema ništa protiv toga da sutra sa mnom otputuje na duže vreme?

Jakići ju je očigledno pogrešno razumeo. Njen naoko srećan izgled u stvari nije bio ništa drugo nego mir posle dugog mozganja, od koga nije bilo nikakvog rezultata i čiju je neefikasnost morala da prihvati svesna svoje nemoći.

Kao da se ništa nije dogodilo, Saburo je juče celog dana kosio travu i radio u polju. Nije pokazivao nikakve znakove uzbuđenja. Kada je prolazio pokraj Ecuko, skinuo bi šešir i pozdravio je učtivo. Tako i jutros.

Taj po prirodi ćutljivi mladić govorio je do sada samo onda kad bi mu njegov poslodavac nešto naredio ili ga nešto pitao, ali nikada nije govorio zato što je imao nešto da kaže. Njemu nije bilo teško da po ceo bogovetni dan ne izusti ni reč. Da je Mijo bila tu, on bi možda razgovarao sa njom, ili bi onako zajedno prostački ludovali. Ali kada je ćutao, na licu nije mogla da mu se vidi dosada, niti mu je lice odavalo utisak melanholične povučenosti. On je više govorio svojim telom, telom koje je bilo naučilo da priča suncu, da priča prirodi, telom koje je pevalo samo svojom pojavom, kao da su mu svi njegovi udovi bili nabrekli od jedne, reklo bi se: rečitosti istinskog života.

Nije moglo da se isključi ni to da je vlasnik te jednostavne, lakoverne duše u stvari bio uveren da je Mijo još u kući, nego da je zbog nekakve obaveze prenoćila izvan kuće, pa će se vratiti tokom dana. On čak i kada bi zbog nečega i bio zabrinut, nikada ne bi pitao Jakićija ili Ecuko, da ih ne uznemiri svojom radoznalošću.

Ecuko je postala svesna da je prva opasnost prošla, pa je počela da joj se sviđa pomisao da Saburova smirenost u stvari zavisi od nje same. Ona mu do sada nije ništa ni priznala. Shodno tome, Saburo, koji ništa i ne sluti, još uvek nema ništa protiv nje, niti ima opasnosti da će da je prokune, ode od kuće da traži Mijo, ili nešto slično. Došavši do tog saznanja, njoj se učini kao da se njena smelost da ne prizna ono što je uradila Mijo, smelost koja je postepeno počela da slabi, tiče samo nje, ne i Saburoa. Ona u tom osećanju počne da vidi neku prolaznu sreću - i pomisli da je laž, ma koliko loša sama po sebi, bila u stvari vredna truda.

Ali, zašto on nije doveo majku, to ju je mučilo. Čak i posle njegovog povratka sa velike proslave sekte Tenrikjo, Saburo kao da nije bio spreman da razgovara o tome kakva je bila proslava ili kako mu je

proteklo putovanje, sve dok ga neko o tome direktno ne zapita. Razmišljajući o tome, Ecuko se kolebala, ne znajući šta da misli.

Iz tih razmišljanja izrastoše Ecukine želje, koje behu kao senke, teško izrazive rečima, a kada bi ipak bile izgovorene, bile bi u stvari puke nade, jedva nešto jače od smešnih iluzija. Ecuko su ta njena grešna neiskrenost i te njene želje sprečavale da Saburo otvoreno pogleda u oči.

Saburo izgleda kao da ništa ne može da mu naškodi, ne dopušta da mu išta oduzme prisebnost duha - mislio je Jakići. Ecuko je mislila da će Saburo da ode ako otpustimo Mijo, i ja sam tako mislio, ali je očigledno da nijedno od nas nije bilo u pravu. Čak i da smo bili u pravu. Čim otputujem sa Ecuko, slučaj će biti rešen. I ko kaže da mi se, čim stignem u Tokio, neće ukazati neka nova mogućnost ili neka nova životna prilika. Saburo će tada biti zaboravljen.

Ecuko je svezala Magi lancem za ogradu i okrenula se prema šinama. One su blistale pod naoblačenim nebom. Njihove sjajne metalne površine sa tragovima bezbrojnih brušenja protezale su se pred Ecukinim očima sa neobičnom poverljivom opuštenošću. Na pocrnelom šljunku između šina videle su se svetlucave tačkice, u kojima Ecuko prepozna strugotinu. Šine uskoro počеше da vidljivo podrhtavaju, nagoveštavajući tupo tutnjanje.

„Nadajmo se da neće pasti kiša”, obrati se Ecuko iznenada Jakićiju. Setila se svog odlaska u Osaku mesec dana pre toga.

„Po izgledu neba, verovatno ne”, odgovorio je Jakići, intenzivno proučavajući nebo. Tutnjava je bila sasvim blizu, jer je voz koji je išao u pravcu Osake ušao u stanicu.

„Nećeš da uđeš unutra?”, pitala je Ecuko.

„A zašto ti, uostalom, ne bi pošla sa mnom?”

Tutnjanje voza primoralo ih je da govore glasno, ali su jedva čuli jedno drugo.

„Molim te, ne u ovoj odeći, a osim toga i Magije tu”, dodala je Ecuko ne baš mnogo uverljivo.

„Magi možeš da ostaviš ispred knjižare. Vlasnik voli pse, a mi smo mu već dugo dobre mušterije.”

Ecuko je zamišljeno odvezivala psa. U tom trenutku odlučila je da tu polovinu dana provede u Maidenu, poslednji dan pre njenog sutrašnjeg odlaska. Da se sada vrati kući i bude sama sa

Saburom, delovalo joj je kao nešto neočekivano, nemoguće, čak bolno. Iako je Ecuko bila čvrsto uverena da će on posle povratka sa proslave u Tenriju da zauvek nestane iz njenog života, sada je shvatala da je stvarnost drugačija i da mora da se pomiri sa činjenicom da je on još uvek tu. Ne samo da je jedva mogla da veruje svojim očima da je on tu nego ju je njegova blizina činila nesigurnom. Kada ga je videla u polju kako kopa kao da se nije ništa dogodilo, nije znala gde će i šta će od straha.

Zar u ovu šetnju i nije pošla samo zato da bi se oslobodila straha? Ecuko odveza psa i reče Jakićiju: „Pa dobro, poći ću s tobom.”

Isto onako kao što je išla zajedno sa Saburom po praznom putu, sada se šetala po centru Osake, ovoga puta pored Jakićija. Kakve se sve neobične veze stvore sa ljudima koje sretniš slučajno u životu, a šta bi bilo da ih nikada nisi sreo? Jakići je držao svoj štap ukoso pred sobom dok je prelazio raskrnicu, a, dok su prelazili, uhvatio je Ecuko za ruku. Kad su prešli, ruke se odvojiše.

„Brzo! Brzo!”, povika on dok su se penjali na trotoar.

Išli su u polukrugu oko parkirališta, praćeni trubljenjem vozila koja su neprestano prolazila pored njih, zatim su krčili sebi put kroz mnoštvo ljudi na železničkoj stanici Osaka. Neki mladić koji je neprekidno žmirkao, kao da mu svetlost smeta, prilazio je ljudima sa prtljagom, pokušavajući da im proda karte za noćni voz. Tamnoputa, fina linija vrata tog mladića podseti Ecuko na Saburoa, pa se okrete za njim.

Jakići i Ecuko predoše veliko ulazno predvorje, gde je svakoga razdraživala nervozna buka iz zvučnika, koji su najavljivali vreme dolazaka i odlazaka vozova. U velikoj suprotnosti sa predvorjem bio je mirni hodnik u koji su posle toga ušli. Na tabli postavljenoj u visini glave bio je ispisan natpis „Železnička uprava”.

Ostavljena sama, dok je Jakići bio zadubljen u beskrajni razgovor sa upravnikom stanice, Ecuko požele da se malo odmori u foteljama presvučenim belim lanenim platnom, i tako nehotice pade u san. Glas iz zvučnika, koji se iznenada čuo i u kancelariji, trgao ju je iz sna. Kada vide železničke službenike koji su u velikom broju ispunili kancelariju, oseti ne samo sopstveni umor nego i takav teret od duševne iscrpljenosti da joj je i pogled na intenzivnu svakodnevicu postao mučan. Dok joj je glava bila naslonjena na ivicu fotelje, čula

je razgovore telefonom, koji je neprestano ili zvonio ili upijao bučne glasove.

Telefon. Čini mi se da ga odavno nisam videla. Neobičan aparat, u njemu se stalno ukrštaju osećanja ljudi, ali on sam ne oseća ništa, nego samo po ceo dan može da zvoni. Zar njega ništa ne boli od sve te mržnje, ljubavi, želja koje teku kroz njegovu unutrašnjost? Ili ta njegova zvonjava predstavlja krike, nešto kao neprekidni niz grčevitih, nepodnošljivih muka?

„Morala si da me dugo čekaš. Izvini. Dobio sam karte. Navodno su jedva uspeali da mi ih nađu za sutrašnji ekspres. Bila je to stvarno prijateljska usluga.”

Jakići stavi dve plave putničke karte na njenu ispruženu ruku.

„Za drugu klasu. Potrudio sam se za tebe.”

Karte za treću klasu su u stvari bile rasprodate. Karte za drugu klasu, da je hteo, mogao je da kupi i na šalteru, jer su bile mnogo skuplje, ali kada je već bio u kancelariji stanične uprave i razgovarao sa upravnikom, nije odoleo da sebi ne prida malo više značaja.

Na kraju njih dvoje kupiše i nove četkice za zube, zubnu pastu, dnevnu kremu za Ecuko i flašu jeftinog viskija za „oprostajno slavlje” večeras u kući Sugimotovih. A onda krenuše kući.

Stvari za sutrašnje putovanje bili su spakovali još jutros, a tih nekoliko stvarčica koje su kupili u Osaki bile su brzo spremljene, pa je Ecuko još samo preostalo da za oprostajno slavlje pripremi nešto bolju večeru nego inače. I Čieko, koja je odonda jedva razmenila koju reč sa Ecuko, zajedno sa Asako, pomagala joj je u kuhinji.

Bilo je uobičajeno da se navike održavaju pomoću praznoverica. Zato nije bilo čudo što je Jakićijev plan da se toga dana večera - samo toga dana - u krugu cele porodice, i to u sobi veličine deset *tatamija*, koja se inače ne koristi mnogo često, izazvao malo oduševljenja.

„Ecuko-san, čudno mi je da ocu dođe takva ideja. Kao da je rešio da se zauvek oprost od svih nas i da će mu ovo biti poslednje veče. Moguće je da ćeš mu u Tokiju sipati njegov poslednji gutljaj. Hvala ti lepo na tome”, rekao joj je posprdno Kensuke, koji je došao u kuhinju da krišom proba ono što kuvaju.

Ecuko je krenula da proveriti da li je velika soba očišćena kako treba. Električno svetlo još nije bilo upaljeno, pa je u večernjoj tami soba

veličine deset *tatamija* izgledala neutešno, napušteno i pusto kao prazna konjska štala. Saburo, sam u prostoriji, licem okrenut prema vrtu, čistio je metlom.

Kada Ecuko sa praga sobe vide mladića, oseti neizrecivu tugu zbog toga što joj je delovao kao da je potpuno sam na svetu, napušten od Boga. Tama u sobi - struganje metle po asuri razapetoj na podu - možda su još više pojačali taj utisak, mislila je kao da ga prvi put vidi u životu.

Isto tako snažna kao njena griža savesti koja ju je nagrizala, bila je ljubav prema njemu, koja je rasplamsavala njeno srce. Pomoću tog bola ona je sada prvi put bila u stanju da poslušno prihvati ljubavnu patnju. To što ona od juče nije mogla da ga pogleda, bila je pakost koju joj je takođe donela ljubav.

Ali, ipak joj se njegova napuštenost od Boga učinila toliko snažnom i čistom, da Ecuko nije videla nikakvu vezu sa njim, nikakav način da mu se približi. Njeni ljubavni pokušaji potirali su i razum i osećanja, zaboravljajući bez ikakvog napora razloge zbog kojih je trebalo da oseća krivicu prema njemu: kako da mu objasni Mijino odsustvo. Da li da moli Saburoa za oprostaj ili da bude prokleta od njega, da sama sebe kazni - u svemu što je razmišljala ogledao se njen neosporni egoizam, čist i nedirnuti egoizam, koji je ta žena, koja je uvek izgledala isključivo zaokupljena sobom, osetila kod sebe sada prvi put u životu.

Saburo primeti Ecuko kako stoji u polutami iza njega, pa se okrete prema njoj.

„Želite li nešto od mene?”

„Završio si čišćenje, zar ne?”

„Da.”

Ecuko ode do sredine prostorije i pogleda oko sebe. Saburo, rukavi njegove košulje boje kakija bili su zavrnuti, stajao je tu nepomično, sa metlom oslonjenom na rame. Prvi put je primetio kako su bujne grudi te dame, koja je tu stajala kao neki duh u tami.

„Dakle...”, procedila je Ecuko sa mukom, „večeras, u jedan sat posle ponoći, da li možeš da me sačekaš kod vinograda iza kuće? Postoji nešto što obavezno želim da ti kažem pre odlaska.”

Saburo je ćutao i nije odgovarao.

„Pa? Hoćeš li doći?”

„Svakako, milostiva gospođo.”

„Bićeš tamo? Nećeš biti?”

„Biću tamo.”

„U jedan sat, zar ne? Kod vinograda? Ali pazi da te niko ne primeti.”

„Svakako.”

Ukočen i usiljenih pokreta, Saburo se odmače od Ecuko i poče da čisti u pogrešnom smeru.

Za sobu veličine deset *tatamija* bila je neophodna sijalica od sto vati, ali čak i kad bi je upalili, izgledalo je kao da u sobi svetli sijalica jačine četrdeset vati. Sa tako bledim osvetljenjem, soba je izgledala još tamnija i mračnija od sumraka napolju.

„Ovakvo osvetljenje stvarno kvari raspoloženje”, rekao je Kensuke za vreme večere, jer su svi za vreme obeda povremeno zabrinuto pogledali u sijalicu na plafonu.

Za svečanost toga dana bilo je izneto lepo posuđe; osam članova porodice razmestilo se u obliku velikog latiničnog slova „u” oko Jakićija, koji je sam sedeo leđima okrenut prema glavnom delu prostorije *tokonomi*.^[56] Ali, slabo osvetljenje doprinelo je da raspoloženje prisutnih ne bude kao na svečanosti, nego kao da su tu okupljeni da završe neki zajednički posao.

Čašama punim drugorazrednog viskija nazdravljali su jedan drugom.

Ecuko je patila zbog onoga što je sama sebi zakuvala i nije primećivala ni bleskaste Kensukeove grimase, nije slušala Čiekino brbljanje, niti Nacuovo veselo, kreštavo smejanje. Kao što planinar traži sve teže zadatke i izazove, tako se i Ecuko, sa svojom sposobnošću za potištenost i patnju, sve više zaplitala i stalno upadala u fabrikovanje novih briga i patnji.

Pored toga, uz Ecukino trenutno raspoloženje prianjalo je i nešto netipično za njenu uobičajenu zabrinutost, neka vrsta osrednjosti. Kada je nedavno požurila da otpusti Mijo, već su se tada pojavili prvi znaci te nove vrste zabrinutosti. Da je tako nastavila, stalno nove loše kalkulacije mogle su da dobiju takve razmere koje bi na kraju dovele do toga da ona izgubi jedinu ovde na zemlji poverenu joj ulogu, jedinu stolicu na kojoj joj je još uopšte bilo dozvoljeno da sedi, ovde na ovom svetu. Ono što je za druge bio ulaz, za nju je možda bio izlaz. A pošto su vrata izlaza bila postavljena tako visoko, kao što

je visok vatrogasni toranj, mnogi su odustali od pokušaja da dođu do izlaza. Ali kada bi Ecuko, koja je tamo bivstvovala od početka, nekad poželela da izađe napolje, u slobodu, napolje iz svoje sobe bez prozora, i da pokuša da otvori vrata tog (nepostojećeg) izlaza, naišla bi na prazninu i moglo bi da se dogodi da padne u ponor - i smrt. Zbog toga možda i sva mudrost vezana za odlazak iz sobe počiva na pretpostavci da iz sobe ne sme da izađe ni po koju cenu.

Ecuko je sedela pored Jakićija, pa nije morala da gleda svog postarijeg saputnika, osim kad bi se okrenula ka njemu. Tačno preko puta nje sedeo je Saburo, koga je Kensuke neprekidno podsticao da pije. Oči su joj neprekidno bile uprte u njegovu čašu: bila je napunjena tečnošću boje ćilibara, koja se svetlucala, a njegove velike, jednostavne ruke pažljivo su je držale.

Ne bi trebalo da večeras pije toliko. Ako večeras popije previše, sve će biti uzalud. Ako prespava noć zbog pijanstva, nećemo se videti i sve će propasti. Za nas postoji još samo večeras. Sutra sam već na putu.

Kada je Kensuke opet hteo da napuni čaše, Ecuko nije mogla više da se uzdržava, pa je ispružila ruku da ga zaustavi.

„Kakva stroga velika sestra! Daj pusti malo ovog tvog malog dragog brata da popije!”

Bilo je to prvi put da je Kensuke išta pomenuo o odnosu između njih dvoje. Saburo to nije mogao da primeti. Nije bio sposoban da razume skriveni smisao tih reči. Obrtao je praznu čašu u ruci i smeja se.

Ecuko se pravila da je opuštena, pa mu zadade protivudarac, isto tako uz osmeh: „Pa naravno, za maloletne alkohol je otrov.”

Privukla je flašu sa viskijem bliže k sebi.

„Oho-ho, Ecuko je postala predsednica organizacije za zaštitu maloletnika”, bocnu je Ćieko, stajući na stranu svoga muža sa uzdržanom ali dovoljno jasnom agresivnošću.

Sada kad su došli do te tačke, nije više bilo isključeno da ono što je u poslednja tri dana bila tabu tema, Mijina odsutnost, postane predmet razgovora. Pomalo prijateljski, pomalo agresivno, potpuno sa merom - taj tabu je bio čuvan u ogradi te naoko pristojne hladnoće. Ali taj tabu je mogao da ostane tabu samo zahvaljujući prećutnoj pogodbi koje su se svi pridržavali. Jakići se pravio kao da

se ništa nije dogodilo, Kensuke i Ćieko bili su kooperativni dok ih niko nije dirao, a Asako nije ni morala da se trudi, jer ona sa Saburom nije nikada razmenila neku reč. Kada bi se zagreblo u bilo koju tačku tog prećutnog dogovora, u tom trenutku došlo bi do krize. Sada više nije bilo nezamislivo da Ćieko pred Ecuko ispriča sve što je ova uradila sa Mijo.

* * *

Strašno, ja sam večeras bila spremna da sve priznam Saburom. Bila sam spremna da se izložim njegovim prekorima, a sada će možda doći do toga da moram da gledam kako on sve saznaje od drugih! Pre nego što pobesni, Saburo će sigurno da ćuti i da sakrije svoju žalost. Ili još gore, on će se možda zbog drugih uzdržavati da mi oprost. Sve će propasti ako neko o tome počne da priča. Molim boga da se do jedan sat posle ponoći ne dogodi ništa loše! Samo da se ne dogodi ništa, pre nego što ja stupim u akciju!

Ecuko je sedela, bleđa, ukočena i tiha.

Jakići je možda mogao samo da nasluti u kakvoj je opasnosti bila Ecuko. Već se bio izvežbao da može približno da oceni razmere njenih duševnih nemira. Zbog toga je bio prisiljen na saosećanje sa njenom patnjom i bespomoćnošću i odlučio je da se pokaže velikodušan i da uzme u zaštitu Ecuko od Kensukea i njegove žene. Shvatio je to kao preko potrebnu meru, naročito zato što mu je bilo važno da sutrašnje putovanje bude prijatno za oboje. Da bi smirio raspoloženje svih prisutnih, a pošto je kao nekadašnji generalni direktor velike fabrike veoma dobro znao da to radi, počeo je govor u kome se nadugo i naširoko bavio najbanalnijim stvarima, ućutkavši sve i tako spasivši Ecuko.

„Saburo, za tebe je bolje da prestaneš da piješ. U tvojim godinama nisam smeo ni da pijem ni da pušim. Ti ne pušiš, i mislim da je to zaista u redu. Ako čovek u mladosti nema beskorisnih interesa i sklonosti, to za njegovu budućnost može da bude samo dobro. Da, čak i četrdeset godina je dovoljno rano da čovek prestane sa glupostima. Za takve kao Kensuke to je, iskreno rečeno, čak prerano. Ali, i vremena su danas drukčija...” Svi su začutili. Nastade neprijatan muk.

Iznenada je Asako prsila u histeričan smeh: „Oh, evo Nacuo mi je zaspao. Odneću ga brzo u krevet.”

Asako je podigla dečaka, koji joj je bio zaspao u krilu, i ustala, a Nobuko je otišla za njom.

„Hajde da svi imitiramo Nacua, da nam bude primer, pa da svi budemo dobri”, rekao je Kensuke imitirajući dečji glas, shvativši šta je Jakići hteo da postigne.

„Ecuko-san, molim te, vrati mi flašu. Od sada ću da pijem sam.”

Odsutna duhom, Ecuko je bila prigrllila flašu uz sebe, a sada je, isto tako odsutna duhom, vrati Kensukeu.

Grčevito se trudila da odvrati pogled od Saburoa, ali joj to nije uspevalo. Kad bi im se pogledi susreli, on je prvi skretao pogled i počeo da zbunjeno gleda u stranu.

Dok je tako zurila u Saburoa, sutrašnje putovanje, o kome je do sada razmišljala kao o nečemu sudbinski nepromenljivom, iznenada poče da joj se čini kao nešto u šta uopšte nije sigurna, nešto što još može da se promeni. Cilj putovanja koji je sada imala u glavi nije bio Tokio, nego, ako to može da se nazove putovanjem, odlazak u vinograd iza kuće i ništa sem toga.

To što se kod Sugimotovih obično nazivalo vinogradom, sastojalo se od tri staklenika u kojima Jakići više nije uzgajao vinovu lozu kao ranije, a pored njih bio je zasadio prilično veliki voćnjak bresaka. Kad se išlo na gledanje trešanja, prolazili su pored staklenika, takođe su tu prošli kada su išli na svečanost u hramu, ali je taj komad zemlje, veličine tri-četiri stotine *cuboa*, bio ostavljen kao napušteno ostrvo, koje je veoma retko posećivao bilo ko od Sugimotovih.

Ecuko je u mislima već nervozno počela da se bavi time šta da obuče za sastanak sa Saburom, koju obuću da pripremi, ali i kako da spreči da Jakići išta primeti. Razmišljala je o tome kako da pre odlaska u krevet otvori stravično škripava drvena vrata zadnjeg ulaza u kuhinju tako da je niko ne čuje kad bude izlazila.

Sama činjenica da je odredila takvo mesto za sastanak, pa onda i to tajanstveno sitničarenje oko toga šta će da obuče i obuče, dali bi nezavisnom posmatraču ideju da ona u stvari ne želi samo duži razgovor sa Saburom. Bilo je nešto drugo iza toga, nešto čega ni sama nije bila svesna. Malo smešno i preterano. Da je to sve bilo pre nekoliko meseci, kada niko ništa nije ni slutio o njenoj naklonosti prema mladiću, sve bi bilo drugačije. Ovako, sada, kada je to već postalo javna tajna, mogla je, da bi izbegla nepotrebne

nesporazume, taj „razgovor” sa njim da obavi negde dalje od kuće, u prirodi.

U toj jednoj jedinoj, toj poslednjoj noći, Ecuko je želela da sačuva jednu tajnu, pa makar to bilo i samo radi forme. Htela je da ima tajnu, tajnu koja će možda da bude poslednja njena takva tajna u životu, ali da bude samo njena, i samo Saburoova. Ako između nje i Saburoa, na kraju, ne bude ničega, ona je želela da to ostane samo za njih dvoje. Ecuko je bila uverena da ima pravo na poklon kakav joj niko do sada nije dao, pa makar to bila i jedna nevina tajna.

Zbog hladnih noći i jutara ujesen, Jakići je od sredine oktobra spavao sa vunenom kapom za spavanje. Za Ecuko ta kapa je bila kao neka vrsta svetionika, koji joj je javljao starčeve namere. U noćima kada bi odlazio u postelju sa kapom na glavi, bilo je sigurno da neće pokušavati da se približi Ecuko. Ako bi legao gologlav, to je značilo da će mu te noći ona biti potrebna. Značilo je da treba da bude spremna na odnos sa njim.

Posle oproštajne svečanosti, u jedanaest sati noću, Ecuko je mogla da čuje Jakićija kako glasno diše pored nje. Spavao je. Sutra ujutro njih dvoje su putovali i on je želeo da se dobro naspava. Njegova vunena kapa, koju je navukao te noći, bila se malo iskosila, pa je mogla da mu vidi otkriveni deo čela, na kome su se videli prljavobeli pramenovi kose. Njegova posedela kosa nikada nije postala potpuno bela, već je imala neku nečistu boju, kao mešavina susama i soli.

Ecuko je kratko čitala pred spavanje, pod svetlošću stone lampe, ne zato što joj se čitalo, već više da sačeka da on utvrdi san. Posle nekog vremena, kad je postala sigurna da je zaspao, ugasila je svetlo. Onda je, kao pravi zaverenik, gotovo dva sata provela budna, čekajući tako u mraku. Njeno nestrpljenje i njeni pregrejani snovi učinili su da je Ecuko sastanak sa Saburom zamišljala kao nešto posebno lepo i radosno. To da je Saburou htela da sve prizna, da bi na sebe natovarila njegovu mržnju, zaboravila je kao ona časna sestra koja je u zanosu iznenadnih strasti zaboravljala na redovne molitve.

Ecuko je preko kimona za spavanje navukla svoju svakodnevnu odeću, koju je bila sakrila u kuhinji, povezala pojasom boje cinobera, obmotala se starim, vunenim šalom duginih boja oko vrata, pa preko svega toga prebacila crni ogrtač od satena. Magi je ležala svezana u

svojoj štenari pored ulaza i spavala. Ecuko je izašla kroz zadnji kuhinjski ulaz. Bila je jaka mesečina, vedra noć je bila svetla gotovo kao dan. Nije pošla pravo prema vinogradu, nego je pre toga otišla do Saburove spavaće sobe, da proveriti da li je on krenuo. Prozor je bio širom otvoren. Njegov pokrivač bio je bačen u stranu. Očigledno je izašao kroz prozor i pre nje otišao prema vinogradu. Ovo otkriće ispuni je takvom čulnom radošću kakvu davno nije osetila.

Kada se pominjao vinograd, jednostavno se govorilo „iza kuće”, ali je između kuće i vinograda bila i mala duguljasta udolina, u kojoj se nalazilo polje krompira. Na strani koja je bila bliža kući nalazio se i red bambusovih mladica širine dva do tri *kena*,^{57} tako da se konture staklenika nisu mogle da vide iz kuće.

Ecuko je išla putanjom obraslom visokom travom kroz polje krompira. Čulo se hukanje sove. Na mesečini, izbrazdani gornji sloj oranice polja krompira izgledao je kao groteskni trodimenzionalni model brda od kašaste lepenke. Na mestu na kome joj je trnje prečilo put, na tlu oranice jasno su se videli tragovi patika. Tu je očigledno prošao Saburo.

Ecuko je prošla kroz red bambusa, popela se uz strminu i dospela u senku hrasta, gde je pred njom, osvetljen mesečinom, ležao jedan deo vinograda. Pred ulazom u jedan od staklenika, čija su stakla većinom bila porazbijana, stajao je Saburo. Delovao je kao da je zadubljen u misli, a ruke su mu bile prekrštene.

Mesečeva svetlost prelazila je preko crnila njegove kratko podšišane kose sa posebnim odsjajem. Izgledalo je kao da mu hladnoća ne smeta, jer nije obukao jaknu. Imao je na sebi pleteni pulover, koji je dobio od Jakićija.

Kad je primetio Ecuko kako dolazi, spustio je ruke, udario petama i pozdravio je dok je bila još daleko od njega.

Ecuko mu se približila. Nije bila u stanju da išta kaže. Posle nekoliko mučnih trenutaka pogledala je oko sebe i upitala:

„Ima li tu negde da se sedne?”

„Da, u stakleniku ima jedna stolica.”

To što se u odgovoru nije mogao da oseti ni najmanji trag oklevanja niti sramežljivosti, pomalo je razočaralo Ecuko.

On se pognuo, ušao u staklenik, a ona je krenula za njim.

Na svodu jedva da je još bilo stakla, prazni okviri, osušeno grožđe, suvi listovi, sve to bacalo je svoje senke na prostirku na podu. Tu je bila i mala okrugla istrošena stolica. Saburo ju je privukao da Ecuko sedne na nju, a zatim je uzeo svoj mali peškir, koji je uvek imao iza pojasa, i pažljivo obrisao stolicu. On sam seo je na zarđalu bačvu koju je našao u stakleniku. Bačva je bila klimava, pa je on, sedeći na njoj, bio sav zgrčen, sa jednom nogom ispruženom, a drugom savijenom.

Ecuko je ćutala. Saburo je uzeo slamku s poda i počeo da je obmotava oko prsta, uz čudno pištanje.

Onda Ecuko iznenada reče: „Ja sam otpustila Mijo!” Saburo ju je mirno gledao.

„Znam.”

„Od koga si čuo?”

„Od gospođe Asako.”

„Od Asako...”

Saburo je pogledao u tlo i opet umotao slamku oko prsta. Nije mu bilo prijatno dok je gledao Ecuko tako iznenađenu.

Ecuko shvati da iza mladićeve potištenosti, dok je gledao u pod, stoji nemi ogorčeni prkos. To je bilo naličje njegove začuđujući hrabre, čak i snažne skrušenosti, sa kojom je on u protekla dva-tri dana, sa napadno nameštenim vedrim izrazom lica, očajnički pokušavao da izađe na kraj sa bolom zbog nepravednog razdvajanja od Mijo. Taj nemi prkos više ju je pogađao nego što bi mogle i najteže uvrede. Obeshrabrena, ona se pognu napred na svojoj stolici. Ne mogavši da se smiri, trljala je svoje prekrštene ruke, razdvajala ih, dok je neprekidno govorila, kao da ima groznicu. Povremeno bi njen govor bio prekidano nečim što je ličilo na suvi jecaj, što je odavalo da iza svega stoji snažna, samo sa mukom potiskivana strast. Dok je govorila, delovalo je kao da je ljuta, maltene besna.

„Molim te, oprost mi. Mnogo sam patila. Nisam znala šta drugo da uradim. Osim toga, bila sam ljuta na tebe jer si me lagao. Ti i Mijo, vi ste bili do ušiju zaljubljeni jedno u drugo, a ti si bio toliko drzak da mi kažeš da je ne voliš. To je naravno bila laž! Zbog tvoje laži sam patila, a patim i dalje. Da samo možeš da znaš kako je teško sakrivati patnju, kao što sam ja morala, a ti to uopšte nikada nisi ni

primetio. I ti treba da osetiš nešto slično, i tebi sleduje ista količina bezrazložne patnje.

Ti uopšte ne možeš da pretpostaviš koliko sam trpela. Kada bi moja patnja mogla da se iščupa iz mog srca i uporedi sa nečijom - ja bih najradije tvoj bol, koji tebe muči sada, i ovaj svoj, uporedila jedan sa drugim, pa bismo videli čiji je bol veći. Ja sam toliko patila, da sam, kad više nisam mogla da izdržim, jedanput stavila ruku na vatru i namerno se opekla. Evo, pogledaj! To je zbog tebe! Ove opekotine imam zbog tebe!”

Pri mesečevoj svetlosti Ecuko mu ispruži dlanove sa već skoro zaraslim opekotinama. Sasvim pažljivo, kao u nekom velikom strahu, Saburo dotaknu savijene Ecukine prste, ali ih onda opet brzo ispusti.

U Tenriju sam, u vreme svečanosti, video prosjake, na koje si me sada podsetila. Oni pokazuju svoje rane, da bi izazvali saosećanje kod ljudi. Stvarno su grozni ti prosjaci. Ne znam šta je to, ali milostiva gospođa me u ovom trenutku podseća na prosjake...

Tako je razmišljao Saburo, ne sluteći u svojoj prostoti da poreklo njenoga ponosa leži u njenoj patnji.

Čak i tada, Saburo još uvek nije shvatao da ga Ecuko voli.

Trudio se da iz Ecukinih širokih nerazumljivih uvoda izvuče konkretne činjenice, koje bi mu donekle bile razumljive. Ta žena pred njim je patila. Jedino je to bilo sigurno. Da li je ona za to imala temeljan razlog, i koji je to razlog bio, on to nije mogao znati, ali ona je u svakom slučaju patila zbog njega.

Ako neko pati, treba ga tešiti. On sam nije mogao da shvati na koji način može da je uteši.

„Ostavite to. Nemojte da se brinete za mene. Mijo doduše nije ovde, ali to mi je bilo teško samo u početku, sada više nije toliko.”

Ali Ecukin nepoverljivi pogled tražio je u tom blagom, jednostavnom saosećanju samo bednu poniznu laž, jednu sa odstojanja smišljenu učtivost.

„Ti opet lažeš. Kažeš da biti na silu odvojen od voljene osobe nije tako teško. Zar je to moguće? Ja tebi ovde vadim celu svoju utrobu i prostirem je pred tobom, otvaram ti dušu, otvaram ti srce, molim te za oprostaj, a šta ti radiš? Ti se još uvek zatvaraš u svoju ljušturu i nisi spreman da mi oprostiš iz srca, zar nisam u pravu?”

Saburo nije bio navikao da se bori sa ovakvim agresivnim protivnikom. Ona, sa njenim romantičnim i strastvenim osećanjima, bila je mnogo jača od njegove ćutljive i neme jednostavnosti. Razmišljao je zbunjeno, ali jedino do čega je mogao da dođe u tim svojim razmišljanjima bilo je to da ga Ecuko optužuje za laž. Trebalo je samo da joj kaže istinu, pravu istinu i, nadao se, ona će se smiriti.

Pa onda glasno izjavi: „To nije laž. Vi stvarno ne treba da se brinete zbog mene. Ja u stvari nikada nisam voleo Mijo.”

Ecuko prestade da jeca. Skoro se nasmejala.

„Opet ponavljaš iste laži! To si opet slagao! Da li ti stvarno veruješ da možeš da me zavaraš takvim detinjastim lažima?”

Saburo je bio bespomoćan. On je bio na izmaku svojih snaga jer nije razumeo ništa što je sa toliko strasti govorila ta naporna ženu. Preostalo mu je samo da ćuti.

Prvi put Ecuko je mogla da udahne i da se odmori, gledajući ga zanemelog. Iz daljine odjeknu zvuk teretnog voza.

Saburo je bio zaokupljen svojim mislima, pa nije čuo zvižduk voza.

Šta da kažem, a da mi milostiva gospođa poveruje? Prošlog puta mi je govorila kako je najvažnija stvar na svetu ljubav, voleti ili ne voleti, kao da će ceo svet da propadne ako nema ljubavi, kao da je ljubav najvažnija stvar koja postoji na svetu. Sada opet, kad joj kažem da ne volim Mijo, optužuje me da lažem. Zar nije ljubav i kada se ne voli? Za nju je sve što ja kažem laž i ne vredi joj ništa. Možda hoće da joj dam nekakav dokaz? Ako joj kažem istinu, možda će da mi veruje.

On čučnu i iznenada poče da priča, pun poleta.

„To nije laž. Ja nisam bezuslovno pokušavao da dobijem Mijo za ženu. U Tenriju sam o tome razgovarao s majkom. Majka je od početka bila protiv toga, jer je za ženidbu za mene još prerano. Bilo mi je neverovatno teško da joj kažem da se ženim, jer sam joj prećutao da je Mijo u drugom stanju. U svakom slučaju ona se protivila, govoreći mi da takvu neurednu ženu kao što je Mijo ne želi čak ni da vidi. Zato i nije došla sa mnom u Maiden, nego je iz Tenrija otputovala pravo kući.”

Ovaj nezgrapni, kvrgavi govor, bio je pun istina koje su mu s mukom prelazile preko usana. Zato Ecuko obli radost, radost lepa

kao san, san koji zrači prolaznom radošću trenutka. Dok je slušala, njene oči se zasvetleše, a nozdrve su joj zadrhtale.

U takvom stanju polusna ona mu reče: „Ali, zašto mi to nisi ranije rekao?”

„Zašto to nisi rekao mnogo ranije?”

A onda nastavi, sada mnogo smirenija: „Znači, tako je to bilo. Zbog toga nisi doveo majku, sad mi je jasno.”

On je ćutao, a ona nastavi i dalje snenim glasom: „Ako se tako posmatra, tebi je onda u stvari odgovaralo da Mijo ne bude ovde kad se vratiš, zar ne?”

Ono što je Ecuko samo polovično mislila, pomešalo se, kada je to rekla, sa onim što je samo dopola izgovorila, tako da ni ona sama nije više mogla da napravi razliku između sopstvenih unutrašnjih monologa, koji su se neprekidno ponavljali, i razgovora naglas - sama sa sobom.

Kao što u snu sadnice za tren oka porastu i postanu plodonosne voćke, a male ptice dostignu veličinu teglećih konja, tako su se u Ecukinim snoviđenjima smešne želje ostvarivale - u trenutku.

Možda u stvari Saburo voli mene, a ne nju. Moram da skupim dovoljno smelosti i saznam da li je to tačno. Ne treba da se plašim od eventualne propasti mojih nada. Ako su moje pretpostavke tačne, biću srećna. To je tako jednostavno.

Tako je mislila Ecuko. Ali nada koja se ne boji razočaranja pre predstavlja svojevrсни očaj, nego sigurnost.

„Dobro... i koga ti u stvari voliš?”, pitala ga je Ecuko.

Greška koju je ova možda oštroumna žena u tom trenutku napravila sastojala se u tome što su te reči stvorile ogroman jaz između njih dvoje. Da je umesto toga Saburou nežno stavila ruku na rame, između njih dvoje razapele bi se milijarde niti koje ih povezuju. Dodir ruku - to je možda bio način da se te dve različite duše stope u jednu.

Ali između njih su se isprečile reči, kao strogi, nepopustljivi tirani. Saburo nije uspeo da protumači crvenilo koje se naglo pojavilo u Ecukinim obrazima. On je izbegavao da rešava to pitanje, kao što učenik izbegava da pokuša da reši zadatak iz računa.

Voli... ne voli... Opet! Evo je opet. Ona opet priča o ljubavi.

Mladić je bio sa devojkom. Bilo je sasvim razumljivo to što je Saburo obasipao Mijo poljupcima - kada je bio sa njom. Oni su spavali zajedno. Onda je u Mijinom truhu počeo da klija novi život. Sledeći, tako bi se reklo, prirodni korak bio je da se Saburo zasitio Mijo. Svaki put iz početka on se vraćao dečjoj igri, ali u toj igri partner nije morala da bude Mijo, mogla je to da bude i svaka druga žena. 'Postao je prezasićen', to možda nije bila najtačnija formulacija: Mijo je, samo, Saburou prestala da bude Mijo.

Saburo u svakom slučaju nije polazio od toga da čovek koji određenu osobu više ne voli, mora da zavoli neku drugu osobu, ili da, ako u tom trenutku voli nekoga, ne sme da istovremeno zavoli nekog drugog.

Zbog tog razloga, on opet nije znao šta da odgovori Ecuko.

Umesto o odgovoru, on je razmišljao o tome ko ga je doveo u škripac svojim pitanjima. Čija je krivica ta da je pitanjima sateran u ćošak i sada na njih ne zna šta da odgovori?

* * *

Saburo je shvatio da više ne sme da se osloni na svoja osećanja, nego da mora malo da povede računa i o onome čemu ga je naučilo iskustvo - za nekoga ko je odmalena zavisio od milosrđa drugih, koji su ga hranili otkako zna za sebe, to je bilo potpuno razumljivo rešenje.

Osvestivši se, iznenada, on shvati da ga Ecukine oči bukvalno mole: „Hajde, izgovori moje ime”.

Oči milostive gospođe su ovlažene. Ona želi, to je sigurno, da kažem da u stvari volim nju, a ne Mijo. Nema sumnje u to.

Saburo je našao nekoliko zrna crnog, smežuranog grožđa, igrao se sa njima valjajući ih po svom dlanu tamo-amo, a onda, spuštene glave, bez patosa, rekao:

„Volim vas, milostiva gospođo.”

Da joj je rekao da je ne voli, Ecuko bi to lakše mogla da prihvati. Tako olako izrečena laž, njegova navodna izjava ljubavi, na mnogo grublji način je pokazala da je on stvarno ne voli i da sada samo pokušava da manipuliše njome. Iako je Ecuko bila do guše zabrazdila u svoje neobične snove o ljubavi, ta laž ju je u trenutku osvestila i ona je naglo ustala.

Sve je bilo gotovo.

Obema rukama prošla je kroz svoju od noćnog vazduha hladnu kosu, dovela u red svoju razbarušenu frizuru i mirno, čak smelo rekla: „Znači tako? Hajde, hajde da se polako vratimo kući. Sutra rano putujemo, pa bi trebalo da malo i odspavam, zar ne?”

Saburo je lagano spustio levo rame i pomalo nevoljno ustao. Još mu sve nije bilo jasno, ali je polako shvatao da je negde pogrešio.

Ecuko se malo bolje umota šalom duginih boja, da zaštiti vrat na kome je osećala hladnoću kasne večeri. Saburo primeti da njene usne, u senci suvog lišća vinove loze, odaju tamnoljubičasti odsjaj.

Saburo do sada svoju napornu sagovornicu nije gledao kao ženu, nego možda kao na čudovište sa srcem, neobičnu gomilu mesa sa komplikovanom dušom u sebi. Bila je za njega mašina koja živi, sa neverovatno promenljivim raspoloženjima, sad zabrinuta i patničkog izgleda, sad neko ko se iznenada zasmee, ali u svakom slučaju živa mašina kroz koju pulsira krv, mašina sa otkrivenim snopom živaca.

U tom trenutku, kada je ustala i bolje se umotala u šal, Saburo je prvi put video Ecuko kao ženu. Ecuko požuri da krene napolje iz staklenika, ali on pruži ruku i stade pred nju, pokušavajući da je zadrži.

Ecuko se okrenu i prodorno zagleda u Saburoa.

Iako je imala dosta odeće na sebi, osetila je njegov dodir. Kao što čamac koji pokušava da se probije kroz naslage algi na površini vode, udari u drugi čamac, a da alge nisu uopšte ublažile udar, tako je i ona, čak i kroz odeću, osetila njegove ruke na svojim grudima.

Iako je ona neprekidno gledala u njega, Saburo više nije želeo da skrene pogled. Njegove su se usne otvorile kao da žele nešto da joj saopšte, ali on nije ispustio ni glasa. Na usnama mu je neprekidno lebdeo vedri, umirujući osmeh. Nije bio svestan, ali u jednom trenutku joj je nesvesno namignuo, ni sam ne zna zbog čega.

Ecuko je začutala jer je shvatila da su u takvom trenutku reči nemoćne. U trenutku kada se najzad dočepala pravog sigurnog očajanja, to očajanje se pripilo uz nju, kao što čovek koji visi nad ponorom ne uspeva da misli na bilo šta drugo nego na svoj predstojeći pad u bezdan.

Pritešnjena svežim, mladim telom, koje se nije obaziralo na okolnosti, Ecuko je počela da se znoji. Jedna nanula joj je kliznula sa noge i pala na tlo.

Zbog čega se Ecuko tako snažno i pritom tako nesvesno opirala svom sopstvenom otporu? Kao da se opirala oslonjena o nešto.

Saburo je obema rukama obuhvatio Ecuko, tako da nije mogla da mrdne ni rukama ni telom. Nije je puštao iz tog snažnog stiska i izgledalo je kao da je nikada neće pustiti. Ecuko je stalno okretala lice levo-desno, kako im se usne ne bi dotakle. Uzbuđen i u želji da joj još više priđe, Saburo izgubi ravnotežu, spotaknu se preko stolice i jednim kolonom pade na tlo. U tom trenutku Ecuko se oslobodi stiska i pobeže napolje.

Nije ni čula sebe, ali je sve vreme vrištala. Zvala je u pomoć. Koga je dozivala, nije ni sama znala? Koje bi to ime ona uopšte poželela da izgovori, ako to nije bio Saburo? Odakle je mogla da za Ecuko naiđe spas, ako ne od mladića koga voli, od Saburoa? Zašto je, uprkos tome, zvala u pomoć? Šta je htela da postigne tim pozivima? Odakle da je neko spase, gde da je odvede, iz čega da se spase, od čega da pobjegne...

Saburo je potrčao za Ecuko, stigao je i bacio u travu pored staklenika. Mekano ženino telo lako pade u visoku, kao grmlje gustu travu. Izgrebani, oboje su imali znoj i krv na rukama, ali ništa nisu osećali.

Usijano, od znoja blistavo Saburovo lice, tako blizu njenih očiju - u tom trenutku Ecuko je mislila samo na to kako prvi put gleda njegovo lice izbliza i shvata da ništa na ovom svetu nije tako lepo kao lice mladog čoveka obasjano nagonom, lice čiji sjaj potiče iz požude. Ali, uprkos tim osećanjima - njeno telo se i dalje opiralo.

Saburo je ženu držao čvrsto pritisnutu uz tlo, stezao ju je rukama, pritiskao grudima, a uzbuđen od njene blizine, on je ko zna zbog čega, smejući se odgrizao jedno dugme sa njenog crnog satenskog ogrtača. Ecuko je samo napola bila pri svesti. Osećala je snažnu ljubav prema toj velikoj teškoj glavi, koja se nemirno valjala tamo-amo po njenim grudima. Ali, iako ga je volela, ne zna ni sama zašto, nekoliko puta je glasno vrisnula, dozivajući u pomoć.

Kad je čuo njen vrisak, Saburo shvati da je preterao, skoči i daje se u beg. Na bekstvo ga nije primorao razum, nego instinkt. Bežao je kao što bi svaka životinja počela da beži kad bi osetila da joj je život u opasnosti.

Trčao je brzo i već počeo da odmiče u pravcu suprotnom od Sugimotove kuće. Ecuko shvati da joj odlazi čovek koga je u stvari želela da zadrži. Potrča za njim i poče da viče iz sve snage: „Čekaj! Čekaj!”, povikala je.

Što je više vikala, to je Saburo brže bežao, ali ona uspe da ga nekako stigne i, kada je istrgao ruku iz njene, ona se baci i obuhvati ga oko struka. Mladić je nastavio da trči, iako je ona bukvalno visila o njemu, i vukao ju je nekoliko metara kroz trnovito grmlje.

Jakići se u međuvremenu bio probudio, i shvativši da nema Ecuko pored njega, pođe da je traži. Instiktivno je krenuo prema Saburovoj sobi, ali je i tamo našao prazan ležaj i razbacanu posteljinu.

Mučen teškim strahovanjima otišao je u kuhinju i ugledao mesečinu koja je prodirala kroz širom otvorena vrata. Odatle je nastavio do voćnjaka u kome su skoro bile okopane kruške, a odatle okrenu se prema vinogradu. Zemlja je bila sveže prekopana, a tu, pored šupe u kojoj je držao alat, stajao je naslonjen trnokop. Ni sam ne znajući zašto mu je potreban, Jakići uze oštru alatku, zabaci je na rame i poče da trči pored bambusove šikare. U tom trenutku već su se čuli Eukini pozivi u pomoć.

Bežeći očajnički, Saburo se osvrnu i tada vide kako mu se približava stari gazda. U tom trenutku otkazaše mu noge. Zaustavio se i čekao sve dok teško zadihani Jakići nije stigao do njega, a za njim je dolazila Ecuko.

Kad je Jakići naišao sa trnokopom na ramenu, Ecuko je ležala na zemlji, ali videvši da je Saburo stao, kao da mu je ponestalo snage, podiže se sa nevericom. Nije osećala bolove po telu, iako je ono bilo izgrebano od trave i rvanja sa Saburom. Kada je prišla Jakićiju, koji je stajao u svom kimonu za spavanje, sa trnokopom, koji je spustio pored sebe, ona se bez ikakvog srama zagleda u njega. Njegove razdrljene grudi brzo su se pokretale. Teško je disao, a, pošto nije mogao da izdrži Eukin pogled, on pogleda u zemlju.

Ta njegova slabost, to njegovo oklevanje potreslo je Ecuko. Besna, uze trnokop od starca, zavitla ga i baci prema Saburom. Ovaj je bio nepomičan i stajao, kao da čeka na presudu, sasvim smeten, ne razumevajući šta se događa. U tom trenutku, dobro naoštrena, blistava oštrica trnokopa stiže do njega i zarivši mu se u vrat, preseče mu vratnu žilu.

Mladiću se ote prigušen krik, on zatetura napred, ne videvši Ecuko, koja je dojurila kao razbesnela zver. Sledeći udarac trnokopom, koji je ponovo zgrabila, rasekao mu je lobanju. Saburo podiže ruke prema glavi i pade.

Jakići i Ecuko su stajali nepomično i posmatrali telo koje se sve slabije trzalo. Kao da ništa nisu videli, stajali su tu, a da ni reč nisu uspeli da prozbore.

Posle ćutanja koje im se činilo dugo kao večnost, Jakići reče: „Zašto si ga ubila?”

„Zato što ga nisi ubio ti!”

„Ali, ja uopšte nisam imao nameru da ga ubijem.”

Ecuko je gledala u Jakićija ludačkim pogledom. „Ti lažeš. Sigurno si odavno smerao da ga ubiješ. Ja sam na to čekala suviše dugo. Nije postojala nijedna druga mogućnost da me spaseš, osim da ubiješ Saburoa. Ali ti si uprkos tome oklevao. Bio si izgubio svako samopoštovanje, drhtao si od te pomisli. U tom slučaju, nije mi preostalo ništa drugo nego da te zamenim i da ga ubijem ja.”

„Prebacuješ krivicu na mene?”

„Ne, ne pada mi na pamet. Sutra ujutro idem u policiju. Sama.”

„Samo polako. Moramo da razmotrimo sve mogućnosti. Ali, opet mi nije jasno zašto si morala da ga ubiješ?”

„Morao je da umre, jer me je mučio.”

„Ali to nije činio svesno, tvoja osećanja nisu njegova krivica.”

„Nisu njegova krivica! Ti ništa ne razumeš. Ja sam mu se samo osvetila, jer me je mučio. Nikome nije dozvoljeno da muči ljude.”

„Nije, ali ubistvo je previše! Kako nešto tako možeš da tvrdiš?”

„Mogu da tvrdim, jer sam ja bila pogođena. Odlučila sam da ga ubijem i to nije moglo da se spreči ni pod kojim okolnostima.”

„Ti si stvarno užasna žena.”

Jakićiju tek u tom trenutku postade jasno da on nije ubio mladića, jer je sve vreme tako osećao, pa ispusti uzdah olakšanja. Bilo mu je lakše i počeo je da razmišlja.

„Slušaj. Ne smemo da prenađimo. Razmislicemo na miru šta da uradimo. Do tada niko ne bi smeo da nađe njegovo telo.”

Uzeo je od Ecuko trnokop, čija je oštrica bila još vlažna od Saburove krvi. I kao da radi nešto najobičnije na svetu, u mekoj, raskopanoj zemlji, on počeo da kopa. Kopao je mirno, kao da je

zamenuo dan za noć i kao da je normalno da neko u to doba noći radi u polju.

Trajalo je prilično dugo dok nije iskopao plitku rupu. Za to vreme Ecuko je sedela na zemlji i posmatrala Saburoa, koji je ležao potrbuške. Pulover mu se bio pomalo podigao. Na jednom mestu gde su košulja boje kakija i pulover bili zavrnuti, video mu se deo leđa. Koža mu je bila bleđa, bez sjaja. Glava je bila okrenuta na stranu, jedan obraz mu je bio zariven u zemlju, a iz od bola iskrivljenih usana virio je red njegovih lepih pravih zuba, pa se skoro činilo kao da se smeši. Oči su mu bile čvrsto zatvorene, a iznad obrva videla se rupa kroz koju mu je iscurila moždana masa.

Dovršivši kopanje rupe, Jakići dođe do Ecuko i kucnu je lako po ramenima.

Saburovo telo delovalo je kao da je teško više od tone. Jakići ga uhvati za noge i počne da ga vuče preko trave. Čak se i u mraku videlo kako iza njega ostaje krvav trag u travi. Svaki put kada bi Saburova glava dok ga je vukao naišla na neke neravnine ili kamen, izgledalo je kao da im se uljudno javlja.

Ecuko zgrabi Saburoa za ruke i pomože Jakićiju da ga spusti u plitki grob. Brzo ga je pokrio zemljom. Na kraju je ostalo da viri još samo nasmešeno lice sa zatvorenim očima i njegova poluotvorena usta. Prednji zubi su se svetleli na mesečini, bili su blistavo beli. Ecuko skloni trnokop sa njegovih grudi, uze malo zemlje i posu mu preko lica. Sipala mu je zemlju u usta, kao da se igra, ali to nije bilo dovoljno, pa Jakići uze trnokop, iskopa nešto zemlje malo dalje pored i njome prekri lice mrtvaca.

Kad su nabacali dovoljno zemlje, Ecuko skide nanule i, samo u belim čarapama, počne da gazi po Saburovom grobu. Meka zemlja po kojoj je gazila, izazvala je u njoj prijatan osećaj, kao da bosa gazi po mekoj ljudskoj koži.

Za to vreme Jakići se vrteo okolo, pomno pregledajući tlo i uklanjajući tragove krvi; pokrivaio ih je zemljom; utrljavao ih nogama; tako da su na kraju potpuno bili sakriveni.

* * *

U kuhinji su oprali ruke zaprljane zemljom i krvlju. Ecuko je skinula svoj ogrtač, koji je bio sav poprskan krvlju, i izula čarape. U

međuvremenu je bila pronašla nanule, koje je bila izgubila u travi, pa je oprala i njih.

Jakićiju su se ruke tresle toliko jako da nije mogao ni da zagrabi vodu. To je umesto njega uradila Ecuko, koja uopšte nije drhtala. Na kraju su pažljivo očistili umivaonik od krvi.

Ecuko uze ogrtač i čarape i krete iz kuhinje. Počela je da oseća bol od ogrebotina koje je zadobila dok ju je Saburo vukao za sobom. Ali to još nije bio onaj pravi bol.

Začu se kako Magi zavija, ali je zavijanje brzo prestalo.

Jakići je slušao kako Ecuko mirno diše pored njega. Duboko je disala, kao neko ko je radio celoga dana, uradio mnogo korisnih stvari, i sada spava snom pravednika. Njeni naponi, beskonačni naponi, koji su joj doneli beskonačni zamor, sada su bili prestali, pa je spavala kao neko ko je uradio sve što može da učini da bi iz tog zamora izašao. Zločin nije bio ništa u poređenju sa zamorom koji je osećala dok je bila budna, pa je san bio samo nadoknada za umor koji ju je dugo mučio.

Ali njen mir nije dugo trajao. Kada se Ecuko probudila, oko nje je bio mrkli mrak. Zidni časovnik je sekundu po sekundu melanholično cepkao vreme. Pored nje ležao je Jakići, budan, drhteći. Nije ni pokušala da ga zove, oko nje nije bilo nikoga sa kime bi želela da razgovara. Na silu otvorenih očiju ona je gledala u tamu. Nije videla ništa.

Iz daljine se začu kukurikanje petla. Do svitanja je ostalo još mnogo vremena, ali petlovi, iako to znaju, počeli su glasno da kukuriču. Posle njega je kukurikao drugi, nije mogla da pogodi odakle. Kao da mu odgovora, zakukurikao je još jedan. A onda još jedan. Noćno kukurikanje, na smenu, bez odmora. Kukurikanje nije prestajalo. Bez kraja, bez nade da će doći kraj...

... a oko nje nije bilo ničega.

MIŠIMA I NJEGOVE STRASTI

Pred nama je jedno od najranijih Mišiminih dela, roman *Žeđ za ljubavlju*, koji je Mišima napisao i objavio 1950. godine, godinu dana pošto ga je njegov prvi značajniji roman *Ispovest maske* izbacio u sam vrh japanske književne scene. Iako je rano počeo da piše, još u dvanaestoj godini, kada je objavio prvi prozni tekst, do svoje dvadeset četvrte godine Mišima je bio skoro nepoznat van krugova oko književnih časopisa u kojima je objavljivao svoje radove. Ni njegov prvi roman *Lopovi*, objavljen 1948. godine, nije skrenuo značajniju pažnju na mladog pisca, iako mu je predgovor za tu knjigu napisao niko drugi nego kasniji prvi japanski književni nobelovac Jasunari Kavabata, koga je Mišima uzeo za mentora.

U jakoj konkurenciji velike grupe pisaca, koja je posle Drugog svetskog rata stupila na japansku književnu scenu, Mišimini radovi delovali su kao stidljivi pokušaji amatera. Većina tadašnjih književnika isticala se strašću, originalnošću i društvenim angažovanjem, trudeći se da svojim delima razreše bar deo dilema nacije koja je 1945. godine doživela teško iskustvo poražene sile koja je samo nekoliko godina pre toga bila sigurna da će vladati Azijom i Pacifikom. Vezanost za život bilo je ono što je nedostajalo Mišimi, a on je to uspeo da prevaziđe tek u romanu *Ispovest maske*, u kome je na neverovatno iskren i otvoren način raščistio sopstvene dileme sa latentnom homoseksualnošću.

Strastvena proza, kakav je bio roman *Ispovest maske*, napravila je od Jukija Mišime književnu zvezdu. Knjiga je prodana u 20.000 primeraka (u tvrdom povezu) i bila japanski bestseler broj 1 u 1949. godini. Tokom tog leta i jeseni o njoj je diskutovano u svim novinama i književnim mesečnim časopisima. Mnogi kritičari bili su šokirani ili su se čak gnušali Mišimine otvorenosti. Ali većina značajnih kritičara shvatila je, ponekad čak i protiv svoje volje, da se radilo o izvrsnoj i značajnoj knjizi.

Većina kritičara, koji su se pre toga otvoreno negativno izražavali o mladom piscu, posle pojave ovog romana priznali su da su potcenili Mišimu. Jedan od retkih pisaca koji je verovao u njega, Jasunari Kavabata praktično je govorio u ime mnogih kada je svom kratkom članku u decembru 1949. dao naslov „Mišima - nada pedesetih godina”. U romanu *Ispovest maske* Mišima je napravio veliki korak

ka definisanju samoga sebe, ali prihvatanje te definicije za njega nije bilo lako. Koliko je Mišima sebe uložio u pisanje te knjige, govori i podatak da je u jesen 1949. mladi pisac zamolio svog izdavača Tokuzoa Kimuru da mu preporuči nekog psihijatra.

Sledeće, 1950. godine, Mišima je počeo da radi ono što je kasnije nastavio da čini celoga života: počeo je da piše i objavljuje prozu u velikoj količini, kao da želi da iskoristi talas koji ga je romanom *Ispovest maske* podigao do vrha. I tematski, kao da je to radio namerno, želeo je da se razlikuje od drugih, pa je jedan kritičar za njega tada napisao da su mu priče koje je pisao pedesetih godina bile „namerno ružne - kao krici besa koji su zamirali u njegovom grlu”.

Pripovetka „Voće”, na primer, govori o paru - dvema lezbejkama koja su odlučile da po svaku cenu moraju imati dete, kako bi postale „prava porodica”. Neko ostavi kod njih neželjeno dete i kada se uvere da je devojčica, njih dve ga ubiju - ljubavlju. Mišimini opisi njihove *pažnje* prema detetu su isto tako neobični kao i sve drugo što je tada pisao. Jedna od lezbejki sakriva dečji „loš miris” svojim omiljenim parfemom. Onda devojke nežno ljube bebu sve dok njene „nežne grudi” ne postanu „jarko crvene od njihovog ruža za usne”. Uskoro se dete razboli i umre, a roditelji ostanu sami sa svojim očajem. Nekoliko dana kasnije sused provali u njihovu sobu i otkrije da su izvršile samoubistvo. Kratka priča završava se ovim rečima: „Kao voće u staklenoj bašti ostavljeno da sazri i onda istruli, njihova tela su već počela da se raspadaju. Jako letnje sunce koje je sijalo sa neba ubrzalo je proces.”

Sledeći primer je „Nedelja”. Radi se o sasvim običnom paru koji radi u istoj kancelariji i koji je dobio nadimak Nedelja po tome što ovaj slobodan dan uvek provode zajedno. Mišima ih prati na izletu u prirodu, ne propuštajući ni jednu jedinu priliku da prezre njihovu konvencionalnost. Na kraju dana par stoji na prenatrpanom peronu i čeka voz kojim će se vratiti u grad. Iznenada, gomila iza njih gurne ih na šine pod voz koji nailazi, pa oni umiru konvencionalno, onako kako su i živeli, tako što im je voz oboma u istom trenutku presekao vratove, dok su njih dvoje i u smrti nastavili da se drže za ruke. Tako se završava kratka ali efektna piščeva vendeta protiv zdravih mediokriteta.

Mišimin glavni roman u 1950. godini bio je roman *Žeđ za ljubavlju*, koji su neki kritičari opisali kao „isto tako nezdrav kao i njegove kratke priče objavljene te godine”. Junakinja Ecuko, žena opsednuta potrebom da bude obožavana, gubi muža od tifusa koji je vladao u posleratnim danima i postaje ljubavnica svog starog svekra. U isto vreme, u njoj se razvija strast prema mladom, neosetljivom seljaku Saburou. Kada se Saburo na svoj „mutavi životinjski način” upusti u vezu sa seljančicom sa imanja, Ecuko počinje da pati od napada ljubomore, stanja koje joj je izgleda potrebno da bi preživela. Ona primorava Saburoa da se kasno noću sastane sa njom u obližnjem voćnjaku, zbunjuje ga pitanjima o tome koga on stvarno voli i najzad ga navodi da joj se približi. Samo za trenutak ona uživa u osećanju koje izaziva njegovo teško telo polegnuto po njoj i onda počinje da viče. Starac dolazi sa motikom u ruci i „neodlučno” stoji gledajući jedno, pa drugo. Ecuko zgrabi motiku i zarije je u seljakov vrat. To je, naravno, situacija prema kojoj se radnja romana sve vreme kretala.

Dok su čitali *Žeđ za ljubavlju* neki kritičari setili su se Mišiminih reči iz decembra 1948. koje je u dnevniku zapisao dok je pisao *Ispovest maske*. „Željani sam da ubijem čoveka, hoću da vidim crvenu krv. Neki pisci pišu ljubavne priče zato što ih žene ne vole. Ja sam počeo da pišem roman, da jednog dana ne završim na vešalima...”

Drugi kritičari tvrdili su da je junakinja romana *Žeđ za ljubavlju* u stvari samo izgovor Mišimi da se koncentriše na seljačkog momka koji je objekat njene - i njegove - strasti. U isto vreme junakinja Ecuko postaje instrument za realizovanje onih fiksnih ideja (uključujući i želju za ubistvom) koje je autor mogao da ostvari samo u mašti. To se najbolje vidi u sceni proslave u šinto svetilištu. Cela porodica odlazi u selo da posmatra „bezumni spektakl” stotine mladih ljudi koji prepuštaju svoja skoro gola tela opojnosti obredne igre. Saburo, koji privlači Ecuko (i Mišimu) - zato što svest ne posreduje između njegovih impulsa i akcije - baca se u divlju igru i utapa u masu. Ecuko ga gleda sa zavišću, a onda iznenada „oslobađa svu snagu u nogama i baca se u igru”. Ona pronalazi Saburoa, a njegova gola leđa učine joj se kao okean bez dna u koji čezne da se baci. Gomila je pritiska uz njega „omogućavajući joj da svoje nokte zarije u njegova leđa. On to čak nije ni osetio... Ecuko oseti kako krv kaplje između njenih prstiju”.

Tako Mišima „oslobađa” sebe preko Ecuko do histerije zabranjene igre koja ga je zvala još od detinjstva i nastaviće uvek da ga poziva.

Žeđ za ljubavlju imala je za te teške posleratne dane ogromnu prodaju od sedamdeset hiljada primeraka, donoseći Mišimi 1950. godine znatnu sumu novca (oko 1.400.000 jena ili 4.000 dolara). U avgustu iste godine, tri meseca posle štampanja knjige, sa celom porodicom čiji je tada bio jedini hranilac, preselio se u veću kuću u kojoj je porodica Hiraoka (Mišimino pravo ime bilo je Kimitake Hiraoka) živela osam godina, sve dok se Mišima nije oženio i zajedno sa roditeljima preselio u kuću koju je izgradio prema svojoj zamisli.

Sledećih dvadeset godina, do svoje smrti, Mišima je pisao mnogo, a neki poznavaoći njegovog dela kažu da se njegov opus može podeliti na dva različita dela: na knjige autobiografskog karaktera i one koje je pisao tako što je za radnju uzimao događaje koji su se stvarno odigrali, a u drugi deo spadale su knjige koje su bile čista fikcija i za koje je on, kako su neki tvrdili, morao da potroši mnogo više energije, kako bi likove u romanima oživeo. *Ispovest maske* je roman iz ove prve grupe, u koju je lako svrstati i neka njegova kasnije značajna dela kao što su *Zlatni paviljon*, *Posle banketa* i novela *Patriotizam*.

Žeđ za ljubavlju je iz ove druge grupe, knjiga sa temama koje nisu imale veze sa Mišiminim stvarnim životom, ali su tematski ipak bile toliko atraktivne da su mu donosile veliki broj čitalaca. U romanu *Mornar koji je izneverio more* Mišima je opisao detalje vivisekcije mačke. On je 1964. godine jednom od svojih biografa rekao da je stvarno ubio i rasporio mačku (sa prijateljem piscem koji je ranije bio student medicine) pre nego što je pokušao da to opiše. „Ne mogu da pišem o nečemu što nisam video svojim očima i to je problem jer želim da opišem ubistvo”, rekao je tada Mišima.

Žeđ za ljubavlju je tih posleratnih godina delom postala popularna i zbog činjenice da je pisac u njoj otvoreno demistifikovao jednu od japanskih „svetinja” - patrijarhalni život na selu. Nacija koja je morala da se suočava sa rušenjem mnogih svojih stubova, koji su dotle delovali toliko čvrsto, nije tako lako prihvatila istinu koju joj je Mišima otvoreno izneo, kao da joj gura prst u već bolesno oko. Ali kada je istina u jednom trenutku izgovorena, sigurno je pomogla

osvešćavanju i tih delova japanske duše u kojima je bila sačuvana ljubav prema ruralnom moralu, koji je iz gradskih daljina delovao tako lepo i tako čisto. Suočavanje sa tom istinom sigurno je Japancima pedesetih godina pomoglo da se lakše suoče i sa drugim istinama, sa kojima su se stalno suočavali kao pripadnici jedne u svetu tada nepopularne i može se reći veoma omražene nacije.

Dragan Milenković

{1} Pisac upotrebljava termin „Gidaju buši” za pevače koji su, uz pratnju žicanog instrumenta šamisena, izvodili pesme narativnog karaktera. Ovaj stil pevanja stvorio je Gidaju Takemoto (1651-1714), koji je komponovao pesme izvođene u lutkarskom pozorištu Bunraku, uglavnom u dramama koje je pisao Monzaemon Čikamacu (1653-1724), nazvan i „japanski Šekspir”. Gidaju je uveo red u komponovanje muzike za pozorišta Bunraku i Kabuki, koje je do njega bilo prilično stihijsko. (Prim. prev.)

{2} Zabon je vrsta džinovske mandarine, ponekad velike kao manja dinja. (Prim. prev.)

{3} Radi se o budističkom kućnom oltaru, koji postoji u svakoj japanskoj kući, a u koji se svakodnevno, ili na određene datume, ostavljaju ponude u hrani, kao što mi stavljamo hranu na grobove na naše zadušnice. (Prim. prev.)

{4} *Cubo* je stara japanska mera za površinu. Jedan *cubo* = 3,31 m². Deset hiljada *cuboa* je 33100 m² ili nešto više od tri hektara. (Prim. prev.)

{5} *Reien* znači „vrt duša”. (Prim. prev.)

{6} Rat prvo u Kini, a kasnije i na Pacifiku (Drugi svetski rat). (Prim. prev.)

{7} Hibači je vrsta mangala kojom se greju prostorije u japanskim kućama. (Prim. prev.)

{8} Tatami - pod u japanskoj kući prekriven je ramovima u obliku pravougaonika standardne veličine (90 cm x 180 cm), na kojima je razapeta tanko pletena bambusova asura, a prostor ispod ispunjen je slamom. Takve prostirke nazivaju se tatami. Prema dimenzijama tatamija grade se i prostorije u japanskim kućama. (Prim. prev.)

{9} Kansai je oblast u kojoj se nalazi stara prestonica Kjoto i centar je japanske tradicionalne kulture i umetnosti. (Prim. prev.)

{10} Tenrikjo je verska sekta nastala na učenju o svemogućem Bogu, nazvanom Tenri-o-no Mikoto, čije učenje je „javljeno” ženi koja se zvala Miki Nakajama. Od svojih poštovalaca nazvana Ojasama (poštovani roditelj), Miki Nakajama se 1838. godine odrekla celog imetka i živela u siromaštvu, propovedajući tu doktrinu. Sekta sada poseduje čitav grad po imenu Tenri i ima nekoliko miliona poklonika u Japanu. (Prim. prev.)

{11} Happi je kratak laki kaputić od tankog, obično pamučnog materijala, deo japanske narodne nošnje koji se nosi leti.

{12} Kad se vrate kući, Japanci kažu: „Tadaima (stigao sam, stigla sam)”, a ukućani im odgovore: „Okaerinasai (dobrodošao/-la kući)”. (Prim. prev.)

{13} Široki pojas koji Japanke vezuju preko kimona zove se obi. (Prim. prev.)

{14} Uz kimono Japanke nose bele pamučne čarape sa razdvojenim palcem, kako bi mogle da obuju tradicionalne papuče, u kojima hodaju i van kuće. Te čarape zovu se tabi. (Prim. prev.)

{15} Poseban tip pojasa za kimono, koji Japanci nazivaju „pojas iz Nagoje”, jer je poreklom iz grada Nagoje. (Prim. prev.)

{16} Japanci veoma često pišu dnevnike, a i česta je praksa da pišu dve verzije, jednu pravu, koju sakrivaju od drugih, i drugu, koju pišu samo da bi sakrili svoja prava osećanja. (Prim. prev.)

{17} Miso je pasta od sojinog zrna. (Prim. prev.)

{18} Reč je o posebnoj sorti kestena koja se naziva šiba. (Prim. prev.)

{19} Kaki - voće narandžaste boje koje se kod nas naziva japanska jabuka. (Prim. prev.)

{20} Ećan je deminutiv od Ecuko i mogao bi da se prevede kao Ecukica. (Prim. prev.)

{21} General Hideki Tođo, japanski ministar vojske i premijer, koji je proglašen za ratnog zločinca posle Drugog svetskog rata. (Prim. prev.)

{22} Sugamo je zatvor u Tokiju, u kome su posle 1945. godine bili zatvoreni japanski ratni zločinci. (Prim. prev.)

{23} Go - japanska igra potekla iz Kine. (Prim. prev.)

{24} Musaši Mijamoto je najpoznatiji i najbolji borac samurajskim mačem u japanskoj istoriji. Na dan 13. aprila 1612. godine on se na ostrvu Funašima (danas ga nazivaju Ganrjuđima) sukobio sa Kođirom Sasakijem, koji je tada u Japanu smatran najboljim borcem samurajskim mačem. Musaši je pobedio i ubrzo posle te borbe prestao sa dvobojima, jer više nije mogao da nađe dostojnog protivnika. (Prim. prev.)

{25} Soba od tri tatamija je izuzetno mala. (Prim. prev.)

{26} Sake je japansko blago alkoholno piće od pirinča. (Prim. prev.)

{27} Jesenja i letnja ravnodnevice su budistički praznici, a na te dane se izlazi na groblja i daju pomeni mrtvima. Ovi dani su u spisku japanskih državnih praznika i neradni su. (Prim. prev.)

{28} Japanci smatraju da lotosi rastu i u raju, zato se to cveće stavlja pored umrlih. (Prim. prev.)

{29} Linija Čuo jedna je od glavnih linija tokijske gradske železnice. (Prim. prev.)

{30} Pred sahranu, Japanci sede pored mrtvaca cele noći. (Prim. prev.)

{31} Ginza je centralni deo Tokija, a tako se naziva i najveća ulica u tom delu grada. (Prim. prev.)

{32} Mađan je popularna igra na tabli potekla iz Kine, gde se naziva madžong. (Prim. prev.)

{33} U Japanu ljudi jedne druge retko zovu ličnim imenima. Čak se i drugovi u osnovnoj školi međusobno zovu prezimenima. Tako je ovo Rjosuke znak velike intimnosti. (Prim. prev.)

{34} Radi se o furošikiju, marami koja Japankama služi i kao ukras uz odeću, ali je uvek imaju uz sebe, da naprave bošču da nešto ponesu i slično. (Prim. prev.)

{35} Kan je stara japanska mera za težinu i iznosi 3,75 kilograma. Kan se i danas koristi u svetu, kao mera za težinu veštački gajenih bisera. (Prim. prev.)

{36} Blanšardove lampe na gas bile su popularne na početku 20. veka, pre masovne upotrebe elektriciteta. (Prim. prev.)

{37} U ovoj rečenici ima crnog humora, jer su bambusovi pupoljci skupi i smatraju se delikatesom, a u Sugimotovoj kući svima su dosadili. (Prim. prev.)

{38} Kutije od lakiranog drveta su neka vrsta zastruga u kome se nosi hrana na put ili izlete i nazivaju se „o bento”. (Prim. prev.)

{39} Vrsta neprečišćenog sakea. (Prim. prev.)

{40} Murasuzume - u doslovnom prevodu znači „seoski vrabac”. (Prim. prev.)

{41} Mana je biblijska hrana sa neba. (Prim. prev.)

{42} Futon je nešto između tankog madraca i debelog jorgana. Obično se prostire po podu, prekrije čaršavom i tako se spava. (Prim. prev.)

{43} U originalu piše „10. godine ere Šjova”, što je era vladavine cara Hirohita. (Prim. prev.)

{44} Japanska odeća se teško oblači, pa majke uvek pomažu devojkicama. (tabi su čarape, koje se nose uz kimono) (Prim. prev.)

{45} Kišna sezona u Japanu nekada traje celog leta. (Prim. prev.)

{46} Svi Japanci imaju lične pečate, koje stavljaju na dokumenta. (Prim. prev.)

{47} Sajn - potpis, na engleskom. (Prim. prev.)

{48} Pen je pero, a bol-pen je hemijska olovka na engleskom. (Prim. prev.)

{49} Jamate je centralni deo Tokija. (Prim. prev.)

{50} Šinto je stara japanska mnogobožička vera, koju Japanci danas poštuju uporedo sa iz Kine donetim budizmom. (Prim. prev.)

{51} Sun je stara japanska mera za dužinu 1 sun = 30,3 cm. U prenosnom značenju to je bio razgovor dvoje uobraženih ljudi. (Prim. prev.)

{52} Torii - velika kamena ili drvena konstrukcija u obliku jednostavne kapije koja stoji na ulazu u šinto svetište. (Prim. prev.)

{53} Na kraju Drugog svetskog rata nekoliko desetina hiljada Japanaca ostalo je u zarobljeništvu u Sibiru. (Prim. prev.)

{54} Japanci se kupaju tako što se peru, trljaju i sapunaju van kade, a u toplu vodu U kadi, koja se stalno zagreva da ima konstantnu temperaturu, ulaze samo da se relaksiraju. Tako istu toplu vodu u kadi koristi jedan za drugim nekoliko članova porodice, a neki od njih se čak kupaju zajedno. (Prim. prev.)

{55} Ton - stara japanska mera za površinu, 1 ton = 993 kvadratna metra. (Prim. prev.)

{56} Tokonoma je ukrašeni deo dnevne sobe ili sobe za primanje gostiju, neka vrsta kućnog oltara. (Prim. prev.)

{57} Ken - stara japanska mera za dužinu, 1 ken = 1,82 m. (Prim. prev.)

Table of Contents

1
2
3
4
5

MIŠIMA I NJEGOVE STRASTI